

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Avaliku õiguse instituut

Indra Schmidt

TAPMINE KVALIFITSEERITUD ASJAOLUDEL

Magistritöö

Juhendaja: Heino Tõnismägi

Tallinn

2012

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TAPMIST RASKENDAVAD ASJAOLUD EESTI KARISTUSÕIGUSES	8
1.1. Kehtivad mõrva tunnused Eesti seaduses	10
1.1.1. Piinav või julm viis	11
1.1.2. Üldohtlik viis	12
1.1.3. Kahe või enama inimese suhtes	13
1.1.4. Vähemalt teist korda	14
1.1.6. Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil.....	16
1.1.7. Lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamisega.....	17
1.2. Karistust raskendavad asjaolud	18
1.3. Tapmises ja mõrvas süüdi mõistetud isikute kohtulahendite analüüs	21
1.3.1. Süüdistus.....	23
1.3.2. Karistust kergendavate ja raskendavate asjaolude tuvastatavus	26
1.3.3. Kes oli kannatanuks?	28
1.3.4. Mõistetud karistus.....	30
2. TAPMINE JA MÕRV TEISTES EUROOPA RIIKIDES	34
2.1. Euroopa riikides esinevad tapmise kvalifikatsiooni tunnused.....	35
2.1.1. KarS-is toodud mõrva tunnuste esinemine teistes Euroopa riikides.....	36
2.1.2. Euroopa riikides enim esinenud või silma paistnud mõrva tunnuste käsitlus	39
2.1.2.1. Teoviisi ja subjekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid.....	39
2.1.2.2. Objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid	44
2.1.2.3. Eesmärgi alusel kvalifitseeritud tapmisteod.....	47
2.2. Sanktsioonid tapmisel Euroopa riikides	49
3. KARS-IS TOODUD TAPMISE KVALIFIKATSIOONI TUNNUSTE TÄIENDAMISEST	55
3.1. Grupiviisilisus.....	55
3.1.1. Teo toimepanija eristamisest	56

3.1.1.1. Täideviimine.....	58
3.1.1.2. Osavõtt	59
3.1.2. Gruppi käsitleva kohtupraktika analüüs	61
3.2. Avalikku võimu teostava ametiisiku suhtes toime pandud tapmine tema ametiülesannete täitmisel.....	62
KOKKUVÕTE	67
AGGRAVATED HOMICIDE	71
KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU	75
Kasutatud kirjandus	75
Kasutatud normatiivmaterjalid	77
Kasutatud kohtupraktika.....	77
Kasutatud internetileheküljed.....	80
Trükis avaldamata allikad.....	83
KASUTATUD LÜHENDID	84
LISAD	85
LISA NR 1. Mõrva tunnused Euroopa Liidu liikmesriikides.....	85
LISA NR 2. Mõrva tunnused Euroopa Liidu kandidaatriikides.....	94
LISA NR 3. Mõrva tunnused muudes Euroopa riikides.....	96
LISA NR 4. Euroopa riikides esinevad mõrva tunnused – TABEL.....	104

SISSEJUHATUS

Me ei leia karistusõigusest tervikuna kõikehõlmavat õigushüvede kaitsesüsteemi, üheks põhjuseks on see, et karistusõiguse sisuks on kaitsta selliseid olukordi, mis on ühiskonnas kujunenud.¹ Inimese elu on õigushüvedest kõige väärtuslikum, samuti on see kõigi teiste õigushüvede eelduseks, mida läbi karistusõiguse kaitstakse. Kui isik tapetakse ei saa ta enam realiseerida ka teisi õigushüvesid.² Seetõttu on vajalik vaadelda, kas karistusseadustikus (edaspidi **KarS**) toodud tapmist raskendavate asjaolude loetelu on piisav ja vastab ühiskonnas kujunenud olukordadele, või oleks vajalik nimetatud loetelu täiendada. Kuna ühiskonnas leiame selliseid situatsioone, mis peaksid oma raskusastet arvestades olema reguleeritud või hoopis midagi välja jätma, kuna selliste teokoosseisude esinemine ei leia rakendamist praktikas.

Kõlapinda on leidnud ka asjaolu, et kuna tapmine iseenesest, kui isiku elu vastane süütegu on niivõrd raske, siis kas ongi vajalik veel eraldi kvalifitseerivat koosseisu. Seda teed on läinud Euroopas nii Taani kui ka Islandi karistusõigus. Eestis käsitletakse tapmist kolmeastmelisena, ning sellest tulenevalt on vajalik hoolikalt läbi töötada ja vaadata nii tapmise kvalifitseeritud kui ka privilegeeritud koosseisud. Vastavad liigitused peaksid olema ammendavad ja vastama kehtivale ühiskonnakorraldusele ja praktikale.

Mõrv kui tapmine raskendavatel asjaoludel vajab Eesti õiguses täiendamist seaduse kujul, ainuüksi vastutust raskendavate asjaolude loetelu üldosas ei ole piisav niivõrd raske isikuvastase kuriteo kirjeldamiseks ja kvalifitseerimiseks. Samuti võib tekitada segadust asjaolu, et mõrva tunnused, mis on loetletud KarS-i §-is 114 kattuvad mõne tunnuse osas, mis on KarS-i §-is 58 loetletud karistust raskendavate asjaoludena, kuid puudu on mõrva tunnustena mõningad asjaolud, mis on loetletud kui raskendava asjaoluna. Autori arvates võiks nendest osa sisalduda mõrva tunnustes, mitte lihtsalt karistust raskendavate asjaolude loetelus nagu grupi poolt toime pandud tegu. Kuidas olukorra erinevust arvestada isiku süüdimõistmisel ja miks on seaduse pinnalt see selliselt lahendatud, et mõningad tunnused kattuvad, kuid mõningaid tunnuseid ei ole peetud niivõrd oluliseks, et need mõrva tunnustena lisada? Alljärgnevalt püüab autor leida põhjendusi ja argumente, miks on peetud õigeks meie õiguses olukord selliselt lahendada ja samuti, kas see on piisav või mõned asjad vajavad siiski ümberreguleerimist.

---

¹ T. Anepaio, A. Hussar, K. Jaanimägi, S. Kaugia, K. Land, V. Olle, P. Roosma. Sissejuhatus õigusteadusesse. Kirjastus Juura, Tallinn, 2005, lk 169.

² K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja ja K. Siitam. Karistusõigus. Eriosa. Sisekaitseakadeemia kirjastus, 2002, lk 11.

Mõrva tunnuste liigitus riigiti on erinev ja täpselt samasuguste tunnuste esinemist kogumis me ei leia, samuti on olnud erinevad meie endi seadustes läbi ajaloo esinenud mõrva tunnused, mis on tingitud nii uute põhimõtete tekkimisest ja nende juurutamisest kui ka ühiskonnaelu ja kultuurielu muudatustest, mis on meie alal toimunud. Mõrva toime panemine on ulatuslikuma mõjuga ühiskonnas kui selleks on tapmise põhikoosseis ja seetõttu on ka autor valinud käesoleva teema oma töö kirjutamiseks. Autor püüab leida põhjendused, kuidas on nii Eesti õiguses läbi ajaloo käsitletud erinevaid tapmist raskendavaid asjaolusid kui ka leida määratlused erinevates riikides kehtivate mõrva tunnuste kohta. Samuti annab autor soovitusi koos põhjendustega tapmise kvalifikatsioonide muutmiseks, mis toetuvad nii teoreetilisele kirjandusele kui ka läbi viidud kohtulahendite uurimusele ja teiste Euroopa riikide mõrva tunnuste võrdlusele.

Käesoleva töö hüpoteesiks on, et mõrva tunnused meie hetkel kehtivas KarS-is ei ole piisavad ja ammendavad ning nimetatud paragrahvi oleks tarvis muuta.

Oma töö olen jaotanud kolmeks peatükiks koos alapeatükkidega. Esimeses osas käsitlen Eesti karistusõiguse ajalugu, mis toob välja tapmist raskendavaid asjaolusid ja nende käsitlust. Sinna juurde on autor andnud ülevaate ka karistust raskendavatest asjaoludest. Eesti puhul on koostatud ka empiiriline uurimus viimase kahe aasta jooksul jõustunud kohtulahenditest, kus on isik süüdi mõistetud tapmises või mõrvas. Teises peatükis on käsitletud erinevates Euroopa riikides kehtivaid mõrva tunnuseid, millest on koostatud võrdlev analüüs. Lisaks sellele on autor määratlenud olulisemad ja rohkem esinenud tunnused. Samuti on välja toodud võrdlus esinenud sanktsioonide kohta. Viimases peatükis on toodud lähemalt mõrva tunnused, mida autor leiab vajavat lisamiseks tapmise kvalifikatsiooni Eesti õiguses. Töö käigus on toodud kokkuvõtvalt põhjendused, mis tunnused peaks kvalifikatsiooni koosseisust välja jääma.

Oma töö esimeses peatükis toob autor välja KarS-is kehtivate tapmise raskendavate asjaolude määratlused ja üldteooria. Kehtivate tapmist raskendavate asjaolude käsitluses on esitatud nii erinevatel ajaperioodidel toodud käsitlused Eesti õiguses kui ka praegune arusaam, koos Riigikohtu praktikas ära toodud näidetega. Teise alapeatüki olen pühendanud karistust raskendavatele asjaoludele ja välja toonud ka nende tähendused meie karistusõiguses. Kolmas alapeatükk koosneb alates 2010. a kuni aprill 2012. a jõustunud tapmisega seotud kohtulahendite analüüsist. Valimis on kohtulahendid, kus isikud on süüdi mõistetud kas tapmises KarS-i §-i 113 alusel või mõrvas. Viimane alapeatükk annab statistilise ülevaate eelnenud alapeatükkidele ja toetab autori arvamust mõne mõrva tunnuse välja jätmiseks või liitmiseks sarnase tunnusega.

Teises osas on autor välja toonud erinevates Euroopa riikides kehtivad tapmist raskendavate asjaolude põhjal tehtud võrdluse. Esimene alapeatükk on täienduseks esimesele peatükile, kus käsitletakse kokkuvõtvalt KarS-is kehtivaid mörva tunnuseid ja nende esinemist teistes Euroopa riikides. Teises alapeatükis teeb autor kokkuvõtte nendest mörva tunnustest, mis Eestis ei esine. Valimis on 40 Euroopa riiki, valimisse ei ole kaasatud Eestit, kuna Eesti ülevaade on antud töö eelnevas peatükis. Nimetatud tulemuste põhjal on autor välja toonud enim riikides kasutusel olevad mörva tunnused ja nende definitsioonid. Tunnused, mis ühtivad meie õiguses varem kehtinud tunnustega annab autor ülevaate ka tookordsest arusaamast, missugune tegu nende alla paigutada Eesti õiguses. Autor on ka analüüsinud tunnuste põhjendatust ja sobivust lülitada mõningad neist meie õigusesse. Peatüki viimases osas on käsitletud ka valimis olnud riikide poolt tapmisel ette nähtud karistusi ja võrreldud nii miinimum- kui ka maksimummäärasid. Sanktsioonide puhul on välja toodud ka erinevused ning tähelepanekud, mis eri riikides esinesid.

Kolmandas peatükis toob autor välja teoreetilised tagapõhjad nendest punktidest, mida leiab, et peaks lisama mörva tunnuste juurde, mille põhjendatust on kinnitatud ka kohtupraktika näidetega ja riikide võrdlusest antud tulemustega grupiviisilise tapmise ja ametiisiku tapmise koosseisudes. Grupiviisilise tapmise juures leiab käsitlust ka täideviimise ja osavõtu eristamine.

Autor on püüdnud järgida oma töö kirjutamisel ka hea õigusloome ja normitehnika eeskirja §-s 1 toodud seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuse punkte. Lahendamist vajavaks probleemiks on asjaolu, et käesoleval hetkel tapmise kvalifikatsiooni sätet tuleks muuta nii, et loetelli lisada grupi poolt toime pandud tegu. Tunnus lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamise lisada üldohtliku viisi juurde. Samuti leiab autor, et mörva tunnuste loetelus ei ole põhjendatud inimelu absoluutsuse põhimõtte kasutamine selles osas, et ei tohiks eristada kannatanuid nende isikutunnustest tulenevalt. Küll mitte mörva paragrahvi juurde, kuid karistusseadustikku eriosa avaliku rahu vastaste süütegude peatükki kolmandasse jakku tuleks lisada ka ametiisiku tapmine tema teenistusülesannete täitmisel.

Eesmärgiks on tapmiste arvu vähendamine ja toonitamine, et grupis toime pandud teod on meie õiguses raskemat kaalu omavad. Seetõttu annab autor allpool oma töö käigus ülevaate mörva paragrahvi võimalikust ülesehitusest. Autor leiab, et töö käigus antud lahendus on sobilik meie kehtivasse õiguskorda, mille kinnituseks on läbi viidud võrdleva uurimuse teiste Euroopa riikide mörva tunnuste kõrvutamine ja ka Eesti kohtupraktika analüüs, mis annab ülevaate aktuaalsematest teokoosseisudest.

Tapmise puhul mõrva tunnuste täpsustamisel võimaldab vastutust paremini diferentseerida, kuid nendega ei tohi üle liialdada, muidu muutub seadus kasuistlikuks. Autor leiab siiski, et oma töös välja pakutud muudatuste sisseviimine saaks olla vaid positiivne. Iga lisatav punkt tuleks eelnevalt kindlate uurimuste ja teoreetiliste selgitustega põhistada. Või ka siis vastupidi, kui mõni tunnus on üleliigne või ei vasta oma ajale, siis ei peaks see ka mainitud olema. Nii tehti ka 1992. a kriminaalkoodeksis muudatuse ettepanekuna lisada mõrva tunnuste hulka alaealise tapmine ning ettekavatsetus.³

---

³ **J. Sootak.** Eluvastaste kuritegude objektist ja süsteemist. Nõukogude õigus 2-3, Tallinn, 1989, lk 124-129.

1. TAPMIST RASKENDAVAD ASJAOLUD EESTI KARISTUSÕIGUSES

Eesti karistusõiguses tapmise kohta kirjapandud esimesi algeid leiame saarlaste 1241. aasta lepingust.⁴ Eesti aladel kehtisid kuni 19. sajandi keskpaigani Saksa seadused ja ka Rootsi seadused, olenevalt, mis riigi võimu all oli Eesti. Suurema osa oma kriminaalõiguse ajaloost oleme aga olnud mõjutatud Vene kriminaalõiguse põhimõtetest. 19. sajandist kehtis meil Tsaari-Venemaa kriminaalseadus, nimelt Nuhtlusseadustik, ehk 1845.a Kriminaal-ja parenduslike karistuste seadustiku 1885. a redaktsioon. 1903. a hakkas kehtima Kriminaalseadustik, mida meie tunneme kui „Uus nuhtlusseadustik“.

Eesti Vabariigi Kriminaalseadustik (edaspidi **KrS**), mis võeti vastu 1929. a, hakkas kehtima alles 1935. a.⁵ Tapmine jaotati kolme eraldi koosseisu - lihtkoosseis, kvalifitseeritud koosseis ja privilegeeritud koosseis. Lihtkoosseisuks oli teise isiku elu lõpetamine, see võis olla põhjustatud tegevusetusega kui ka tegevusega. Kvalifitseeritud koosseisud olid toodud KrS-i §-s 421 ja §-s 422. Eriti raskendavateks asjaoludeks loeti tütre või poja poolt oma ema või seaduslik isa tapmist, Eesti Vabariigi Riigivanema või välisriigi riigipea tapmist, tapmist salgaga ning korduvat tapmist, s.t. viie aasta jooksul pärast karistuse ärakandmist tapmise eest.⁶

Tapmise raskendavad asjaolud oma üleneja või alaneja sugulase, abikaasa, venna või õe tapmine. Sugulaste puhul on tegemist vaid veresugulusega.⁷ Riigi või omavalitsuse teenija tema teenistuskohustuste täitmisel või nende täitmise pärast tapmine, sõjaväe vahtkonna tunnimehe tapmine, tapmine viisil, mis kardetav paljude inimeste elule. Tapmine viisil, mis on eriti piinav tapetule, tapmine mürgitamisega, tapmine varitsedes, tapmine omakasu sihiga, ning tapmine teise kuriteo kordasaatmise hõlbustamiseks.⁸

KrS-is oli moodustatud kvalifitseeritud tapmistüübid lähtudes süüteo objektist, süüteo viisist koos vahendiga, teo eesmärgis ja subjekti eriomadustes.⁹ KrS-is tapmist raskendava asjaoluna välja toodud Eesti Vabariigi riigivanema ja välisriigi riigipea tapmine jääb käesoleva töö raames käsitlemata, kuna nimetatud kuritegu on meie seaduses paigutatud

---

⁴ **J. Sootak**. Veritasust kriminaalteraapiani. Käsitlusi kriminaalõiguse ajaloost. Juura, Õigusteabe AS, 1998, lk 36.

⁵ **M-L Veiser**. Eesti kriminaalõiguse üldosa reform kahekümnendal sajandil võrdleva analüüsi peeglis. Halo Kirjastus, 2006, lk 7.

⁶ **K. Saarmann** ja **K. Matto**. Kriminaalseadustiku. Kommenteeritud väljaanne. Autorite Kirjastus, 1937. lk 209-210.

⁷ **H. Kadari**. Isikuvastased süüteod. Akadeemilise kooperatiivi kirjastus, Tartu, 1938, lk 14-23.

⁸ K. Saarmann ja K. Matto, lk 210.

⁹ H. Kadari, lk 14.

riigivõimu vastu suunatud süütegude alla.

Alates 1940. a. kehtisid meil erinevatel aegadel nii Vene kui ka Saksa seadused. 1961 a hakkas kehtima Eesti NSV Kriminaalkoodeks (edaspidi **ENSV KrK**), mis võeti vastu uue redaktsioonina 1992. a Kriminaalkoodeksi nime all (edaspidi **KrK**).¹⁰ ENSV KrK-s oli tähtsal kohal ühiskonnaohtlikkus, siinkohal ei lähtunud põhiliselt teost vaid vaadati isikut ja tema ühiskonnaohtlikkust.¹¹ Tapmise raskendavateks asjaoludeks KrK-s §-is 101 on tapmine omakasu ajendil, huligaansel ajendil, teise kuriteo varjamise või toimepanemise hõlbustamise eesmärgil või koos vägistamisega, seos kannatanu poolt oma teenistusliku või ühiskondliku kohustuse täitmisega, kahe või enama isiku suhtes, süüdlasele teadvalt raseda naise suhtes, eriti piinaval või julmal või paljude inimeste elule ohtlikul viisil, isiku poolt, kes on varem toime pannud tahtliku tapmise (välja arvatud kui on eelnevalt toime pandud tapmine hingelise erutuse seisundis või ettevaatamatuse tõttu) ja kui tegu on toime pandud eriti ohtliku retsidivisti poolt.¹² KrK vastu võtmisega võrreldes ENSV KrK-ga, muutus aga see, et loobuti ühiskonnaohtlikkusest kui süüteo materiaalsest tunnusest, samuti kustutati mõiste eriti ohtlik retsidivist.¹³

Hetkel kehtiv KarS on vastu võetud 6. juunil 2001. a ning jõustus 1. september 2002. a. Uue terminina võeti kasutusele raskendavatel asjaoludel tapmise asemel mõrv.¹⁴ Praeguseks hetkeks on läbi viidud ka mitmeid muudatusi, kuid 9. peatükk, mis käsitleb isikuvastaseid süütegusid, 1. jaos eluvastaste süütegude juures on jõustunud kaks muudatust, millest üks (2006. a jõustunud) puudutas surma põhjustamist ettevaatamatusest ja teine (2007. a) muudatus puudutab mõrva paragrahvi, nimelt punkti 7, mis tõi endaga kaasa mõiste lõhkematerjali asendamine mõistega lõhkeaine.¹⁵

Isikuvastased süüteod on suunatud vahetult meie individuaalõiguste vastu, samuti saab kannatanuks olla kes tahes isik, kuid süüteoliigi sisu määrab enamasti ära siiski mingi täiendav tunnus, kaitstakse veel ka muud hüve, mis tõttu saame isikuvastased süüteod liigitada seoses hüvega, mis on seotud konkreetselt selle isikuga. Nii kuulub tapmine, kui põhikoosseis ja tapmine raskendavatel asjaoludel kui mõrv või tapmise kvalifitseeritud koosseis eluvastaste süütegude juurde.¹⁶

¹⁰ **P. Nuuma.** Karistusõiguse üldosa. TTÜ Kirjastus, 2004, lk 9-10.

¹¹ M.-L. Veiser, lk 18.

¹² **I. Rebane.** Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. "Eesti Raamat", 1980, lk 350.

¹³ M.-L. Veiser, lk 21.

¹⁴ **H. Tõnismägi.** Mõrva tunnused karistusseadustikus vajavad täiendamist. Kõrgkool „I Studium“, Tallinn 2009, lk 131.

¹⁵ **Karistusseadustiku ja selle muutmise seonduvate seaduste muutmise seadus.** 24.07.2007, RT I 2007, 13 69.

¹⁶ **J. Sootak.** Isikuvastased süüteod. Kirjastus Juura, Tallinn 2011, lk 11-12.

Tapmisdeliktid jaotuvad raskusastme järgi kolmeks. Esimeseks on põhikoosseis, kus tapmisteos puuduvad nii kvalifikatsiooni kui ka privilegeeringute tunnused.¹⁷

Et paremini mõista tapmise kvalifitseeritud koosseisu on vajalik anda lühikokkuvõtte inimelu algusest ja lõpust. Inimelu alguseks ja ka elukaitse alguseks loetakse kontraktsioonide tekkimise algust või operatsiooni algust, kui laps peaks sündima näiteks keisrilõikega. Inimese bioloogiline suremine on samuti vaadeldav ajaliselt pikemalt, mitte kindla ajana, nimelt on see seotud ainevahetusprotsessiga, kui katkeb rakkude varustamine hapnikuga, seetõttu ei saa sellist protsessi kriminaalõiguses vaadelda isiku surmana, vaid vaja on midagi täpsemat. Praeguseks defineeritakse isiku surma läbi ajusurma, kus saab määratleda ühe teatava hetke.¹⁸ Inimese surmaga lõppeb ka inimelu karistusõiguslik kaitse, kuid inimese karistusõiguslik kaitse sisaldab endas ka süütegusid, mis on toime pandud surnu vastu.¹⁹ KrS-i kohaselt pidi isik olema elus, kuid nõutav ei olnud eluvõimelisus, selle kohaselt võis selleks olla ka vastusündinud eluvõimetu laps või suremisel haige inimene. Elu alguse määratlemiseks anti mitmeid võimalusi, kuid ühe arvamusega oli ka praegu kehtiv eelnevalt toodud arvamus.²⁰ Tsiviilõiguses, samamoodi nagu karistusõiguses, loeb inimese õigusvõime alguseks elusalt sündinud last.²¹

1.1. Kehtivad mõrva tunnused Eesti seaduses

Elu karistusõiguslik kaitse kätkeb endas inimelu mõistet ja inimelu kaitse piire. Elu õiguskaitse ulatuse piirid saame paika panna eelkõige tapmise koosseisudes.²² Mõrva tunnuste loetelu on ammendav, ning nad piirduvad teoviisi puudutavate tunnustega, ehk siis tegu ja tegija iseloomu kirjeldavad tunnused. Erinevalt KrK-st on loobutud kannatanu isikut puudutavatest tunnustest.²³

Mõistmaks meie endi lähenemist teo kvalifitseerimisel tapmise raskendavaks koosseisuks, on allpool välja toodud hetkel KarS-i kohaselt kehtivad mõrva tunnused, mida selgitan läbi meie lähiminevikus kehtinud tapmise põhikoosseisu kvalifitseeritud tunnuste põhjenduse ja kommentaaride. Töö autor analüüsib, mida mõista erinevate mõrva tunnuste all

---

¹⁷ J. Sootak (viide 16), lk 30.

¹⁸ E. Samson. Õppematerjal kohtunikele 2005. Kriminaalõiguse eriosa. Sihtasutus Eesti õiguskeskus, lk 18-24.

¹⁹ J. Sootak (viide 16), lk 16.

²⁰ K. Saarmann ja K. Matto, lk 209-2010.

²¹ J. Sootak (viide 16), lk 25.

²² Ibid, lk 16.

²³ Ibid, lk 37.

ja missugune tegu sinna paigutada, samuti on siinkohal välja toodud samade tunnuste tähendused.

Mõrva tunnustest, mis meie õiguses hetkel ei kehti, kuid on kehtinud erinevatel ajaperioodidel ja kattuvad mõnes teises Euroopa riigis hetkel kehtiva mõrva tunnusega, toon lühiülevaate juba allpool koos teiste riikide mõrva tunnustega ja selgitan, mida meie samade tunnuste all mõistsime.

1.1.1. Piinav või julm viis

Piinaval viisil tapmise alla loeti tegu KrS-i kohaselt, kui see oli toime pandud nii tegevusega kui ka tegevuseta. Tegevusetuse all mõeldi näiteks isiku näljutamist surmani. Vajalik oli keskmiselt suurema valu tekitamine, kuna iga surmamine tõi endaga kaasa ka väiksemal määral vaevu.²⁴ Piinamisteod võisid olla ka ajaliselt eelnevad või kaasnevad, need ei pidanud esinema teoga samal ajal. Ei olnud vajalikuks, et kannatanu ka ise vastavaid piinu tunneks või tajuks, vaid teo viis pidi olema piinav.²⁵

ENSV KrK kohaselt tapmine eriti piinaval või julmal viisil on toodud koos tapmisega paljude inimeste elule ohtlikul viisil. Tapmine paljude inimeste elule ohtlikul viisil leiab käsitlemist tapmise juures üldohtlikul viisil.

ENSV KrK kohaselt pidi piinamine olema jätkuv kuritegu, mis seisnes kannatanu füüsilises mõjustamises ning eeldas seda, et süüdlane teadlikult paneb kuriteo toime piinaval või eriti julmal viisil. Eriline julmus ei pea väljenduma mitte ainult viisis, vaid seda võib leida ka teoga kaasnevatest muudest asjaoludest. Kas tegemist oli piinaval või julmal viisil tapmisega jäi kohtu otsustada.²⁶

Käesoleval ajal loetakse karistusõiguses piinav viis tapmisteo iseloomustavaks omaduseks, ning see kuulub teo objektiivsesse koosseisu. Julm viis võib aga lisaks eeltoodule kirjeldada ka toimepanijaga seotud tunnuseid nagu tapmise motiivi, selle eesmärgi ja teoga kaasnevaid tegusid.²⁷ Lisaks mõrva tunnusele näeb KarS § 122 vägivallateona ette piinamise, mille kohaselt on piinamiseks järjepidev või suurt valu põhjustanud kehaline väärkohtlemine. Piinamisega saab tegu olla nii ühekordse teona, kui see tekitab tavaliselt suuremat valu ja piinamine võib olla ka järjepidev, kus piinamise üksikud teod peavad moodustama ühtse

²⁴ K. Saarmann ja K. Matto, lk 212.

²⁵ H. Kadari, lk 20-21.

²⁶ I. Rebane, lk 147, lk 355-356, lk 377.

²⁷ **J. Sootak, P. Pikamäe.** Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura, 2009, lk 365.

olukorra.²⁸

Julmuseks on eriline hoolimatus inimelu ja inimkeha väarikuse ja väärtuse vastu ja kui pannakse toime ebainimlikud toimingud tapmisel. Kui kannatanu suhtes on ilmutatud põlgust, ning on tekitatud jõhkraid ja moonutavaid vigastusi, siis on tegemist julmal viisil tapmisega. Samuti paigutuvad siia alla laiba rüvetamisega toime pandud tapmised, kuid erandina ei kuulu siia alla olukorrad, kus laiba hävitamine või rüvetamine pandi toime eesmärgiga varjata kuritegu.²⁹

Karistust raskendava asjaoluna käsitletakse erilist julmust, kui teos väljendub süüdlase soov nautida või kasutada jõhkrat vägivalda ning sellega väljendub hoolimatus kannatanu suhtes.³⁰

Riigikohus on nimetanud piinavaks viisiks on peetud kleeplindiga tugitooli külge seotud kannatanu rusikatega ja jalgadega vastu pead ja keha löömist. Samuti kannatanu paljaste jalataldade panemist vastu voolu all olevat triikraua juhett ning kallates kannatanule suhu äädikat ja kütteeõli. Ka kannatanule naha alla äädika, kütteeõli ja õhu süstimist, ning viiliga südame piirkonda löömist.³¹ Julmaks viisiks aga tapmisteos sellisteks asjaolude esinemist, nagu kannatanule põhjendamatu jõhkrate ja moonutavate vigastuste tekitamist.³² Samu printsiipe on Riigikohus rõhutanud korduvalt veel mitmetes oma lahendites.

1.1.2. Üldohtlik viis

KrS nägi ette üldohtlikul viisil tapmise, mis pidi hõlmama endas kahte asjaolu. Üheks nendest oli, et tapmine oli toime pandud üldhädaohtlikul viisil. Üldhädaohtlikul viisil oli võimalik tapmine toime panna kui selleks oli kasutatud üldhädaohtlikke vahendeid, mille tagajärjel võis tekkida uputus, tulekahju või plahvatus. Teiseks kriteeriumiks oli asjaolu, et kohas kus pandi toime kvalifitseeritav tegu viibis ka palju inimesi, kellele ohtu osutati. Palju all siinkohal mõistetakse rohkem kui kolme inimest.³³ Oluline oli reaalne paljude inimeste elu ohustamine, vahend, mille kaudu seda tehti ei olnud niivõrd oluline. Samuti pidi süüdlane ise aru saama või arvama, et sellise teoga ohustab ta ka teiste isikute elu, mitte ainult selle isiku elu, keda tappa püüti. KrS-i kohaselt, kui süüdlasel puudus kujutlus sellest, et ta võib sellisel

---

²⁸ J. Sootak (viide 16), lk 89.

²⁹ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 366.

³⁰ Ibid, lk 242.

³¹ RKKK 18.01.2005. a kohtuotsus nr 3-1-1-97-04.

³² RKKK 14.03.2007. a kohtuotsus nr 3-1-1-114-06.

³³ K. Saarmann ja K. Matto, lk 212 ja lk 269.

viisil surmata paljusid isikuid ning tapetuks ei osutu see isik, keda tappa sooviti puudus ka mõrva koosseis.³⁴

ENSV KrK kohaselt ei ole mõistet üldohtlik viis, vaid see on kitsamalt toodud. Paljude inimeste elule ohtlikul viisil tapmine toimub olukorras, kus süüdlane soovib küll mõrvata ühte konkreetset isikut, aga samal ajal on ta reaalselt ohtlik ka teistele.³⁵ Nimetatud tunnus ei too välja ohtlikku vahendit, seega siinkohal ei analüüsita vaheni ohtlikkust, vaid kui ka isik, kes näiteks omades tugevat jõudu ka kurikaga rahvamassis ringi käib ja tekitab paljudele eluohtlikke vigastusi, sealjuures tappes isiku on ta toime pannud mõrva.

Hetkel kehtivate arusaamade kohaselt on üldohtlikuks viisiks karistusõiguses kui ühe konkreetse isiku tapmise käigus ohustatakse ka kolmandate isikute elu, tervist või vara. Ka keskkonna ohtu seadmine suures ulatuses võib osutada üldohtlikuks viisiks.³⁶ Kolmandatele isikutele valitsev oht peab väljenduma selles, et suure tõenäosusega võib tapmistegu tuua kaasa ohu määramata isikute arvule ning toimepanijal ei ole võimalik tegu kontrollida nii, et välistada kolmandate isikute kahjustamine. Üldohtlikuks on peetud ka sellist olukorda, kus mitmete laskudega tulistamine pannakse toime väikeses ruumis, kus viibis neli isikut, kellest kaks ka surid, kuid selline tulistamine pani ohtu ka teise kahe isiku elud.³⁷ Üldohtlikuks loetakse ka üldkasutatava ressursi kahjustamist, liikumisvahendi juhtimissüsteemi sekkumine ning tapmine plahvatusena, kui sellised teod on ohtlikud paljudele inimestele.³⁸ Siin on uue karistusseaduse vastuvõtmisega kitsendatud KrK kohaselt kehtinud mõistet ohustades paljude inimeste elu. Oluliseks on toodud ka vahend ja selle kasutamine.

1.1.3. Kahe või enama inimese suhtes

KrS-i kehtimise ajal oli käibel ka üks arusaamadest, et kui tapetakse mitu isikut ühe tahteteondusega, siis loetakse ka seda üheks tapmiseks, kuid selline mõtteviis oli juba tookord vaieldav.³⁹

Kahe või enama isiku tapmisel põhjustatakse mitme isiku surm, kus isikul, kes nimetatud teo toime paneb on ühtne tahtlus, samuti tihti toimub see samaaegselt, seega ei ole

---

³⁴ H. Kadari, lk 19-20.

³⁵ I. Rebane., lk 356.

³⁶ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 366-367.

³⁷ RKKK 07.10.2004. a kohtuotsus nr 3-1-1-86-04.

³⁸ **E. Elkand.** Üldohtlik viis, kahe või enama isiku tapmine ja omakasu motiiv kui mõrva tunnused. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus asjas 3-1-1-36-09. Juridica V/2009, lk 329.

³⁹ K. Saarmann ja K. Matto, lk 210.

tegemist teistkordse tapmisega.⁴⁰ Kui teoga põhjustatakse ainult ühe isiku surm ja teise isiku surma ei saabu, kuid tegu oli mõeldud teha ühtse tahtlusega tappa kaks või enam isikut, siis võetakse isik vastutusele mõrva katse alusel.⁴¹ Käesoleva punkti alla võiks erandjuhtudel paigutada ka sellised teod, kus isikute tapmine on toime pandud ajalise erinevusega, kuid motiiv on sama.⁴² Samaaegselt toime pandud tapmiste puhul ei ole vajalik, et tapmise motiiv oleks sama, samuti ei pea kokku langema tahtluse liigid.⁴³

Riigikohus on oma kohtuotsuses märkinud, et tahtlik tapmine kvalifitseeritakse mõrvana KarS-i §-i 114 p 3 järgi, kui tegu on suunatud vähemalt kahele isikule, esialgu pekstakse ühte isikut, mille tulemusel saabub tema surm ja siis pekstakse teist isikut, mille tulemusel saabub samuti kannatanu surm. Tahtlus peab hõlmama soovi põhjustada kõigi ohvrite surm.⁴⁴

1.1.4. Vähemalt teist korda

Tegemist on tapmise toimepanijat iseloomustava tunnusega, kuna vähemalt teist korda tähendab tegude korduvust, ehk teo toimepanija pidi varem sarnase teo eest karistatud olema või samaaegselt toime panema kaks sellist tegu, kuid mis ei olnud ühtse tahtluse või motiiviga hõlmatud. Sarnase teo all ei saa käsitleda tapmise privilegeeritud koosseisu, kuid tapmise põhikoosseisu ja kvalifitseeritud koosseisu küll.

ENSV KrK kohaselt esmase tapmise eest ei pidanud süüdlasel karistus kantud olema, samuti ei pidanud ta olema süüdi mõistetud esimese tapmise eest, vajalik oli aga see, et ei oleks möödunud isiku kriminaalvastutusele võtmise tähtaeg või selle eest ei oleks karistus kustunud või kustutatud.⁴⁵

KarS-i kohaselt ei ole oluline, kas eelnev või järgnev tapmine on lõpule viidud, vaid piisab ka katse staadiumisse jäänud teost. Varasem tapmine ei tohi olla aegunud, samuti omab tähtsust asjaolu, kas varasema karistuse andmed on veel karistusregistris või on need kustutatud.⁴⁶ Olukorras, kus teist korda tapmine tuvastatakse samal kohtuistungil, või neid asju arutatakse koos, siis peavad teod olema omavahel eraldiseisvad.⁴⁷

Nii käesoleva tunnuse kui ka eelmise tunnuse juures kahe või enama isiku tapmisel on

---

⁴⁰ I. Rebane, lk 354.

⁴¹ E. Elkand, lk 330.

⁴² K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja ja K. Siitam, lk 17.

⁴³ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 367.

⁴⁴ RKKK 22.03.2011. a kohtuotsus nr 3-1-1-13-11.

⁴⁵ I. Rebane, 357.

⁴⁶ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 368.

⁴⁷ K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja ja K. Siitam, lk 18.

vajalik tuvastata teo toimepanija tahtlus ja motiivid mõlema surmamise kohta eraldi, ning otsustada, kas neil esines ühine tahtlus või olid teod tingitud täiesti erinevatest olukordadest.

Käesolev koosseis esineb tihti juhul, kui isik on varem juba tahtliku tapmise eest karistatud olnud, samas kohtuotsuses kahe tapmise arutelu leiab vähe. Tartu Ringkonnakohtus oli arutamisel järgmise olustikuga kaasus, kus peksmise tagajärjel tapsid isikud kannatanu, ning mõni aeg hiljem tapeti ka eelmist tegu pealt näinud isik, kartes, et viimane pöördub politsei poole.⁴⁸

1.1.5. Seoses röövimisega või omakasu motiivil

Omakasu motiivil tapmine oli tapmise raskendavaks asjaoluks ka KrS-is, nimelt oli tegemist omakasu sihiga. Omakasu alla paigutati materiaalne kasu. Selliselt definitsioonist tulenevalt oleks võinud siia alla paigutada ka röövimise käigus toime pandud tapmine, nagu see on meil hetkel kehtivas KarS-is, kuid KrS-is oli röövimisega seoses moodustatud eraldi süütegu.⁴⁹

Prof. Ilmar Rebase määratluse kohaselt pandi tapmine toime omakasu ajendil, kui süüdlase eesmärgiks oli saada kas kannatanult või muudelt isikutelt materiaalist kasu või tänu sellele hoidus isik materiaalistest kulutustest. Kasu ei pruukinud saabuda, piisas, kui omakasu oli tapmisele tõuke ajendiks, siis on tegu tapmisega omakasu ajendil. Siia alla kuulusid ka tapmised, mis pandi toime riigi või kodaniku vara röövimise eesmärgil, seetõttu ei ole KrK-s välja toodud eraldi tapmist röövimise käigus, vaid seda tuleb lugeda läbi omakasu ajendi definitsiooni.⁵⁰

Läbi erilise isikutunnistuse mõiste omistatakse omakasu motiivi teo toimepanijatele, kusjuures ei oma tähtsust, kas isik esines koosseisus täideviija või osavõtjana. Kui tegu pannakse toime eesmärgiga saada mittemateriaalist hüve, siis see ei liigitu siia punkti alla.⁵¹

Omakasu ajendil toime pandud tapmiseks on Riigikohus pidanud nn. palgamõrtsuka poolt toime pandud tegu. Nimelt tuvastati, et S. B. Pani toime mõrva, kuna tuvastamata isiku soovil tappis kannatanu saades selle eest tasuks ükssada tuhat krooni.⁵²

Röövimise koosseisu täitmiseks, peab kannatanu suhtes toime olema pandud samaaegselt toime nii tapmise kui ka röövimise koosseis. Isiku esmaseks eesmärgiks pidi

---

⁴⁸ TrtRnK 15.12.2011. a kohtuotsus nr 1-10-15441.

⁴⁹ H. Kadari, lk 23.

⁵⁰ I. Rebane, lk 351-352.

⁵¹ E. Elkand, lk 331.

⁵² RKKK 07.03.2012. a kohtuotsus nr 3-1-1-13-12.

olema kannatanult mingi asja saamine, tehes seda nii, et sellise vägivallega saabub kannatanu surm. Kui aga tapmine on vajalik selleks, et hõivata vara, ehk tapetakse selleks, et nimetatud vara saada tuleb see liigitada omakasu motiiviga tapmise alla.⁵³

Saksa õiguses on käesolev tunnus defineeritud läbi kasuahnuse mõiste. On erinevaid arvamusi, kuid kasuahnuse all mõeldakse lisaks rikastumissoovile koos täiendavate kitsendustega ka röövmõrva.⁵⁴

Röövimise käigus tapmine on lisatud mõrva tunnuste hulka, kuna juba röövimise koosseis ise sisaldab suuremat ohtu kannatanu elule. Kui pannakse toime röövimine, siis peab selles koosseisus esinema ka vägivalda akt. Miks on seadusandja toonud röövimisega seotud tapmise selgesõnaliselt mõrva tunnuste hulka ning jätnud välja tapmine vägistamisel või inimröövil ja pantvangi võtmisel? Nii vägivaldse seksuaalse vahekorra puhul kui ka pantvangi võtmisel või inimröövil kasutatakse vägivalda ja ohustatakse nii teise isiku elu. Kahjuks ei ole hõlmatud teise kuriteo toimepanemisel tapmine täies mahus ka järgmise mõrva tunnusega, kuna allpool oleva koosseisuga on hõlmatud sellised teod, mis on toime pandud teise süüteo varjamiseks või teise süüteo toimepanemise hõlbustamiseks. Kui aga näiteks vägistamisel kasutatakse üleliigset vägivalda ja isik selle tõttu sureb ei ole see liigitatav sellise tunnuse alla, ometi on tegu väga ohtliku kuriteoga. Siinkohal leiab autor, et pööratakse rohkem tähelepanu varavastastele süütegudele ja nende ohtlikkuse rõhutamisele.

1.1.6. Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil

KrS-is toodu kohaselt ei olnud oluline asjaolu, et see süütegu, mille varjamist või toimepanemist hõlbustati ka realselt lõpuleviidud oli. Põhiliseks peeti seda, et isik arvas, et nimetatud meede on kohane ja vajalik teise süüteo varjamiseks.⁵⁵ Sama arusaam on ka hetkel kehtiva KarS- i kohaselt kohaldatav.

ENSV KrK kohaselt on nimetatud punkti alla lisatud ka vägistamisega seotud tapmine, kuid seda käsitletakse allpool. KrK kohaselt kvalifitseerus nimetatud tegu tapmiseks madalal ajendil. Oluline ei olnud, kas süüdlane soovis ise varjata enda teist kuritegu või teist kuritegu toime panna, või ta varjas kellegi teise eelnevat kuritegu või hõlbustas kellelgi teisel teist kuritegu sooritada.⁵⁶ Samuti ei oma KarS-is toodud mõrva tunnus tähtsust, kas varjati enda süütegu või kellegi teise oma. Vajalik on teise süüteo esinemine vähemalt katse staadiumis.

---

⁵³ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 368.

⁵⁴ E. Samson, lk 41.

⁵⁵ H. Kadari, lk 24-25.

⁵⁶ I. Rebane, lk 353.

Oluline erinevus võrreldes KrK-ga on aga see, et KarS- i kohaselt ei ole teiseks teoks, mitte ainult kuritegu vaid selleks võib olla ka väärtegu. Kui tegu ei vasta ei väärteole ega ka kuriteole, vaid mõnele muule teole, mis on ebaeetiline, kuid ei ole seaduse kohaselt süütegu, tuleb isik vastutusele võtta tapmise mitte mõrva eest.⁵⁷

Kuna ajaloo vältel on seadused muutunud ja ka pragu viiakse sisse seaduse muudatusi, siis peab siinkohal aktuaalsust järgima, et vastav süütegu mille hõlbustamiseks või varjamiseks tapmine toime pandi ka süüteona kehtiva seaduse kohaselt olemas on.

Süüteo hõlbustamiseks on lihtsustada teo toime panemist näiteks tegudega, mis ise vastavad kaasaitamise tunnustele. Kuriteo varjamine on õigusemõistmise takistamises avalduv iseseisev süütegu, kuid kui isiku tegu ei kvalifitseeru selle koosseisu alla, siis saab siiski siinkohal tema süüd suurendada.⁵⁸

On olnud juhtumeid, kus lisaks teise kuriteo varjamise toimepanemiseks tehtud tapmistegu on hõlmatud ka kahe või enama isiku mõrvaga, kuna tapetakse esimest tapmist pealt näinud isik.⁵⁹

1.1.7. Lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamisega

Käesolev koosseis sisaldab kahte tapmistegu iseloomustavat tunnust. Annab võimaluse valida kahe tapmisteo vahendi vahel, kui üks nendest esineb on tegu kvalifitseeritav mõrvana.⁶⁰ Lõhkematerjaliseadus § 3 eristab mõistetena nii lõhkematerjali, lõhkeainet kui ka pürotehnilist ainet, lõhkematerjal on lõhkeaine ja lõhkeainet sisaldav toode, mida peetakse lõhkematerjaliks ÜRO ohtlike kaupade veoks antud soovitusel ja mis kuuluvad nimetatud soovitusel kohaselt esimesse ohuklassi. Lõhkeaine on keemiline ühend või ainete mehaaniline segu, mis võib füüsilise mõjutuse, keemilise reaktsiooni või teise aine detonatsiooni toimel plahvatada õhuhapnikuta. Eespool nimetatust nähtub, et KarS-is eelnevalt kasutusel olnud lõhkematerjali mõiste ei kata pürotehnilist ainet, samuti on lõhkematerjali mõiste seotud eespool nimetatud ÜRO soovitusel tooduga.⁶¹ Nimetatud mõiste vahetumine oli vajalik, et oleks kaetud kõik lõhkeainetena kvalifitseeritavate ainete ebaseadusliku käitlemise viisid ning samuti, et normi kohaldamine ei sõltuks ÜRO soovitusel

---

⁵⁷ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 369.

⁵⁸ Ibid, lk 243.

⁵⁹ TrtRnK kohtuotsus (viide 48).

⁶⁰ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 369.

⁶¹ **Lõhkematerjaliseadus**. 24.03.2004, RT I 2004,25,170....RT I 30.12.2011, 18.

toodud nimekirjast. Karistusõiguslikult on oluline igasugune ebaseaduslik lõhkeaine käitlemine.⁶²

Autori arvates on nimetatud punkt üleliigne, kuna seda võiks käsitleda üldohtlikul viisil tapmise juures. Samuti oli see tunnus KrK-s hõlmatud paljude inimeste elule ohtliku viisil tapmise alla.⁶³ Probleem tekib muidugi tapmisel, kus lõhkeseadeldise või –aine kasutamisega ei ohustata teisi isikuid, kuid meie ühiskonnas ei ole tapmised, mis võiksid liigitada siia mörva tunnuse alla praegu levinud. Samuti puudusid selle tunnuse alusel mörvad ka autori poolt 2008 a. koostatud uurimuses.⁶⁴ Kohtulahendite analüüsi koostades jäid küll silma kolm katse staadiumisse jäänud sellist tegu, kuid katsed jäid käesoleva töö uurimusest välja. Samuti tekib siinkohal küsimus, miks on seadusandja pidanud ainult lõhkeseadeldise või –aine kasutamist tapmisel oluliseks asjaoluks, et see lisada mörva tunnuseks eraldi. Ka relvaga tulistamine võib osutuda sama ohtlikuks või keemiarelva kasutamine. Seega teeb autor ettepaneku, kas täiendada nimetatud punkti ka teiste ohtlike vahenditega või kaotada nimetatud punkt ja liigitada see üldohtlikul viisil tapmise alla.

1.2. Karistust raskendavad asjaolud

Karistuse mõistmisel tuleb kohtul arvestada ka karistust kergendavate või karistust raskendavate asjaoludega. Kuna paljud mörva tunnustest ühtivad karistust raskendavate asjaoludega, siis tuleb anda ülevaade ka nendest asjaoludest ja püüda leida lahendust, miks mõningad asjaolud ühtivad mörva tunnustega ja mõned nendest on jäetud pelgalt karistust raskendavate asjaolude loetellu. Nimetatud alapeatükis jäävad lähemalt käsitlemata need asjaolud, mis on toodud mörva tunnustes, kuna mõiste sisu on sama, samuti käsitletakse grupi poolt toime pandud süütegu kolmandas peatükis, kus on käsitletud ka kaastäideviimist.

KarS-i § 58 kohaselt on karistust raskendavateks asjaoludeks: 1) omakasu või muu madal motiiv; 2) süüteo toimepanemine erilise julmusega või kannatanut alandades; 3) süüteo toimepanemine teadvalt noorema kui kahe teistaastase, raseda, kõrges eas või abitus seisundis isiku, samuti raske psüühikahäirega isiku suhtes; 4) süüteo toimepanemine isiku suhtes, kes on süüdlasest teenistuslikus, majanduslikus või perekondlikus sõltuvuses; 5) süüteo toimepanemine erakorralise või sõjaseisukorra ajal; 6) süüteo toimepanemine ühiskondlikku

---

⁶² **Karistusseadustiku ja selle muutmise seaduse eelnõu algtekst 931 SE**
I, Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=061590005.

⁶³ H. Tõnismägi, lk 131

⁶⁴ **I. Schmidt**. Tapmine isikute grupi poolt. Bakalaureusetöö. Tallinn 2008, lk 32.

või loodusõnnetust ära kasutades; 7) süüteo toimepanemine üldohtlikul viisil; 8) raske tagajärje põhjustamine; 9) süüteo toimepanemine teise süüteo hõlbustamiseks või varjamiseks; 10) süüteo toimepanemine grupi poolt; 11) süüteo toimepanemise hõlbustamiseks ametliku vormiriietuse või ametitunnuste kasutamine. Toodud loetelu on ammendav. KarS-ile eelnenud KrK kohaselt olid raskendavateks asjaoludeks lisaks ülalpool nimetatutele ka korduvus ja joobeseisund.⁶⁵

Kui kohus on tuvastanud, et teo toimepanemisel esines mõni karistust raskendav asjaolu, ei pea kohus enam põhjendama, miks vastav asjaolu süüd suurendab, kuid kohus võib põhjendada miks on vastav asjaolu selles situatsioonis karistuse mõistmisel oluline ning mis määral see süüd suurendab.⁶⁶

Kui isiku teos väljendub selle toimepanemisel kadedus, ihnus, hoolimatus ehk motiiv, mis on üldinimlikult hukkamõistetav on tegu toime pandud muul madalal motiivil.⁶⁷

Kui kannatanut sunnitakse tegudele, mis näitavad ülesse tema üle ironiseerivalt naermist, siis on tegu alandamisega.⁶⁸

Karistust raskendavaks asjaoluks on ka see, kui tegu pannakse toime teadvult noorema isiku kui 12-aastase suhtes. KarS-i § 145 kohaselt on sellises vanuses laps lapsealine, kes tulenevalt oma vanusest ei ole võimeline mõistma suguelu tähendust.⁶⁹ Sellises vanuses isik on mõjutatav erinevate ühiskonnas välja kujunenud ohtlike meelemürkide kasutamisele, samuti on isikul soov käituda täiskasvanulikult, kuid aru saamata, mida sellised teod endaga kaasa võivad tuua. Vastava tunnuse juures tuleb vaadata konkreetset kannatanu vanust.

Teadvult raseda naise suhtes toime pandud tegu on toodud karistust raskendava asjaoluna, oluline on selle tunnuse siin paiknemine, kuna näiteks raseda tapmine meie kehtiva karistusõiguse järgi on hõlmatud tapmise lihtkoosseisuga.⁷⁰

Kõrgeks eaks loetakse raukust, mis hõlmab endas kahte isikutunnust, esiteks isik peab olema vanem kui 75 aastat, kuid koos nimetatud vanusega ja kõrgema vanusega peab kannatanul esinema ka veel kas töövõime vähenemine, kohanemiskõhased või kiirenev taandareng.⁷¹

Abitus seisundis olev isik võib kattuda käesolevas alalõigus nimetatud isikutunnustega isikutega, kuid lisaks võib siia veel paigutada kannatanud, kes olid haiged, ka

⁶⁵ K. Saarmann ja K. Matto, lk 241-242

⁶⁶ L. Kivi, J. Sootak. Karistuse kohaldamise alused karistusseadustikus. Juridica VII/2001, lk 481.

⁶⁷ Ibid, lk 481.

⁶⁸ Ibid, lk 481.

⁶⁹ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 423-424.

⁷⁰ Ibid, lk 389.

⁷¹ Ibid, lk 240.

liikumisvõimetud, alkoholihoobes, magasid, olid teadvuseta, kui nende suhtes tegu toime pandi.⁷² Kannatanuks raske psüühikahäirega isiku puhul tuvastatakse, kas tema seisund vastab süüdimatusseisundile või piiratud süüdivuse seisundile. Süüdimatuse mõiste saame defineerida läbi süüdivuse, mis on toodud KarS-is § 34, mille kohaselt süüdimatu on isik, kes on vaimuhaige, ajutise raske psüühikahäirega isik, nõrgamõistuslik, nõdrameelne või tal esineb muu raske psüühikahäire. Kusjuures vajalik on tuvastada kannatanud psüühikahäire korral nii juriidilised kui ka meditsiinilised tunnused. Kui kannatanu on juriidilises mõttes süüdimatu, siis karistust raskendava asjaoluna on seda raske tuvastada, kuna probleeme tekitab asjaolu, kas teo toimepanija sai aru, et kannatanul puudub otsustusvõime ja oskus enda käitumist suunata. Eelkõige peaks siinkohal juhinduma eespool nimetatud meditsiinilistest tunnustest. Piiratud süüdivuse korral on kannatanul tuvastatud süüdimatuse meditsiinilised tunnused, kuid need ei ole nii intensiivsed, et ta ei saaks oma käitumist juhtida.⁷³ Tapmise korral nimetatud raskendava asjaolu arvestamine ja selle tuvastamine on raske, kuna sellise isiku puhul peaks eelnevalt selgesti nimetatud tunnused tuvastatud olema ning need peaksid olema ka kestva iseloomuga.

Süüteo toime panemine isiku suhtes, kes on süüdlasest teenistuslikus, majanduslikus või perekondlikus sõltuvuses väljendub, selles, kas kannatanu ja teo toimepanija vahel esinesid nimetatud suhted, ehk alluvussuhted. Majanduslik sõltuvus võib tuleneda sellest, et süüdlane ja kannatanu on lepingulises suhtes, ning teo toimepanija asetab süüdlase soodsamasse seisundisse. Perekondlik sõltuvus aga võib väljenduda isikute ülalpeetavuses.⁷⁴

Karistust raskendava asjaoluna tuleb kohtul arvestada igal juhul, kui teo toimepanemine esines erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal. Erakorraline seisukord väljendub muuhulgas riigi põhiseaduslikku korda ähvardavas ohus, terroristlikust tegevusest. Sõjaseisukord on riigis siis, kui riigi vastu suunatakse agressioon. Vastavat tingimust tuleb kohaldada ka siis kui tegu ei pandud toime erakorralisest seisukorrast või sõjaseisukorrast tuleneva olukorra ära kasutamisest.⁷⁵ Autori arvates on nimetatud punkt kui karistust raskendav asjaolu vajalik ja oluline, kuid mõrva eraldi tunnuseks ebavajalik. Alapunkt on seotud riigis toimuva olukorraga, mis aga autori arvates ei muuda tavaisiku soovi toime panna tapmine, kas siis lihtkoosseisus või mõrvana.

Kui süütegu pannakse toime kas ühiskondliku õnnetuse ajal või loodusõnnetus ajal, on oluline, et süüdlane paneb kannatanu suhtes teo toime just sellise õnnetuse asjaolusid ära

---

⁷² L. Kivi, J. Sootak, lk 475-487.

⁷³ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 175-179.

⁷⁴ Ibid, lk 240-241.

⁷⁵ L. Kivi, J. Sootak, lk 481.

kasutades. Kui tegu pannakse toime lihtsalt sellise õnnetuse ajal, kuid puudub eespool nimetatud soodustus ei saa seda pidada karistust raskendavaks asjaoluks.⁷⁶

Kui teoga kaasneb suur kahju, varalise olukorra halvenemine, siinkohal ka füüsiline kahju surma või tervisekahjustuse näol on tegemist raske tagajärjega. Rasket tagajärge saab arvestada süüd suurendava asjaoluna vaid siis, kui teo tagajärjel selline olukord tekib või tegu ulatub kaugemale koosseisupärasest tagajärjest.⁷⁷ Tapmise puhul füüsilise suurema kahju kui raskema tagajärje saabumine ei ole enam võimalik, samuti on kaheldav varalise olukorra halvenemine, sest surnud isiku jaoks ei saa temale enam ka sellest rasket tagajärge sündida, küll aga kannatanu omastele.

Täpsustava tunnuseks on karistust raskendava asjaoluna vormiriietuse või ametitunnuse kasutamine süüteo toimepanemise hõlbustamisel. Nii vormiriietus kui ka ametitunnus võimaldavad selle kandjale omistada teatud elukutset või tegevusala, kus selline omistamine teiste isikute poolt annab süüdlasele teatud eelise.⁷⁸

Itaalia õiguses on kasutatud süsteemi, kus tapmisel raskendavate asjaoludega on viidatud eraldi punktides üldosa kuritegu raskendavatele asjaoludele, samasugust süsteemi võiks kasutada ka meie seaduses, kuna paljud mõrva tunnused kattuvad kuriteo raskendavate asjaoludes tooduga ja see vältiks mõistete erinevalt defineerimist.

1.3. Tapmises ja mõrvas süüdi mõistetud isikute kohtulahendite analüüs

Justiitsministeeriumi poolt koostatakse iga aastast Eesti kriminaalstatistika. Eelmisel aastal pandi toime 81 tapmist ning 19 mõrva. Võrreldes 2010. a-ga ja 2009. a-ga on tapmist arv suurenenud, kuid mõrvade arv vähenenud.⁷⁹ Kahjuks riiklik statistika ei hõlma endas näiteks eraldi statistikat mõrva kvalifikatsioonide kohta. Samuti on tegemist kindlal ajaperioodil registreeritud kuritegudega, ning kas süüdlane ka vastavas kuriteos süüdi mõisteti ei kajastu statistikas. Kui registreeritud kuritegude seas oli näiteks mõrv, kuid süüdlane mõisteti süüdi hoopis tapmises lihtkoosseisus. Autor leiab, et vajalik on käsitleda esimeses alapeatükis nimetatud mõrva tunnuste viimase kahe eelnenud aasta jooksul jõustunud kohtulahendeid, kus isik mõisteti süüdi, kas tapmise lihtkoosseisu või mõne mõrva tunnuse alusel. Samuti on vastavas empiirilises uurimuses välja toodud, kas karistuse mõistmisel on arvestatud ka karistust raskendavaid või kergendavaid asjaolusid ja milliseid neist. Oluliseks

⁷⁶ L. Kivi, J. Sootak, lk 481.

⁷⁷ L. Kivi, J. Sootak, lk 481.

⁷⁸ Ibid, lk 482.

⁷⁹ **Justiitsministeerium**. Kuritegevus Eesti 2011. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.just.ee/56150>.

peab autor ka kannatanu isikuomaduse tuvastamist. Lisaks eelpool toodule käsitletakse uurimuses ka tellitud tapmise küsimust, kuid see on välja toodud töö teises peatükis. Teo grupiviisilist täideviimist aga käsitletakse juba käesoleva töö kolmandas peatükis vastava teema juures. Karistuse määra juures tuuakse välja ka asjaolu, kas isik tunnistas ennast tehtud teos süüdi või mitte.

Valimisse on kaasatud 2010. aastast kuni käesoleva aasta aprillini jõustunud kohtulahendid, samas juhib autor tähelepanu sellele, et tegu ise võis olla toime pandud ka enne 2010. aastat. Samuti ei saa siinkohal käsitleda tegusid, mis on toime pandud ja nende üle kohtumenetlus käib, kuid jõustunud otsust ei ole. Valimist puuduvad otsused, mille kohaselt isik mõisteti talle süüdistatud teos õigeks. Tapmise ja mõrva katsed on samuti valimist välja jäetud, ning käsitluses on vaid lõpuleviidud teod. Kui aga ühes episoodis esines mitu isikut ja lõplik otsus tuli näiteks lõpuleviidud mõrvas ühele isikule ja teine mõisteti süüdi mõrva katses, siis on ka viimane isik valimis, kuna oluline on mitme isiku poolt toime pandud teo tuvastamine.

Kohtulahendite analüüsi põhjal tehtud tulemused erinevad riiklikust statistikast, kuna Eesti tapmiste statistikas vaadeldakse koos nii lõpuleviidud tegu kui ka katsestaadiumisse jäänud tegu. Kuna katsete osakaal nimetatud tapmise koosseisu juures on üsna suur, siis erineb eespool välja toodud riikliku statistika arvud alates 2010. aastast jõustunud kohtulahendite arvuga. Mõningates riikides kvalifitseeritakse katsed eraldi ning mõningates liigitatakse need raske kehavigastuse tekitamise alla.⁸⁰ Kuna aga lähtutakse statistika koostamisel üldreeglina kannatanust, siis leiab autor, et ka meie statistikas peaksid katsed olema eraldi vaadeldud. Üheks põhjenduseks on ka asjaolu, et autori poolt uuritud kohtulahendite hulgas puudusid lõpuleviidud mõrvade osas tapmised lõhkeseadeldise või lõhkematerjali kasutamise, küll aga esines nimetatud teol katse staadiumisse jäänud kaasused.

Valimis on 64 lahendit. Samas asjas on vaadeldud ka alama astme kohtuotsused, et kätte saada võimalikult palju informatsiooni. Tõdema peab seda, et meie maakohtud lahendavad niivõrd raskeid kuritegusid väga hoolikalt, ning riigikohtusse sisulisele arutamisele jõuavad nendest vähesed.

Kuna mõrva tunnustes nelja puhul on toodud kvalifikatsioonid alternatiividena, siis analüüsis lööb autor ka need tunnused omavahel lahti, nimelt toob autor eraldi välja tapmised piina-val viisil, tapmised julmal viisil, tapmised seoses röövimisega, tapmised omakasu

---

⁸⁰ **J. Saar, A. Markina, A. Ahven, A. Annist, J. Ginter.** Kuritegevus Eestis 1991 - 2001. Kirjastus Juura, Õigusteabe AS, 2003, lk 77.

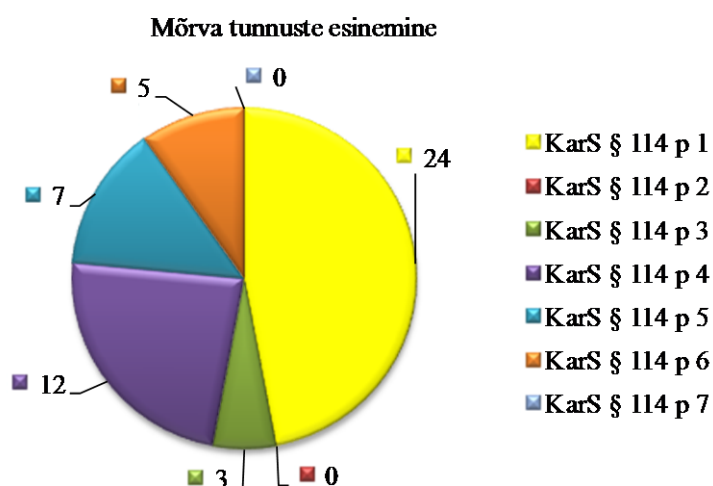
motiivil, tapmised teise süüteo varjamiseks, tapmised teise süüteo toimepanemise hõlbustamiseks, tapmised lõhkeseadeldise kasutamisega, tapmised lõhekaine kasutamisega.

1.3.1. Süüdistus

Valimis on 64 kohtulahendit, kus on isikutele süüdistus esitatud tapmises või mõrvas. Lahendite puhul, kus tapmistegu toimus isikute rühmas, kas siis kaasabil või osavõtul, leidub ka isikuid, kellele on süüdistus esitatud näiteks raske tervisekahjustuse tekitamise eest ohuga elule kaasaitajana või kehalises väärkohtlemises.

Mõrva süüdistus esitati kokku 27 episoodis, nende hulgas oli isikuid kohtu all 41. Kümne episoodi puhul oli kohtu all rohkem kui üks isik. Nende kümne episoodi hulgas esitati süüdistus kokku 24 isikule. Viiele isikule ei esitatud süüdistust lõpuleviidud mõrvas. Nende hulgas esinesid süüdistused omakasu motiivil tapmisele kaasaitaja, tapmises, raske tervisekahjustuse tekitamises ohuga elule kaasaitamises, mõrva katses kaasaitamises, röövimisele kaasaitamises. Mõrvas esitati kokku süüdistus 36 isikule. Joonisel 1 on toodud erinevate mõrva tunnuste esinemine süüdistustes. Mõne kaasuse puhul esines rohkem kui üks mõrva tunnus. Kahekümne kolmele isikule esitati süüdistus ühe mõrva tunnuse alusel, üheteistkümnele isikule kahe mõrva tunnuse alusel ja kahel korral esitati süüdistus kolme mõrva tunnuse alusel.

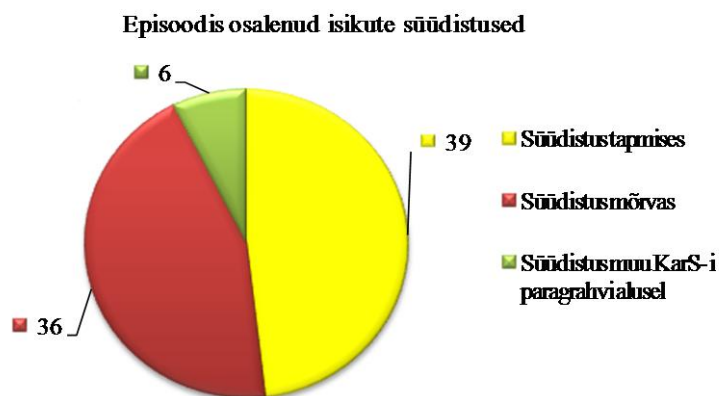
Joonis 1

Tapmissüüdistusi esitati 37 episoodi korral. Kolmel korral oli kohtu all rohkem kui üks isik, kokku kolme episoodi juures oli süüdistatavaid 6 isikut. Ühele isikule esitati süüdistus kehalises väärkohtlemises, teistele tapmises. Tapmissüüdistus esitati kokku kolmekümne üheksale isikule.

Joonisel 2 on toodud, et alates 2010. a jõustunud valimis olnud kohtulahendite alusel esitati süüdistus kokku 81 isikule, nendest 39 isikule esitati süüdistus tapmises, 36 isikule esitati süüdistus mõrvas, ning 6 isikut süüdistati muu KarS-i paragrahvi alusel.

Joonis 2

Olles saanud ülevaate esitatud süüdistustest ei saa me veel õiget pilti, mis olukorrad tegelikult esinesid, tulenevalt süütuse presumptsiooni põhimõttest, seega on vajalik ja oluline tuua välja, missugustes tegudes isikud süüdi mõisteti.

Autor käsitleb siinkohal samuti mõrva ja tapmist eraldi. Kahekümne seitsme mõrva episoodi hulgast, kus viiele isikule ei esitatud mõrvasüüdistus, vaid süüdistused tapmisele kaasaaitamises, tapmises, raske tervisekahjustuse tekitamises ohuga elule kaasaaitamises, mõrva katses kaasaaitamises, röövimisele kaasaaitamises, tunnistati esimene õigeks. Tapmises, raske tervisekahjustuse tekitamises ohuga elule kaasaaitamises esitatud süüdistuses, mõrva katses kaasaaitamises ja röövimisele kaasaaitamises mõisteti isikud süüdi samadel alustel. Kaheksa isiku puhul, muudeti teo koosseisu. Isik, keda süüdistati mõrvas KarS-i §-i 114 p 1 alusel, mõisteti süüdi provotseeritud tapmises. Teine isik, keda süüdistati KarS-i §-i 114 p-de 1 ja 5 alusel, mõisteti süüdi röövimises. Kolmas isik, keda süüdistati KarS-i §-i 114 p 5 alusel mõisteti süüdi tapmise lihtkoosseisus ja röövimises. Neljas ja viies isik, keda süüdistati koos KarS-i §-i 114 p 1 alusel mõrvas mõisteti mõlemad süüdi KarS-i §-i 113 alusel. Kuuenda isiku puhul oli süüdistuseks KarS § 114 p 3 ja p 5, kuid süüdi tunnistati isik kahe või enama isiku mõrva katses. Seitsmenda ja kaheksanda isiku suhtes esitati süüdistused KarS-i § 114 p 1 ja p 4 järgi, kuid üks nendest mõisteti süüdi nimetatud teole kihutajana ja teine kaasaaitajana.

Neljakümne ühe isiku suhtes, tunnistati mõrvas süüdi 28 isikut. Tabelis 1 on toodud erinevate mõrva tunnuste esinemine süüdistustes, mis on kõrvutatud paragrahvidega, mille alusel isikud ka süüdi mõisteti, tabelis 1 ei ole toodud eelmises lõigus olevaid süüdistusi.

Mõne kaasuse puhul esines rohkem kui üks mõrva tunnus. Tabelis 1 on toodud mõrva punktid eraldi. Kaksikümmend kaks isikut mõisteti süüdi teos, kus esines üks mõrva tunnus, kahe mõrva tunnusega esinenud tegudes mõisteti süüdi kuus isikut, ning kolme mõrva tunnusega esinenud tegudes ei mõistatud kedagi süüdi.

Tabel 1. Mõrva süüdistus ja mõrvas süüdi mõistatud

Mõrva tunnus	Mitmel korral süüdistati	Mitmel korral süüdi mõisteti
KarS § 114 p 1	24	15
KarS § 114 p 2	0	0
KarS § 114 p 3	3	1
KarS § 114 p 4	12	10
KarS § 114 p 5	7	3
KarS § 114 p 6	5	5
KarS § 114 p 7	0	0

Kohtueelses menetluses isikule süüdistuse esitanud piinaval või julmal viisil tapmise puhul leiab tõendamist vaid 64% juhtudest, et tegu on toime pandud kas siis piinaval või julmal viisil. Kahe või enama isiku tapmine leiab kohtus tõendamise 1/3 juhtude puhul. Vaadeldud kohtulahendite puhul ühel juhul mõisteti isik teise isiku tapmises õigeks, kuna vastav tegu ei leidnud tõendamist ja teisel juhul oli tegemist katsega. Samuti on raskusi teokoosseisuga, kus mõrv on toime pandud omakasu motiivil või seoses röövimisega. Kui algselt nimetatud punkti alusel esitati süüdistus seitsmele isikule, leidis tõendamist vastav tegu vaid kolmel korral. Kõige kergemini on tuvastatav tapmine teise süüteo varjamise või toimepanemise hõlbustamise eesmärgil, kõik isikud, keda selle punkti alusel süüdistati mõisteti ka vastavas koosseisus süüdi.

Kuna KarS-is toodud mõrva tunnuste juures kolme punkti all esinevad tegelikult kaks tegu koos, siis on autor ka need omavahel lahku lõõnud ja vaadanud, kumma koosseisu eest isik süüdi mõisteti.

Piinaval või julmal viisil tapmise eest mõisteti süüdi viieteistkümmel korral. Ühe korra puhul oli kohtulahendist kättesaadav vaid resolutiivosa, seega ei ole teada, kas isik pani toime tapmise piinaval või julmal viisil või mõlema tunnuse koos esinemisel. Ainult piinaval viisil panid teo toime neli isikut, ainult julma viisi esines kahe isiku puhul ning tegu pandi toime nii julmal kui ka piinaval viisil kaheksal korral.

Seoses omakasu motiivil või röövimisega toime pandud tegudes mõisteti isik süüdi ühel korral omakasu motiivist lähtuvalt ja kahel korral esines röövimise koosseis.

Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil tehtud teo puhul ei esinenud teise süüteo toimepanemise hõlbustamist üksinda mitte ühelgi korral. Neljal korral esines varjamine ja ühel korral esinesid nii varjamine kui ka hõlbustamine koos. Selle

põhjuseks võib olla ka asjaolu, et hõlbustamine tegelikult sisaldab endas ka varjamist, kuid varjamine ise samal ajal hõlbustamist ei pruugi tähendada.

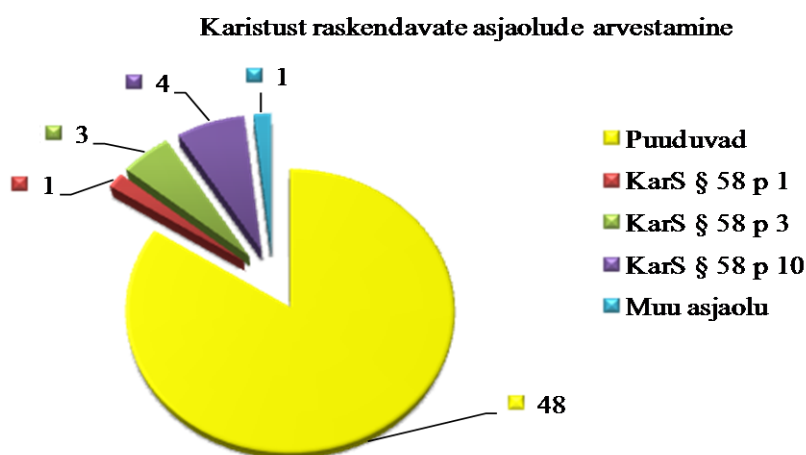
Tapmise süüdistus esitati 40-le isikule. Nendest isikutest mõisteti tapmise eest süüdi 97% juhtudest. Ühel juhul mõisteti isik süüdi mitte tapmises vaid kehalises väärkohtlemises. Lisaks eespool toodule kolme isiku puhul kellele esitati süüdistus mõrvas mõisteti süüdi tapmise koosseisus. Valimis olnud isikute hulgas mõisteti tapmises süüdi 42 isikut.

1.3.2. Karistust kergendavate ja raskendavate asjaolude tuvastatavus

Karistust raskendavate asjaolude tuvastamine kohtu poolt on üha rohkem leidnud rakendust. Kui autori poolt 2008. a läbi viidud uurimuse kohaselt ei olnud kohtuotsustes mainitud karistust kergendavaid või raskendavaid asjaolusid 39% uuritud kohtulahenditest,⁸¹ siis käesolevas uurimuses 64 kohtulahendi puhul, kus oli kohtu all kokku 81 isikut, ning asjaolu, kas raskendavate või kergendavate asjaoludega arvestati ei olend välja toodud 12% uuritud kohtulahenditest.

16% isikute puhul oli kohtulahenditest kättesaadav vaid resolutiivosa ja seetõttu ei saanud ka autor nende põhjal tuvastada, kas karistuse määramisel oli arvestatud kergendavate või raskendavate asjaoludega. Siiski on karistust raskendavate ja kergendavate asjaolude esinemise või puudumise märkimine kohtupraktikas märgatavalt paranenud. Karistust raskendavate asjaolude välja toomine esines viiekümne seitsme isiku puhul (Joonis 3).

Joonis 3

⁸¹ I. Schmidt, lk 43.

84% isikute puhul oli märgitud, et karistust raskendavad asjaolud kas puuduvad või neid ei ole kohus tuvastanud. Grupis toime pandud tegu loeti raskendavaks asjaoluks vaid nelja isiku suhtes, see on kahes episoodis, kuigi nagu ka eespool kirjas oli valimis rohkem episoode, kus tegu pandi toime rohkem kui ühe isiku poolt, kui kaks. Isiku puhul kelle karistust raskendavaks asjaoluks oli märgitud KarS § 58 p 1 oli põhjuseks teo toimepanemine madalal motiivil, isikut süüdistati samal ajal piinaval viisil tapmises. Ühe otsuse puhul oli välja toodud isiku eelnev karistatavus, mis küll KarS-i § 58 ei ole selgesõnaliselt toodud, kuid sellel juhul, siiski kohtunik lähtus isiku varasemast kriminaalsest käitumisest. Kolmel korral, kui isiku karistust raskendavaks asjaoluks loeti KarS-i §-i 58 p-i 3 oli põhjuseks asjaolu, et kannatanuks oli osutunud kõrges eas isik. Käesoleva uurimuse raames vaatles autor ka kannatanu isikut, ning see tuleb käsitlemisele allpool olevas alapeatükis.

Kui võrrelda karistust raskendavate asjaolude arvestamist ja kannatanute puhul välja toodud omadusi leiab autor, et kohus oleks pidanud rohkemal määral arvestama raskendavate asjaoludega, näiteks KarS-i § 58 p-i 3 oleks saanud rakendada veel kolme episoodi puhul, kus kahel juhul oli kannatanuks invaliid ning ühel juhul oli kohtuotsuses välja toodud, et kannatanuks olid psüühiliselt haige isik. Miks episoodides, kus kannatanuteks olid invaliidid on märgitud, et karistust raskendavad asjaolud puuduvad tuleneb sellest, et nendel juhtudel on kohus arvestanud hoopis karistust kergendavate asjaoludega, samuti ei pruugi invaliidsus kohe näidata, et isik ka abitus seisundis oli. Psüühiliselt haige kannatanuga episoodis, aga oli otsuse märgitud, et nii raskendavad kui ja kergendavad asjaolud puuduvad, kusjuures see episood oli toime pandud kahe isiku poolt, kus üks mõisteti süüdi mõrvas ja teine mõrva katses kaasaaitamises, seega oleks siin saanud rakendada ka KarS-i §-i 58 p-i 10.⁸²

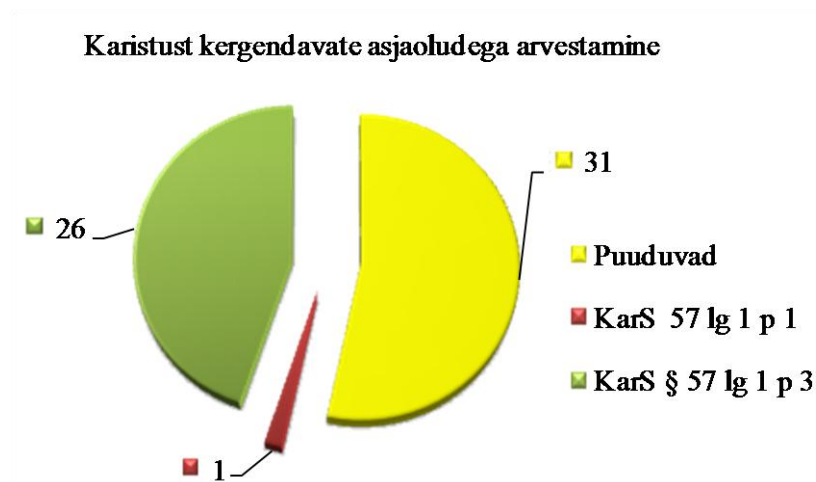
Karistust kergendavate asjaolude juures 28% isikute puhul ei saanud neid tuvastada, kuna kättesaadav oli vaid resolutiivosa kohtuotsusest või kohtuotsuses ei olnud märgitud, kas selliseid asjaolusid ka esines või mitte. 72% isikute suhtes oli aga välja toodud, kas kohus tuvastas mõne karistust kergendava asjaolu või neid ei tuvastatud. Kolmekümne ühe isiku käitumises karistust kergendavad asjaolud puudusid ja kohus neid ei tuvastanud. Kahekümne seitsme isiku karistuse määramisel, aga arvestas kohus ka karistust kergendavate asjaoludega. (Joonis 4). Kergendavate asjaolude esinemine vähendas 33% isikute karistuse määramist kogu kogumist. Kuna autor on vaadelnud ka küsimust, kas kohtualune ennast toime pandud teos ka süüdi tunnistas, siis peab tõdema, et nelja isiku puhul ei ole kohus seda karistust kergendava asjaoluna arvestanud. Kahel korral on kohtualune oma süüd tunnistanud osaliselt ja ka siis ei

---

⁸² TlnRnK 14.06.2010. a kohtuotsus nr 1-07-5502.

ole kohus seda karistust kergendava asjaoluna arvestanud. Ühel juhul on kohus märkinud, et tuvastatud on karistust kergendavad asjaolud, aga mis need täpselt on seda välja toodud ei ole, samuti ei nähtunud kohtuotsusest, kas isik ennast tehtud teos süüdi tunnistas või mitte.

Joonis 4

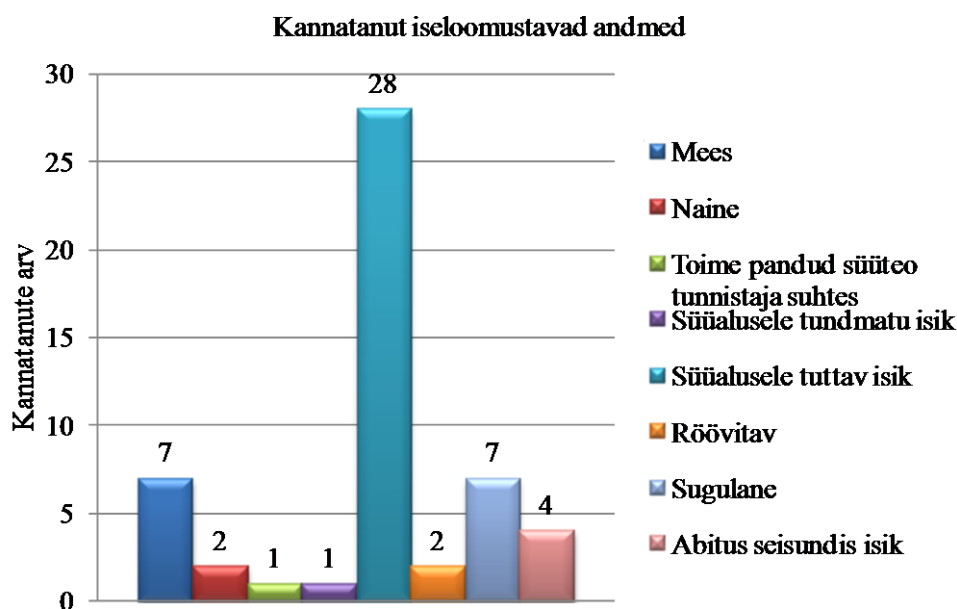
Karistust kergendavate asjaolude juures, vaid ühel juhul episoodidest tuvastas kohus, et süüalune andis kannatanule abi vahetult pärast süüteo toimepanemist. Kahekümne kuue isiku puhul, kus arvestati karistust kergendava asjaoluna kas süü ülestunnistamisele ilmumist, puhtsüdamlikku kahetsust või süüteo avastamisele aktiivselt kaasa aitamist, nelja isiku puhul oli märgitud vastav KarS-i paragrahvi punkt ja eraldi ei olnud välja toodud, kas arvestatakse kõigi kolme asjaoluga või ainult mõnega neist. Kolme isiku puhul oli arvestatud nii puhtsüdamlikku kahetsust kui ka süüteo avastamise aktiivse kaasaaitamisega ning ühe isiku puhul arvestati süü osalist tunnistamist ja kahetsust. Ülejäänud juhtudel arvestas kohus kergendava asjaoluna süüaluse puhtsüdamlikku kahetsust.

1.3.3. Kes oli kannatanuks?

Kohtulahendite valimis olnud 64 lahendi hulgast 13 puhul ei olnud võimalik saada andmeid kannatanu isikut iseloomustavate andmete kohta, kuna puudusid täpsustavad asjaolud, seega on need kannatanud järgnevast käsitlest välja jäänud. Ühe episoodi puhul tapeti ühe tahtlusega kaks isikut ning ühe episoodi puhul arutati koos kahte erinevat tapmist ühes lahendis. Ühe lahendi puhul ei olnud märgitud ühtegi kannatanut iseloomustavat tunnust. Kannatanuid oli kokku viiskümmend kaks isikut. Alljärgneval joonisel 5 on toodud kannatanute omadused, mis olid kohtulahendis märgitud, või mida õnnestus välja lugeda kaasuse asjaolude käigust, kahjuks ei ole võimalik kõigi puhul tuvastada, kas tegemist oli

meessoost või naissoost isikuga, seega on sugu välja toodud ainult nende lahendite puhul, kus oli see ka selgesõnaliselt märgitud, ning muid omadusi, nagu tutvus- või sugulussidemeid tuvastada ei olnud võimalik.

Joonis 5

Joonisel 5 toodud kannatanut iseloomustav tunnus kui süüaluse tuttav käsitleb endas nii joomakaaslast, muidu tuttavaid, vanglakaaslast, elukaaslast ja elukaaslase sugulast. Kahekümne kaheksa kannatanu hulgast oli tuttavaid, kus ei õnnestunud muud suhtlussidet tuvastada 46% kannatanutest. 36% kannatanutest osutusid joomakaaslasteks, seega võib tõdeda, et väga suur hulk tapmisi ja mõrvu pannakse toime just joobeseisundis, kas siis tekkinud tüli ajendil või tulenevalt meeleseisundist. Üheks kannatanuks osutus vanglakaaslane. Kahel juhul tapeti elukaaslane ja kahel juhul elukaaslase õde.

Ühes kaasuses, kus süüalust süüdistati tapmises julmal viisil ning kahe või enama isiku suhtes leidis tõendamist vaid julmal viisil tapmine. Nimelt isik mõisteti õigeks teise isiku, oma elukaaslase tapmises, kuna süüaluse tunnistuse kohaselt tappis ta julmal viisil oma joomakaaslase ajendatud asjaolust, et see isik oli vahetult enne tapnud süüaluse elukaaslase ja kui süüalune selle avastanud oli pani ta toime tapmise.⁸³

Sugulase tapmist esines seitsmel juhul, ühel korral oli kannatanuks isiku vanaema. Autor paigutas isiku vanaema just sugulussidemega kannatanu omaduste alla, kuna otsuses ei olnud selgesõnaliselt öeldud, kas tegemist oli ka rauga eas isikuga või mitte. Samuti leiab

⁸³ TrtRnK 07.12.2010. a kohtuotsus nr 1-10-2947.

autor, et selle kaasuse puhul sugulase ehk oma vanaema tapmine on oma olemuselt raskem kuritegu, kui rauga eas isiku tapmine. Ühel juhul oli tapetuks abikaasa õde. Viiel juhul oli kannatanuks süüaluse abikaasa. Ühel juhul oli ka välja toodud, et abikaasa tapeti ühise joomingu ajal.

Abitus seisundis isikute puhul oli üheks tapetuks raugaeas isik, üheks tapetuks osutus psühholoogiliselt haige isik, ning kahel juhul pandi tegu toime invaliidi suhtes.

1.3.4. Mõistetud karistus

Sanktsioonide juures on autor välja toonud täpsemalt määratud karistused nii tapmise kui ka mõrva koosseisude juures. Tabelis 2 on toodud KarS-i § 113 alusel süüdi mõistetud isikutele määratud vanglakaristuse pikkused, samuti on välja toodud, kas esinesid või puudusid karistust kergendavad või raskendavad asjaolud. Samuti on välja toodud olukorrad, kus kättesaadav oli vaid resolutiivosa kohtuotsusest ja ka olukorrad, kus kohtuotsuses ei olnud märgitud, kas karistust kergendavaid või raskendavaid asjaolusid tuvastati. Tabelis 3 on toodud samad andmed mõrva paragrahvi alusel süüdi mõistetud isikute kohta, nagu on toodud tabelis 2.

Süüalustest kahel juhul, kus mõisteti isikud süüdi KarS-i §-i 113 alusel oli kohtuotsusest kättesaadav resolutiivosa, kus ei olnud märgitud ka mõistetud karistuse määra. Kaks isikut mõisteti õigeks, ning ühe isiku puhul, kes mõisteti süüdi KarS-i §-i 121 alusel ei olnud samuti lahendist karistuse määra välja toodud. Isikule kes mõisteti süüdi KarS-i § 115 alusel määrati karistuseks 4 aasta ja 6 kuu pikkune vanglakaristus. Isik, kes pani toime KarS-i §-i 118 p 1, §-i 22 lg 3 kvalifitseeritava teo, mõisteti karistuseks 4 aasta pikkune vabadusekaotus. Isikule, kes mõisteti süüdi kehalise väärkohtlemise alusel mõisteti üheksa kuu pikkune vanglakaristus. Ainult röövimise episoodis süüdi mõistetud isikule määrati karistuseks kaheksa aastat vabadusekaotust. Isikule, kes mõisteti süüdi mõrva katses kaasaaitajana määrati karistusekskaheksa8 aastat vangistust. Mõrva katse puhul määrati ühele isikule kuueteistkümne aasta pikkune vabadusekaotus. Isiku puhul, kes mõisteti süüdi mõrvale kihutamises määrati vangistust kuus aastat ning samas asjas mõrvale kaasaaitaja sai karistuseks kaheksa aasta pikkuse vanglakaristuse.

Tabel 2. KarS-i § 113 järgi süüdi mõistetud

Isikud	Mõistetud vangistuse aeg	Esinesid karistust raskendavad asjaolud	Esinesid karistust kergendavad asjaolud	Karistust kergendavaid ega raskendavaid asjaolusid ei tuvastatud	Kättesaadav vaid kohtuotsuse resolutiivosa või pole märgitud
1	3 aastat				1 isiku puhul
3	6 aastat		2 isiku puhul		1 isiku puhul
2	6 aastat 6 kuud		1 isiku puhul		
4	7 aastat		3 isiku puhul		1 isiku puhul
2	7 aastat 6 kuud		1 isiku puhul		1 isiku puhul
9	8 aastat	1 isiku puhul	4 isiku puhul	1 isiku puhul	3 isiku puhul
1	8 aastat 6 kuud			1 isiku puhul	
7	9 aastat		2 isiku puhul	2 isiku puhul	3 isiku puhul
3	10 aastat	1 isiku puhul	2 isiku puhul		
5	11 aastat		1 isiku puhul	4 isiku puhul	
2	12 aastat			2 isiku puhul	1 isiku puhul
1	15 aastat			1 isiku puhul	

Tabeli 2 kohaselt oli kõige lühem karistus, mis tapmise eest määrati 3 aasta pikkune vabadusekaotus, mis esines ühe süüdimõistetu kohta. Kahjuks on antud otsusest kättesaadav vaid resolutiivosa, ning ei saa välja selgitada, missugustel argumentidel selline otsus põhineb. Ühel korral määrati tapmise eest ka maksimumkaristus, see on 15 aasta pikkune vanglakaristus. Nimetatud otsuses aga oli märgitud, et tuvastatud ei ole ei karistust kergendavaid ega raskendavaid asjaolusid. Kui isikul tuvastati karistust raskendavad asjaolud, siis karistuse määr algas 8 aastast vabadusekaotusest, ning karistust kergendavate asjaolude esinemisel ei mõistetud isikule rohkem kui 11 aastane vangistus. Kõige rohkem määrati isikutele karistuseks 8 aasta pikkune vangistus, nende seas esines isikuid, kelle käitumises tuvastati nii karistust kergendavaid kui ka raskendavaid asjaolusid, kolme isiku puhul ei saanud neid tuvastada ja ühe isiku puhul märkis kohus, et puuduvad nii karistust kergendavad kui ka raskendavad asjaolud.

Tabel 3. KarS-i § 114 järgi süüdi mõistetud

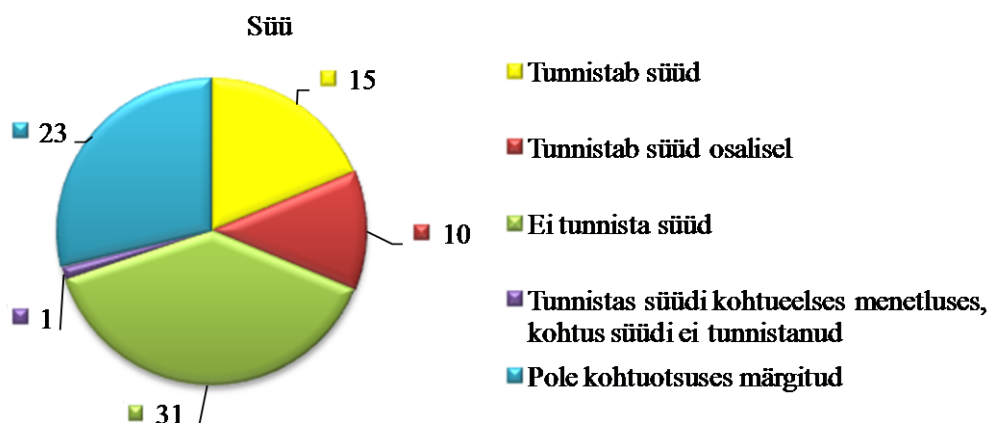
Süüdi-mõistetute arv	Mõistetud vangistuse aeg	Esinesid karistust raskendavad asjaolud	Esinesid karistust kergendavad asjaolud	Karistust kergendavaid ega raskendavaid asjaolusid ei tuvastatud	Kättesaadav vaid kohtuotsuse resolutiivosa või pole märgitud
1	2	3	4	5	6
1	8 aastat			1 isiku puhul	
1	8 aastat 2 kuud				1 isiku puhul
5	9 aastat	2 isiku puhul	2 isiku puhul	1 isiku puhul	
2	10 aastat		1 isiku puhul	1 isiku puhul	
2	11 aastat		1 isiku puhul	1 isiku puhul	

1	2	3	4	5	6
6	12 aastat		3 isiku puhul	3 isiku puhul	
4	13 aastat		2 isiku puhul	1 isiku puhul	1 isiku puhul
1	14 aastat	1 isiku puhul			
1	15 aastat	1 isiku puhul			
1	16 aastat	1 isiku puhul			
1	18 aastat		1 isiku puhul		
2	20 aastat			2 isiku puhul	
1	eluaegne			1 isiku puhul	

Mõrva puhul määrati isikutele ühe puhul miinimummäär ja samas ka ühe isiku puhul esines maksimummäär, ehk eluaegse vangistuse kohaldamist. Kõige enim määrati kaheteistkümne aasta pikkust vanglakaristust.

Sanktsiooni määramise juures peab autor oluliseks ka süüaluse süü tunnistamise küsimust. Joonisel 6 on toodud süü tunnistamise või mittetunnistamine süüaluste kohta. Esitatud joonisel 6 on kokku toodud 81 isikut. 28% puhul ei saanud tuvastada süü küsimust, kuna seda ei olnud märgitud otsuses, või kättesaadavaks jäi vaid otsuse resolutiivosa. Isikute puhul, kes tunnistasid oma süüd on seda selgesõnaliselt ka karistust kergendava asjaoluna arvestatud 31% juhtudest, ning isikute puhul, kes osaliselt oma süüd tunnistasid arvestati seda karistust kergendava asjaoluna 30% juhtudest. Teistel juhtudel esinesid kergendava asjaoluna kahetsus tehtud teos, kuid kas isik ennast ka selles süüdi tunnistas ei olnud välja toodud. Samuti esines karistust kergendavate asjaoludena kahetsust ka nendel juhtudel, kus isik ennast tehtud teos süüdi ei tunnistanud. Kolmel juhul, kui isik tunnistas ennast süüdi ei olnud arvestatud ei karistust kergendavate ega raskendavate asjaoludega. Ühel puhul sai määravamaks karistust raskendav asjaolu.

Joonis 6

Kohtulahendite analüüsist nähtub, et koguni 8 isiku puhul, kes anti kohtu alla süüdistatuna mõrvas muudeti teo koosseis kergemaks. Samuti esines isikuid, kes mõisteti

toime pandud tapmises õigeks. Valimis olnud kohtulahenditest, kus isikule esitati süüdistus piinaval või julmal viisil tapmisel leiab tõendamist 64% juhtudest. Samuti mõisteti vähem isikuid süüdi kahe või enama isiku tapmisel ning omakasu motiivil või seoses röövimisega tapmisel, kui algselt süüdistusi esitati.

Isikute grupis toime pandud tegude puhul arvestati seda karistust raskendava asjaoluna vaid kahel korral nelja isiku suhtes, kuid kogumis olnud kohtulahendite puhul oleks võinud seda arvestada veel neljal korral.

36% lahenditest sai välja lugeda asjaolu, et tapmistegu pandi toime ühise joomingu käigus. Samuti esines 7 juhul kannatanu ja süüdlase vahel sugulusside, nendest enim esines abikaasa tapmist.

Tapmise puhul määrati enim isikutele karistuseks 8 aasta pikkune vangistus, nende seas esines isikuid, kelle käitumises tuvastati nii karistust kergendavaid kui ka raskendavaid asjaolusid. Keskmiseks karistuseks on 8 aasta ja 7 kuu pikkune vanglakaristus. Mõrva puhul määrati kõige rohkem isikutele 12 aasta pikkune vanglakaristus, kusjuures nende isikute puhul puudusid karistust raskendavad asjaolud. Keskmist vanglakaristust ei saa mõrva puhul välja arvutada, kuna ühele isikule määrati ka eluaegne vangistus.

2. TAPMINE JA MÕRV TEISTES EUROOPA RIIKIDES

Võrdlemine õiguses kuulub õiguse ajaloo juurde ning tänu sellele on võimalik uurida õiguskultuuride poolt pakutavaid erinevaid õiguslikke lahendusi samadele küsimustele või probleemidele. Samuti saab välja tuua ühes ja samas küsimuses tulenev erinevus riikide kaupa, mis on tingitud riikide enda kultuurilistest ja geograafilistest erinevustest.⁸⁴ Olen pühendanud käesoleva peatüki oma töös just nimelt erinevate Euroopa riikide tapmise lihtkoosseisu ja kvalifikatsiooni paragrahvide võrdlusele, et toetada oma töös püstitatud küsimusele vastuse leidmist ja ka kinnitust, kas karistusseadustikus reguleeritud mõrva tunnused on piisavad. Kuna tapmine on raskeim isikuvastane süütegu, siis sellist tegu on raske varjata ja võib öelda, et tapmiste kohta on ka statistika üsna täpne. Samuti on tapmiste kohta tehtav riikide võrdlus lihtsamini järgida, kuna tunnuste määratlused varieeruvad vähem erinevates riikides.⁸⁵

Käesolevast Euroopa riikide võrdlusest on välja jäänud *common law* õigusperekonda kuuluvad riigid nagu Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik ning Iirimaa, samuti väikeriigid Monaco Vürstiriik, San Marino Vabariik ja Vatikani Linnriik, samuti Slovakkia Vabariigi kriminaalkoodeks.

Inglise karistusõigus ei ole küll kodifitseeritud, kuid tapmisdeliktide kohta on ka neil oma seadus. Ometi tuleb mõrva tunnuseid enamasti tuletada *common law*st.⁸⁶

Eurostati statistika fookuses, mis avalikustati 18. jaanuaril 2012. a on toodud statistika tapmiste kohta. Selles tapmiste statistikas on toodud tapmise lihtkoosseisud, mõrvad, eutanaasia juhtumid ning ka lapse tapmine. Ka eurostati statistikas on toodud lõpuleviidud teod, kuigi mõne riigi statistika sisaldab endas ka katseid, samuti võib tekkida erinevus selles, kuidas erinevas riigis politsei tegusid raporteerib. Eraldi on välja toodud asjaolu, et Eestis ja Lätis on Euroopa riikidest kõige suurem tapmiste näitaja, keskmiselt Eestis 2008. a ja 2009. a tapeti 100 000 inimese kohta 5 inimest. Kõige madalam tapmiste arv oli Austrias.⁸⁷

Täpsemad mõrva tunnuste jaotuse riigiti on autor paigutanud käesoleva töö lisadesse, et need oleksid lihtsalt kättesaadavad ka eesti keeles, samuti on lisas toodud kokkuvõtlik tabel tunnuste esinemisest erinevates riikides. Käesoleva peatüki esimeses alapeatükis toob autor välja kokkuvõtvalt erinevate tunnuste esinemise. Mis omakorda jaguneb kaheks, kus esimeses

⁸⁴ R. Narits. Õigusteaduse metodoloogia I. Õigusteabe AS Juura, 1997, lk 25.

⁸⁵ Eurostat. Statistics in focus 6/2012. Crime and Criminal justice, 2006-2009, lk 2. Arvutivõrgus kättesaadav: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-006/EN/KS-SF-12-006-EN.PDF.

⁸⁶ J. Sootak. Karistusõigus. Üldosa. Kirjastus Juura, Tallinn 2010, lk 199.

⁸⁷ Eurostat. Statistics in focus, lk 3.

rühmas võrdleb autor teistes Euroopa riikides esinevaid mõrva tunnused karistusseadustikus esinevate tunnustega. Teises rühmas käsitleb autor enim esinenud või autorile huvipakkuvate mõrva tunnuste määratlus ja esinemist. Teises alapeatükis on välja toodud ka tapmisteo sanktsioonide analüüs.

Grupis toime pandud tegu, kuhu kuuluvad ka organiseeritud kuritegelik ühendus ja muu organisatsiooni või kuritegeliku liikme poolt toime pandud tegu ning ametiisikuga seotud mõrva tunnuseid, samuti olen siin käsitlenud ametiisiku enda poolt toime pandud tegu, leiavad käsitlemist töö kolmandas peatükis.

2.1. Euroopa riikides esinevad tapmise kvalifikatsiooni tunnused

Käesolevas alapeatükis kuulub valimisse 34 riiki, kuna uuritud 40 riigi hulgast kuuel riigil puudus tapmise enamohtlik koosseis. Kuuest riigist kolmel on antud siiski juhised või saame kasutada analoogiat vastavate punktide tuletamisel, kuna aga autor ei ole kursis erinevate riikide karistusõiguslikust üldteooriast, siis ei saa neid ka paigutada mõrva tunnuste alla.

Austria Vabariigi suhtes saame tuletada tunnused, mida seal arvatakse raskendavateks olevana surma põhjustamisest ettevaatamatuse tõttu. Nimelt on selle artikli juures välja toodud tegu raskendavate asjaoludena surmamine ettevaatamatusest olles enne teo sooritamist, asetanud ennast alkoholi või mõne muu uimastava vahendi tarvitamise tõttu vastutusvõimelisust mitte välistavasse joobe- või uimastusseisundisse, ning seetõttu, et isik peab, hoiab või juhib, isegi kui isik teeb seda ainult ettevaatamatuse tõttu, ohtlikku looma, rikkudes seejuures õiguslikke ettekirjutusi või ametkondlikku korraldust.⁸⁸ Ka Liechtensteini Vürstiriigi seaduses leiame surma põhjustamisel ettevaatamatusest raskendava asjaoluna olles enne teo sooritamist, asetanud ennast alkoholi või mõne muu uimastava vahendi tarvitamise tõttu vastutusvõimelisust mitte välistavasse joobe- või uimastusseisundisse.⁸⁹

Malta õiguses ei ole samuti eraldi raskendavaid asjaolusid välja toodud, küll aga on antud juhised, millega peaks arvestama isikule karistuse mõistmisel, nimelt on siinkohal

---

⁸⁸ **Austria Vabariigi kriminaalseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.internet4jurists.at/ges/pdf/stgb.pdf>.

⁸⁹ **Liechtensteini Vürstiriigi kriminaalseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

raskendavate asjaoludena välja toodud pahatahtlikkus, ettekavatsetus, kui tegu on toime pandud kahe või enama isiku suhtes või üldohtlikul viisil ohustades teiste isikute elu.⁹⁰

Rootsi õiguses raskendavaid asjaolusid tapmisel ehk mõrva koosseisu ei ole, küll aga võib kohtunik oma kaalutlusel, tuginedes asjaoludele pidada tegu kergendavatest asjaoludest hõlmatavaks ja sellisel juhul on karituse määr leebem.⁹¹ Sarnane võimalus on antud ka Sloveenia ja Soome õiguses.

Esimese alapeatüki jaotab autor kaheks. Esimese rühma moodustab analüüs, kus on käsitletud KarS-is toodud mõrva tunnused ja võrreldud, kui paljudes teistes Euroopa riikides samad tunnused esinevad. Teises rühmas on välja toodud esinenud mõrva tunnused, mis pakkusid autorile enim huvi, nendest leidus objekti alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid, teoviisi alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid, eesmärgi alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid kui ka subjekti alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid. Siinkohal on toodud analüüs koos nimetatud tunnuste määratlustega nii meie õigusest kui ka teistelt õigusteadlastelt.

2.1.1. KarS-is toodud mõrva tunnuste esinemine teistes Euroopa riikides

Belgia Kuningriigi ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi karistusõiguses ei ühti ükski mõrva tunnus KarS-is loetletud tunnustega, seetõttu ei kajastu need riigid Tabelis 4.

KarS-i § 114 p 1 sätestab mõrva tunnuseks piinava või julma viisi. Riikide võrdluses leiame, aga et nimetatud tunnust kasutatakse ka eraldi, seetõttu, on autor siinkohal märkinud nimetatud tunnused eraldi, kuna mõnes riigis esineb näiteks julm viis, kuid piinavat viisi välja toodud ei ole ja vastupidi. Julmal viisil tapmine on esindatud kõigist tunnustest kõige enam, lausa kahekümne seitsme riigi seas. Samuti piinav viis on levinud tunnuseks, olles välja toodud mõrva tunnuseks kuueteistkümnel korral. Andorra Vürstiriigis loetakse julmuseks ohvri kannatuste suurendamist, põhjustades talle rohkem kannatusi kui need, mis süüteo toimepanemisega paratamatult kaasnevad.⁹²

Üldohtlikul viisil tapmise tunnust esines seitsmeteistkümnel riigi seas, mida võib pidada samuti Euroopas levinuks. Lisaks üldohtlikule tunnusele oli erinevates riikides lisatud ka täiendus, seades ohtu teiste inimeste elud.

⁹⁰ **Malta** **Vabariigi** **kriminaalseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

⁹¹ **Rootsi** **Kuningriigi** **kriminaalkoodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

⁹² **Andorra** **Vürstiriigi** **kriminaalkoodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>.

Kahe või enama inimese suhtes toime pandud tegu esines kuueteistkümmel korral. Endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi õiguses on tapmise artikkel jagatud kolme alalõiku, kus esimeses on toodud teise isiku tapmine, teises tapmine raskendavatel asjaoludel ja kolmandas lõigus on eraldi välja toodud kahe või enama isiku tapmine, mis on omane vaid käesolevale riigile, kuna teistes uurimuses vaadeldud riikides on nimetatud asjaolu toodud raskendavate asjaolude loetelus, nii on ka meie karistusseadustikus.⁹³

Vähemalt teist korda toime pandud tapmise all loetakse tapmised ja mõrvad, kuid välja on arvatud vastsündinud lapse tapmine ema poolt, psühholoogilise afekti seisundis tapmine, isiku kes on toime pannud kuriteo kinnipidamisel piiride ületamise käigus või hädakaitse piiride ületamisel toime pandud tapmised.

Samuti on eraldi käsitletud tunnust seoses röövimisega või omakasu motiivil. Tunnust seoses röövimisega sisaldab lisaks teistes riikides toodud seoses vargusega toime pandud tapmist. Rumeenia õiguses on laiendatud tapmine seoses röövimisega ning lisatud on ka olukord, kus soovitakse varjata röövimise toimepanemist ja selle käigus surmataakse inimene.⁹⁴

Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil toime pandud teo puhul on teiste riikide seadustes välja toodud ka sellised koosseisud, nagu Hollandi puhul saaksime raskendavaks asjaoludeks lugeda lisaks veel olukordi, kus teise kuriteo sooritamise hetkel vahelejäämise korral pannakse toime tapmine.⁹⁵ Sama koosseis lisaks teise süüteo varjamise või hõlbustamise eesmärgile on toodud ka Prantsusmaal ja Albaanias. Prantsusmaal loetakse raskendavaks asjaoluks, kui tegu on toime pandud koos teise kuriteoga, olenemata, kas teine kuritegu eelnes, järgnes või pandi toime mõrva ajal.⁹⁶ Seega peetakse raskendavaks tapmiseks olukorda, kus isik pannes toime kuritegu ja selle sooritamise hetkel segab teda kolmas isik, tapab selle eesmärgil kolmanda isiku, et esialgne kuritegu lõpule viia.

Tunnuse lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamisega toime pandud tegu on küllalti kitsad mõisted ja seetõttu puudub riik, kus oleks olnud nimetatud täpselt ja ainult neid tunnuseid. Poola õiguses on nimetatud koos lõhkematerjali ja tulirelva.⁹⁷ Türgi Vabariigis on

---

⁹³ **Endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/16066/preview>.

⁹⁴ **Rumeenia kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1695/file/c1cc95d23be999896581124f9dd8.htm/preview>.

⁹⁵ **Hollandi Kuningriigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr.html>.

⁹⁶ **Prantsuse Vabariigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

⁹⁷ **Poola Vabariigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>.

aga nimetatud lausa tuuma-, bio-, või keemiarelva põhjustades plahvatuse, või mille tulemusel tekib tulekahju, uputus või mõni muu katastroof.⁹⁸ Nimetatud tunnusega rõhutatakse teo toimepanemise vahendi ohtlikkust. Samas Norra Kuningriigis on toodud raskendavateks asjaoludeks mürki või mõnda muud eriti ohtlikku ainet kasutades ja nuga või mõnda muud ohtlikku vahendit kasutades.⁹⁹ Siinkohal on jäetud loetelu lahtiseks ja neid punkte tõlgendades võime jõuda välja ka lõhkematerjali ja lõhkeaine kasutamiseni.

Tabel 4. KarS-i §-s 114 tunnuste esinemine teistes Euroopa riikides

Tunnus	Piinav viis	Julm viis	Üldohtlik viis	Mitme inimese suhtes	Vähemalt teist	Röövimis ega	Omakasu	Teise süüteo varjamise või hõlbustam	Lõhke-seadeldis või lõhkeaine
Riik									
Bulgaaria	X	X	X	X	X		X	X	
Hispaania	X	X					X		
Holland							X	X	
Itaalia							X	X	
Leedu	X	X	X	X			X	X	
Läti		X	X	X	X	X	X	X	
Poola		X		X	X	X			X
Portugal	X	X					X		
Prantsusmaa								X	
Rumeenia		X		X		X		X	
Saksamaa	X	X	X				X	X	
Sloveenia		X					X	X	
Soome	X	X	X						
Tšehhi		X							
Ungari		X	X	X	X		X		
Horvaatia	X	X	X					X	
Endine Jugoslaavia Makedoonia	X	X	X				X	X	
Montenegro		X	X	X				X	
Türgi	X	X						X	X
Albaania	X		X	X	X		X	X	
Andorra	X	X					X	X	
Armeenia		X	X	X	X			X	
Aserbaidžaan		X	X	X	X	X	X	X	
Bosnia ja Hertsegoviina	X	X						X	
Gruusia	X			X	X		X	X	
Moldova	X	X	X	X	X		X	X	
Norra	X	X			X			X	X
Serbia	X	X	X	X		X	X	X	
Valgevene		X	X	X	X	X	X	X	
Venemaa		X	X	X		X	X	X	
Šveits		X							
Ukraina		X	X	X	X		X	X	

⁹⁸ **Türgi Vabariigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6872/preview>.

⁹⁹ **Norra Kuningriigi karistusseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

Kolmekümne neljast riigist kahel juhul ei ühtinud Eesti karistusseadustikus välja toodud mõrva tunnustega ükski tunnus. Kolme riigi puhul ühtis vaid üks tunnus. Samuti puudusid riigid, kus oleks esindatud kõik meie õiguses välja toodud tunnused. Karistusseadustikus on küll loetletud seitse mõrva tunnust, kuid kaks tunnust tuli omavahel lahti lüüa, ning tulemusena esines kuus riiki, kus oli esindatud seitse tunnust üheksast.

Kõige enam esineb riikide seas tunnust julmal viisil tapmine. Kõige vähem on aga Tabelis 4 nimetatud tunnustest esindatud lõhkematerjali või –aine kasutamist, kusjuures siia alla on liidetud ka muud vahendid.

Teiste tunnuste osas oli ühtivus Eesti õigusega keskmiselt kõrgem. Mõrva tunnused, mis on loetletud KarS-is on levinud ka teistes riikides ja nende kasutamine on põhjendatud.

2.1.2. Euroopa riikides enim esinenud või silma paistnud mõrva tunnuste käsitlus

Meie karistusõiguses motiivi või eesmärgi eetilise hinnangu alusel ei eristata. KarS-is toodud tapmise põhikoosseisu alla loetakse kõik muud motiivid, mida ei ole käsitletud mõrva tunnustena, tapmise põhikoosseisu alla lähevad näiteks tapmine vihavaenust, kättemaksust, armukadedusest või ka tüli käigus.¹⁰⁰ Nimetatud motiivid võime aga leida teistes riikides tapmise kvalifitseeritud tunnustena.

Kui KarS-is on mõrva tunnused toodud välja lähtuvalt teo iseloomust ja tegija iseloomust, siis allpool leidub nii objekti alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid, teoviisi alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid, eesmärgi alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid kui ka subjekti alusel kvalifitseeritud tapmistegude tunnuseid

KarS-is on ette nähtud eraldi koosseisudes ka tapmine terrorismi käigus, kõrge riigiametniku ja rahvusvaheliselt kaitstud isiku tapmine. Tapmine terrorismi käigus ei hõlma surma põhjustamist, seega tuleb seda vaadelda kas koos tapmise põhikoosseisuga või mõne mõrva tunnusega. Samuti on KarS-is koosseise, kus on surma põhjustamine raskendavaks asjaoluks, kuid need ei hõlma surma tahtlikku põhjustamist.¹⁰¹

2.1.2.1. Teoviisi ja subjekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid

Tulenevalt teo viisist või eesmärgist jagunevad tapmistüübid on toodud tabelis 5. Kõige enam esines rahvuslikust, rassilisest või usulisest vaenust lähtuvalt toime pandud tegu,

---

¹⁰⁰ J. Sootak (viide 16), lk 36.

¹⁰¹ J. Sootak (viide 16), lk 51.

nimelt kümne riigi seas. Norra Kuningriigi karistusseadustik ja ka Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeks toovad raskendava asjaoluna välja rassist õhutatuna toime pandud teo. Samuti usuliste veendumuste ning rahvuse pinnalt toime pandud teod paigutatakse mõrva alla. Leian, et nimetatud punkti lisamine on igal riigil tulenevalt tema enda kultuurilisest, ajaloolisest ja rahvuslikust mitmekülgsusest, ning Eesti õigusesse sarnase punkti lisamine ei oleks otstarbekas, vaid ilmestaks ülekriminaliseerimist.

Kui KarS-is on toodud mõrva tunnusena lõhkeseadeldise või-aine kasutamine, siis viie riigi puhul on ohtlikuks vahendiks peetud hoopis mürgi abil surmamist. Meie õiguses oli KrS-is toodud tapmist raskendava asjaoluna mürgitamine. Eriti ohtlikuks peeti seda aga seetõttu, et nimetatud vahendit kasutades pannakse tegu toime salakavalalt, kannatanu ei aima, et temaga midagi halba võiks juhtuda.¹⁰² Mürgitamise all ei mõeldud mitte ainult inimese organismis keemilise reaktsiooni tekitamist vaid ka füsioloogilise reaktsiooni tekitamist, mis viis isiku surmani. Oluline oli, et mürgiks ei peetud mehaanilise mõjuga ainet, ning mürk võis esineda kõvas, vedelas või gaasilises olekus.¹⁰³ Mürgi on autor paigutanud tabelis 5 toodud ohtliku vahendi alla, kuhu liigitus ka muu salakaval või eriti ohtlik vahend.

ENSV KrK-is oli huligaanne ajend otseselt ette nähtud tahtliku tapmise ühe raskendava koosseisulise asjaoluna. Tapmisel huligaansel ajendil väljendab süüdlane lugupidamatust ühiselu reeglite ja ühiskonna vastu, samuti sotsialistliku moraali normidesse. Samuti liigitus siia alla tähtsusetul ajendil tapmine, mis võis tuleneda ka sellest, et huligaansel ajendil tapmine pandi tihti toime joobes. Huligaansel tapmisel puudus süüdlasel tavaliselt eesmärk tappa kindel inimene, vaid kannatanuks võis osutada ka muu isik.¹⁰⁴ Kui tuvastati huligaansel ajendil tapmise koosseisu, siis nii huligaansus kui ka huligaansel ajendil tapmine on mõlemad tahtlikud kuriteod, aga nad erinevad üksteisest tahtluse poolest. Viimane pannakse toime nii otsese kui ka kaudse tahtlusega, huligaansus eeldab aga otsest tahtlust. Kui tapmine toimub huligaansel ajendil peab kindlasti olema tuvastatud huligaanne motiiv. ENSV KrK-s mõeldakse ajendi all nende motiivide kogumit või ka ühte motiivi, mis vallandas teo. Huligaanse ajendi tuvastamisel tuli seda eristada kättemaksust. Nimelt kättemaksuhimust toime pandud kuritegu oli kvalifitseeritav tapmise põhikoosseisus. Kui kannatanu ja süüdlase vahel oli varem olnud konflikt, mis kasvas välja vaenuks, siis seda ei loetud huligaaneks ajendiks.¹⁰⁵ Eesti karistusõiguses on huligaanne ajend mõrva tunnusena kehtinud enne KarS-i,

---

¹⁰² H. Kadari, lk 22.

¹⁰³ K.Saarmann ja K. Matto, lk 212.

¹⁰⁴ I. Rebane, lk 352.

¹⁰⁵ **E. Raal.** Huligaanse ajendi mõistest ja huligaansel ajendil toimepandud tahtliku tapmise kvalifitseerimisest. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, Õigusteaduslikke töid, 1970, lk 45-60.

kuid hetkel võiks nimetatud terminit kasutada rahu ja avaliku korra rikkumisena. Huligaansel ajendil tapmise kaotamisega mõrva tunnuste alt on meie karistusõiguses tapmise raskendava asjaoluna kadunud sellised tapmised, kus ei arvestata kaaskodanikega ja neist nähtub erilist ülbust. Madalal motiivil tapmised tuleks kvalifitseerida tapmise lihtkoosseisu alla.¹⁰⁶ Ometi on nimetatud tunnus Euroopas esindatud veel kuue riigi seas.

Tabel 5. Teoviisi alusel kvalifitseeritud tapmistüübid

Tunnus Riik	Rahvuslikust, rassilisest või usulisest vaenust lähtuvalt toime pandud tegu	Toime pandud ohtliku vahendiga	Huligaansel ajendil	Tagakiusatult, ähvardavalt, ahistavalt, provotseeritult	Vägivaldselt toime pandud tegu	Seoses terrorismiga
Belgia		X				
Bulgaaria			X			
Itaalia		X		X		
Luksemburg		X				
Portugal		X				
Endine Jugoslaavia Makedoonia					X	
Montenegro					X	
Türgi	X	X				
Armeenia	X		X			X
Aserbaidžaan	X		X			X
Bosnia ja Hertsegoviina	X					
Gruusia	X				X	
Moldova	X					
Norra	X	X		X		
Valgevene	X		X			
Venemaa	X		X			
Ukraina	X		X			

Subjekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid on toodud tabelis 6. Tabelis 6 ei ole toodud neid tunnuseid, mis ühtivad KarS-is toodud teo toimepanijat iseloomustavate tunnustega. Kõige enam nimetatud tapmistüübi puhul esineb mõrva tunnusena tapmine, mis on toime pandud seksuaalse vägivallaga. Üheksa riigi puhul on peetud oluliseks tunnust, kus tegu pannakse toime kellegi teise käsul või soovil. Kaheksa riigi puhul esines aga inimröövil või pantvangi võtmisel surmamist. Läti puhul on eraldi välja toodud mõrva tunnusena sellise isiku poolt toime pandud tegu, kes kannab vanglakaristust, samas on eraldi veel oluliseks peetud eluaegse vangi eristamist. Autor leiab, et isik, kes on mõistetud süüdi kandma

¹⁰⁶ H. Tõnismägi, lk 133-134.

eluaegset vanglakaristust eraldi punktina on üleliigne, kuna isik viibib vanglas ja mõrva tunnus, kui tegu pannakse toime vang poolt katab ka selle.

Tabel 6. Subjekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid

Tunnus Riik	Ohtlik retsidivist	Teise kuriteo sooritamise hetkel	Varjava, põgeneva kurjategija poolt, väldib karistust	Seksuuaalne vägivald, vägistamine, seksuaaliha rahuldamine	Avalikku korda rikkudes, avaliku võimu vastu	Laiapa rüvetades	Vahi all, vanglas toime pandud tegu	Isiku poolt, kes kannab eluaegset vangistust	Pangvangi võtmisel, inimröövil	Kellegi teise käsul või tellimisel, palgamõrtsukas	Väljapressimine, banditism, gangsterlus
Bulgaaria	X										
Hispaania										X	
Holland		X									
Itaalia			X	X							
Leedu					X						
Läti				X		X	X	X			
Poola				X					X		
Portugal				X							
Prantsusmaa		X									
Saksamaa				X							
Endine Jugoslaavia Makedoonia										X	
Türgi					X						
Albaania		X									
Andorra										X	
Armeenia				X					X		X
Aserbaidžaan				X					X	X	X
Gruusia									X	X	
Moldova									X	X	
Norra			X								
Valgevene				X		X			X	X	X
Venemaa				X					X	X	X
Ukraina				X					X	X	

Seoses vägistamisega toime pandud tegu oli meie õiguses oli nimetatud kvalifitseeriv asjaolu kehtivana KrK-s, ning selle kohaselt vastutas süüdlane olenemata sellest, kas tapmine pandi toime vägistamise ajal, enne seda või pärast. Siia alla kuulus ka tapmine, mis oli toime pandud vägistamiskatsel ning olukord, kus astutakse suguühtesse tapetuga. Oluline oli, et tegu

pandi toime kaudse või otsese tahtlusega.¹⁰⁷ KarS-is § 141 lg 2 p 4 kohaselt nähakse ette raskendava asjaoluna surma põhjustamist, kuid siinkohal on tegu toime pandud ettevaatamatusest, ning see ei hõlma surma tahtlikku põhjustamist. Tahtlik tapmine vägistamise käigus võib esineda näiteks julma viisina, ehk teo toimepanija vastutab mõrva eest.¹⁰⁸

Saksa õiguse kohaselt loetakse suguiha rahuldamiseks eelkõige seda, kui teo toimepanija saab seksuaalset rahuldust tapmistoimingust endast, samuti liigitub selle tunnuse alla soov astuda seksuaalvahekorda laibaga. Vastav tunnus on saksa õiguses problemaatiline, kuna isiku puhul, kes on toime pannud sellise teo kerkib ülesse ka küsimus, kas isik mitte ei ole vaimutegevuse häirega, mis viiks vastava tunnuse mõttetuseni.¹⁰⁹

Seoses vägistamisega toime pandud tapmine on raskesti tuvastatav, kuna enamustel juhtudel vägistamisteost endast saab ütlosti anda kannatanu ja tema tunnistus on siinkohal määravaks. Kuna ainuüksi füüsikaline läbivaatus ei anna veel kindlat vastust, kas tegu oli soovimatu seksuaalse vahekorraga või mitte, siis on oluline ka kannatanu psühholoogiline hinnang. Ainuüksi vägivalda kasutamine vahekorras ei ole vägistamine, vaid määravaks on siiski nõusolek selliseks teoks. Kui aga vägistamisteole järgneb tapmine ei saa kannatanu ütlosti anda ning samuti kaob ära võimalus psühholoogilisele hinnangule. Seega, kui kahtlustatav ise enda süüd ei tunnista on vajalik luua kindlad seoses vägistamisteo võimalikkuse kohta, kuna ainult nende tõendite põhjal saab kohus kindel olla, et tegu oli siiski mõrvaga. Raskeks teeb tuvastamine, kas tegu on mõrvaga või tapmisega veel asjaolu, et üldjuhul tapetakse kannatanu peale soovimatut ja vägivaldset vahekorda, mitte selle ajal. Süüdistatavate põhiargumentideks on, et vägistamist pole toimunud, vahekord oli soovitud ka kannatanu poolt ning tapmise ajendiks oli muu põhjus.¹¹⁰

ENSV KrK-s oli raskendava asjaoluna ette nähtud ka ainult nende isikute karistamiseks, kes olid tunnistatud eriti ohtlikeks retsidivistideks.¹¹¹ Siinkohal oli vaja kasutada kriminoloogilist prognoosimist, vaadeldes teatud isikuomadusi kvalifitseeriti isik retsidivistiks, vältimaks uue kuriteo toimepanemist, kuid see oli põhjendamatu, ning 1992. a seadusemuudatustega kaotati eriti ohtlikuks retsidivistiks tunnistamise sätted. Leiti, et see ei

---

¹⁰⁷ I. Rebane, lk 353.

¹⁰⁸ K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja ja K. Siitam, lk 17.

¹⁰⁹ E. Samson, lk 41

¹¹⁰ **Cary P. Mosely, Carolyn M. Richardson.** Robbery, Rape and Abduction: Alone and as Predicate Offences to Capital Murder. Capital Defence digest, 2/2/1990, lk 22-24. Arvutivõrgus kättesaadav: [http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/capdj2&div=31&collection=journals&set_as_cursor=36&men_tab=srchresults&terms=\(\(definition\)\)&type=matchall#56](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/capdj2&div=31&collection=journals&set_as_cursor=36&men_tab=srchresults&terms=((definition))&type=matchall#56).

¹¹¹ I. Rebane, lk 357.

sobi kokku õigusriigi põhimõtetega.¹¹² Praegusel hetkel on nimetatud tunnus või mõiste kasutusel vaid Bulgaaria karistusõiguses.

Palgamõrvari tellimisel piirab tellija vastutust asjaolu, et ta teadis ja tahtis, et teine isik paneks toime mõrva. Siin on oluline, et isiku mõrva ei panda toime, kui tellija ei leia selleks sobivat isikut, initsiatiiv mõrvaks tuleb tellijalt. Kuna aga ei saa selgelt vahet teha sellisel tellijal, kes teeb seda omakasu ajendil või mõnel muul motiivil, siis karistatakse enamus juhtudel tellijat siiski tapmise lihtkoosseisu alusel, ometi palgamõrvari tellimine on üks raskemini avastatavaid kuritegusid.¹¹³ Samuti on juhtusid kus kuriteo uurimisel ei tuvastata tellija isikut, ning vastutusele võetakse vaid teo toimepanija.¹¹⁴ Autor leiab, et mõrva tunnuste juurde kellegi teise käsul tapmist, või tasu eest kellegi teise käsul tapist ei ole mõistlik lisada, kuna omakasu ajend katab vastava koosseisu.

2.1.2.2. Objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid

Kannatanut iseloomustavate mõrva tunnuste seas on välja toodud isiku iga, kas siis alaealisus või raukus. Tähelepanu on pööratud ka abituse seisundis ja puudega isikule. Samuti on välja toodud lähedane isik või kannatanu ja süüaluse sugulusside. Kõrgemat kaitset vajavaks on erinevates riikides peetud ka süüteo tunnistajat või kannatanut. Tabelis 7 on välja toodud need riigid, kus esines kannatanust lähtuvad tapmistüübid. Valimis olnud riikide puhul kümne riigi seas objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid puudusid, s.h. meie naaberriigis Soomes.

Tabel 7. Objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid

Tunnus Riik	Üleneja sugulane	Lapsendajad	Lapsendajate ülenejad sugulased	Oma laps	Lapsendatud laps	Alaneja sugulane	Lähisugulane, perekonna liige	Alaealine, lapse- ealine	Rauk	Teadvalt rase naine	Abitus seisundis isik	Süüteo tunnistaja, informaator, kannatanu	Ohvri religioosse või seksuaalse orientatsiooni või rassi tõttu toime pandud tegu
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Belgia	X	X	X										
Bulgaaria	X			X				X		X	X		
Itaalia	X					X	X						
Leedu							X	X		X	X		
Luksemburg	X					X							
Läti								X		X	X		
Portugal	X	X			X	X		X	X	X	X		X

¹¹² **Kriminaalkodeks.** 1. juuni 1992. RT 1992, 20, 287 ja 288.

¹¹³ K. Aas, N. Aas, M. Hirvoja ja K. Siitam, lk 19.

¹¹⁴ RKKK kohtuotsus (viide 52).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Prantsuse	X	X						X	X	X	X	X	X
Rumeenia							X	X		X	X		
Ungari								X					
Horvaatia								X		X			
Endine Jugoslaavia Makedoonia											X		
Montenegro							X	X		X			
Türgi	X					X	X	X		X	X		
Albaania								X		X	X	X	
Armeenia							X			X			
Aserbaidžaan										X	X		
Gruusia								X		X	X		
Moldova								X	X	X	X		
Norra											X		
Serbia							X	X		X			
Ukraina								X		X			
Valgevene								X	X	X	X		X
Venemaa										X	X		

Tabelis 7 toodud üleneja sugulase alla paigutus ka ema ja isa tapmise, kuigi Bulgaaria õiguse kohaselt kaitstakse vaid ema ja ise ning nende ülenejaid sugulasi mitte. Bulgaarias on ainukese riigina välja toodud ka oma lapse tapmine. Lapsendajate kaitset peeti olulisemaks, kui lapsendatud lapse kaitset kahe riigi puhul. Itaalia õiguses paigutatakse lähisugulase ja/või perekonnaliikme alla ka kasuema ja –isa. Samuti on siia alla paigutatud ka äiad, ämmad. Türgi puhul ei ole kasutatud mõistet lähisugulane, vaid on eraldi välja toodud abikaasa, vend või õde, kuid tabelis 7 on autor ka need isikud lähisugulaste alla paigutanud.

Lähedase isiku tapmisel on põhiliseks see, et kurjategija ja kannatanu olid omavahel tuttavad, kuid paljudel juhtudel on määravaks ka põlvnemise küsimus ja seaduslikud perekondlikud suhted. Keskseks on kannatanu ja kurjategija omavahelised suhted. Selline tegu, mis on suunatud lähisugulase ja mis veel tähtsam inimese vastu, kellega jagatakse kodu nõuab suuremat hukkamõistu. Kannatanu suhtes reedetakse usaldust, on kuritahtlik kasutada ära eelist, kus isikud elavad koos ja ei oska sellist tegu teiselt oodata.¹¹⁵

Noore isiku tapmisel ja kõrges vanuses isiku tapmisel, on märgatavalt rohkem tähelepanu pööratud lapseas isiku tapmisel. Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeks ja

¹¹⁵ **Barry Michell.** Thinking about Murder. Journal of Criminal Law, 56/1/1992, lk 79. Arvutivõrgus kättesaadav: [http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/jcriml56&div=11&collection=journals&set_as_cursor=32&men_tab=srchresults&terms=\(\(\(definition\)\)\)&type=matchall#91](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/jcriml56&div=11&collection=journals&set_as_cursor=32&men_tab=srchresults&terms=(((definition)))&type=matchall#91).

Rumeenia näeb mõrva koosseisuna ette alla 15 aastase isiku tapmise¹¹⁶, samuti näeb ette ka Ungari kriminaalkoodeks alla 14 aastase isiku tapmise.¹¹⁷

Kui eelmises lõigus toodud riikidel oli täpsustavalt toodud vanuse piirang või oli see seotud alaealise terminiga, siis Leedu ja Türgi õiguses on raskendava asjaoluna märgitud lapse tapmine, kus on jäetud kohtuniku otsustada, kas nimetatud isik kvalifitseerub lapseealiseks. Raskust tekitab siinkohal asjaolu, et lapseealisust tuleks siinkohal hinnata pigem isiku intellektuaalsest ja vaimsest arengust lähtuvalt, kuid peale isiku surma on seda eriti raske teha, kuna tuleb toetuda teiste isikute ütlustele ja muudele kaudsetele tõenditele.

KrK-s oli mõrva tunnuseks kõrges eas isiku ehk rauga tapmine. Lisaks ea faktile oli raukuse tuvastamisel oluline ka muud ealised iseärasused. Vanusest ja põdurusest tulenev abitus koos kiireneva taandarenguga, töövõime vähenemisega ja raskusega kohaneda keskkonnaga.¹¹⁸ Nimetatud tunnus ei ole meie KarS-is kasutusel, kuna Eesti õigus lähtub inimelu absoluutsuse põhimõttest, ning ühe isikukategooria eelistamine teisele on mõrva tunnustest välja jäetud isikut. Inimelu absoluutsuse põhimõtte kohaselt ei saa inimelu erinevaid arengujärke teistest erinevalt kaitsta. Õiguskaitset ei saa mõjutada inimese areng või väärareng, samuti tema tervislik seisund ega ka see, kas isik oli elujõuline või kas tal puudus elutahe.¹¹⁹ Eesti õiguses on loobutud rakendamast nimetatud tunnust ning erinevalt ametiisiku tapmisest leian, et see on põhjendatult välja jäetud.

Abitus seisundis isiku puhul peab autor abituks, muu hulgas nii haigust, vaimset kui ka füüsilist puuet, samuti Norra õiguses nimetatud kaitsetut isikut.

Kõige enam objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüüpidest on välja toodud raseda naise tapmine, mida esines lausa 19 riigi seas. Teadvalt raseda naise tapmine nimetatud raskendav asjaolu oli kehtinud KrK-s toodud mõrva tunnuseks. Punkt on mitmeti küsitav, kuna ema poolt lapse tapmist selle sündimisel või raseduse katkestamine on karistatav kui kergema asjaolu arvestamine. Üldjuhul ei ole teatud ajal aborti tegemine üldse karistatav. Samuti ei ole välja kujunenud ühtset teooriat asjaolu kohta, mis ajast loetakse loodet inimeseks, kas sünnist või on selleks hoopis mõni varasem etapp loote arengus. Ka arstiteadus ei saa kinnitada täpset loote arengu etappi, kui inimese algust. KarS-is on raskendava asjaoluna kahe või enama isiku tapmine. Kannatanu omastel on raskem taluda mõtet, et ka oodatud laps on tapetud ja nemad loevad seda kui kahe isiku tapmist, kuid kuna loodet ei saa

---

¹¹⁶ Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeks.

¹¹⁷ **Ungari kriminaalkoodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

¹¹⁸ **J. Sootak.** Kuriteod elu ja tervise vastu. Õppevahend. Juristide täienduskeskus, 1995, lk 18.

¹¹⁹ J. Sootak (viide 16), lk 15.

käsitleda isikuna, siis ei saa sellist olukorda lahendada ka paigutades teadvalt raseda isiku tapmine mõrva tunnuste alla. KarS-is on toodud ka süüteod loote kaitseks.¹²⁰

2.1.2.3. Eesmärgi alusel kvalifitseeritud tapmisteod

Eesti Vabariigi karistusseadustikus ei ole tapmise raskendava asjaoluna loetletud ettekavatsetust, nagu seda on teinud meie naabrid Soome Vabariigi kriminaalseadustikus. Meie õiguses sellist punkti ei leia, kuna see on põhjendatud asjaoluga, et ette planeerimine näitab meile pigem isiku, kes tapmise toime pani tahtlust ja kuulub seega teo subjektiivse koosseisu alla. Samuti on nimetatud asjaolu toodud raskendavana Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeksis, Ungari kriminaalkoodeksis, Rumeenias, Türgis ja Norra Kuningriigi karistusseadustikus. Ettekavatsetus, kui mõrva tunnus oli välja toodud valimis olnud viieteistkümne riigi seas.

Portugali õiguses tuuakse välja ettekavatsetus lausa ajaliselt, nimelt on tapmine planeeritud, kui toimepanija on seda planeerinud rohkem kui kaksikümmend neli tundi.¹²¹

Albaania Vabariigi kriminaalkoodeksis on üleseehitus eluvastaste kuritegude puhul mõnevõrra erinev kui seda on teiste riikide seadustikud. Nimelt on ettekavatsetud tapmine toodud eraldi paragrahvi all, ning nähakse ette karistus tavalise ettekavatsetud tapmise eest, kui ka on loetletud raskendavad asjaolud sellise teo toimepanemisel.¹²²

Ettekavatsetus on olnud tapmise ja mõrva eristamisel võtmesõnaks, nimelt karistuse määramisel sai see kaaluks, kas tapmistegu oli ette kavatsetud või mitte. Varasemalt ei olnud ettekavatsetuse puhul oluline aja faktor, kui pikalt tegu oli ette planeeritud, vaid ettekavatsetus võis olla ka sellises teos, mis vahetult toime pandi. Tekib aga küsimus, millest peaks sellisel juhul lähtuma, et vastav tegu kvalifitseerida ettekavatsetuse alla. Ühe vaatenurgana peetakse ettekavatsetust hõlmatud tahtliku tapmisega, kuid sellisel juhul ei ole võimalik kasutada ettekavatsetuse mõistet mõrva eristamisel tapmisest. Teise vaatenurgana ei ole ettekavatsetus hõlmatud tahtlusega, vaid ettekavatsetuse puhul on vajalik teatud selge mõtte midagi sellist toime panna, seega ei kuulu siia alla sellised tapmised, mis on toime pandud emotsionaalsuse

---

¹²⁰ J. Sootak (viide 16), lk 16

¹²¹ **Portugali Vabariigi kriminaalkoodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.dgpj.mj.pt/sections/leis-da-justica/pdf-ult/sections/leis-da-justica/pdf-ult/lei-n-59-2007-de-4-de/downloadFile/file/lei%2059.2007.pdf?nocache=1188893854.82>.

¹²² **Albaania Vabariigi kriminaalkoodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>.

pinnalt ja ilma selge mõtteta.¹²³ Siiski on problemaatiline ajastatuse küsimus, kui pikalt enne teo toimepanemist peab tekkima isikul plaan selle täideviimiseks, kui kiirelt peaks inimene mõtlema. Vajalik on, et ettekavatsetuse puhul oleks isikul olnud aega mõtte tekkimise ja teo toimepanemise vahel ka mõista, mida selline tegu endaga kaasa toob ja tal pidi olema võimalus sellest loobuda.¹²⁴ Siinkohal on mõiste defineerimine jäetud pigem kohtupraktika hooleks.

Portugali õiguses on aga ettekavatsetuses mõeldud pigem ette planeeritud tapmist, ehk sellise teo toimepanemiseks on koostatud nn. plaan, see peab olema ka ajalisel ette planeeritud. Nimetatud olukord, kui on antud ajaline faktor ettekavatsetuse kohta annab kohtunikele kindlasti selgemad juhised millist tegu liigitada mõrva alla ja siinkohal on oluline, kas ka selline ajaline piir leiab tõendamist.

Meie õiguses vene mõjutustega kriminaalõiguslikus kirjanduses iseloomustati kättemaksu, kui isiklike suhete pinnalt tekkinud konflikti käigus saadud halva leevendamiseks, tehes sama teisele. Samas sellised teod, mis ühele isikule võisid tekitada kättemaksu ei pruukinud sugugi olla õigusvastased. Kättemaksu soov võib tekkida ka tülide pinnalt, siinjuures ei ole oluline, kumb pool tüli alustas, või kellel oli tüli käigus õigus.¹²⁵ Kättemaksust ajendatud toime pandud tegu on mõrva tunnuseks toodud viie riigi seas.

Saksa õiguses on muuks madalaks ajendiks mitte ainult selline tegutsemisviis, mis on hukkamõistetav vaid, see on midagi mis on eriti põlastusväärne, nn tühine ajend. Motiiv ja tegu peavad omavahel olema ebaproportsionaalses suhtes.¹²⁶ Allpool toodud tabeli kontekstis on autor madala motiivi alla liigitanud mh. teod, mis on ajendatud ahnusest, samuti kui isik naudib teo toimepanemist või verejanust. Kui tegu on toime pandud hoolimatusest või kalkusest, siis on samuti tegemist madala motiiviga. Kokkuvõtvalt esitab autor alapeatüki juurde käivate tapmistüüpide tabeli (tabel 8).

---

¹²³ **Matthew A. Pauley.** Murder by Premeditation. American Criminal Law Review, 36/2/1999, lk 152-154. Arvutivõrgus kättesaadav: [http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr36&div=13&collection=journal&set_as_cursor=24&men_tab=srchresults&terms=\(\(\(definition\)\)\)&type=matchall#155](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr36&div=13&collection=journal&set_as_cursor=24&men_tab=srchresults&terms=(((definition)))&type=matchall#155).

¹²⁴ Ibid, lk 156-158.

¹²⁵ E. Raal, lk 62.

¹²⁶ E. Samson, lk 42.

Tabel 8. Eesmärgi alusel kvalifitseeritud tapmisteed

Tunnus Riik	Ette- kavatsetult	Vastsündinud lapse tapmine tahtlikult sünnitusel	Salakavalalt või reetmise teel	Kättemaksu- iha	Mada l motii v	Eesmärgiga saada ohvri organeid või kude
Belgia	X	X				
Bulgaaria	X					
Hispaania			X			
Holland	X	X				
Itaalia	X				X	
Leedu						X
Luksemburg	X	X				
Poola					X	
Portugal	X		X		X	
Prantsusmaa	X					
Rumeenia	X					
Saksamaa			X		X	
Sloveenia			X	X	X	
Soome	X					
Ungari	X				X	
Horvaatia					X	
Endine Jugoslaavia Makedoonia				X	X	
Montenegro			X		X	
Türgi	X				X	
Albaania	X			X	X	
Andorra			X			
Armeenia						X
Aserbaidžaan						X
Bosnia ja Hertsegoviina			X	X	X	
Gruusia	X				X	X
Moldova	X					X
Norra	X					
Serbia			X	X	X	
Valgevene						X
Venemaa					X	X

2.2. Sanktsioonid tapmisel Euroopa riikides

Tapmiste puhul võib märkida, et sanktsioonide määrad on sarnased, kuid leidub ka selliseid riike, mis paistavad silma nii oma karistuse leebuse kui ka karmuse tõttu.

Valimis olnud riikide seas kuuel, Austria Vabariigis, Malta Vabariigis, Rootsi Kuningriigis, Taani Kuningriigis, Islandi Vabariigis ja Liechtensteini Vürstiriigis on toodud vaid tapmise lihtkoosseisu sanktsioonid, kuna nendes riikides tapmise kvalifikatsioon puudub. Kõigil kuuel riigil oli maksimumkaristuse määraks eluaegne vangistus. Malta Vabariigis on toodud tapmise puhul eluaegne vangistus, ning alampiiri eraldi märgitud ei ole. Samuti esines just nende riikide seas ka kõige leebemaid karistusi. Nimelt hakkab karistuse määr alates

viiest aastast vangistusest Taani Kuningriigis ja Islandi Vabariigis. Seega on nimetatud kahe riigi kohtunikel suur otsustusõigus ja ka põhjendamiskohustus, miks just sellise teo eest vastav karistus määratakse. Raske on põhjendada raskendavaid asjaolusid karistuse määramisel, kuna seaduses ei ole antud selleks tapmise kvalifikatsiooni, ning karistuse mõistmisel on pikk aastate amplituud miinimumkaristuse ja maksimumkaristuse vahel.

Eestis on ette nähtud tapmisel karistuseks kuue- kuni viieteistkümneaastane vangistus, ning mõrva puhul karistatakse kaheksa- kuni kahekümneaastase või eluaegse vangistusega.

Järgmisena toob autor välja sanktsioonide tabeli (Tabel 9) riikidest, kus on välja toodud nii tapmise lihtkoosseisu kui ka kvalifitseeritud koosseisu sanktsioonide määrad. Iga sanktsiooni kirjeldus on toodud aastates vangistust. Tabelisse ei ole lisatud Eestit, meie sanktsioonid jäävad keskmiste karistumäärade hulka teiste Euroopa riikidega võrreldes.

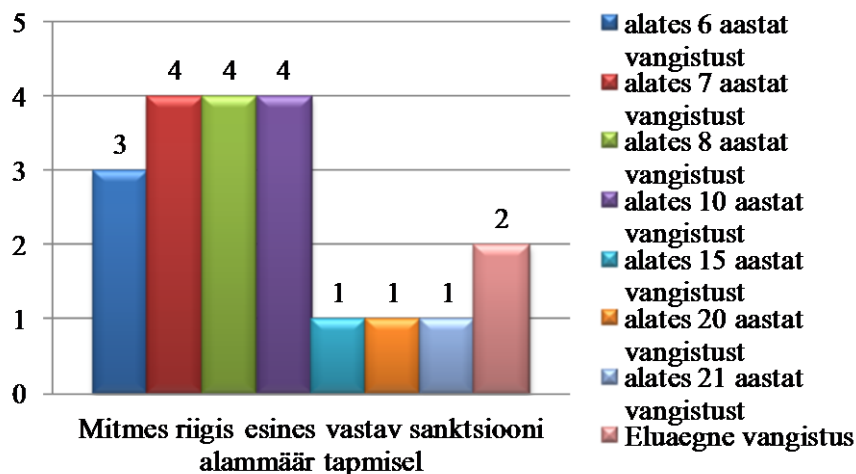
Tabel 9. Sanktsioonid teistes Euroopa riikides

Riik	Tapmise sanktsioon	Mõrva sanktsioon
1	2	3
Belgia Kuningriik	20 kuni 30	eluaegne
Bulgaaria Vabariik	10 kuni 20	15 kuni 20 või eluaegne, eluaegne vabanemise võimaluseta
Hispaania Kuningriik	10 kuni 15	15 kuni 20
Hollandi Kuningriik	kuni 24 või eluaegne	kuni 24 või eluaegne
Itaalia Vabariik	vähemalt 21	eluaegne
Leedu Vabariik	7 kuni 15	8 kuni 20, eluaegne
Luksemburgi Suurhertsogriik	eluaegne	eluaegne
Läti Vabariik	5 kuni 15	10 kuni 20, eluaegne
Poola Vabariik	8 kuni 25, eluaegne	alates 25, eluaegne
Portugali Vabariik	8 kuni 16	12 kuni 25
Prantsuse Vabariik	kuni 30	kuni eluaegne
Rumeenia	15 kuni 25, muude õiguste piiramine	15 kuni 25, muude õiguste piiramine, eluaegne
Saksamaa Liitvabariik	alates 5	eluaegne
Sloveenia Vabariik	alates 5	10 kuni 20
Soome Vabariik	alates 8	eluaegne
Tšehhi Vabariik	alates 5	alates 10, eluaegne
Ungari	5 kuni 15	10 kuni 15, eluaegne
Horvaatia Vabariik	alates 5	alates 10
Endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik	alates 5	10 kuni eluaegne
Montenegro	5 kuni 15	10 kuni 30
Türgi Vabariik	eluaegne	raske eluaegne
Albaania Vabariik	10 kuni 20	alates 25, eluaegne
Andorra Vürstiriik	10 kuni 16	14 kuni 25
Armeenia Vabariik	6 kuni 12	8 kuni 15, eluaegne
Aserbaidžaaani Vabariik	7 kuni 12	12 kuni 15, eluaegne
Bosnia ja Hertsegoviina	alates 5	alates 10
Gruusia	7 kuni 15	10 kuni 15
Moldova Vabariik	8 kuni 15	12 kuni 20, eluaegne
Norra Kuningriik	kuni 6	kuni 21
Serbia Vabariik	5 kuni 15	30 kuni 40

1	2	3
Valgevene Vabariik	6 kuni 15	8 kuni 25, eluaegne, vara konfiskeerimine, surmanuhtlus
Venemaa Föderatsioon	6 kuni 15	8 kuni 20, eluaegne, surmanuhtlusel <i>moratorium</i>
Šveitsi Konföderatsioon	alates 5	alates 10, eluaegne
Ukraina	7 kuni 15	10 kuni 15, eluaegne

Tabelis 9 toodud 34 riigi tapmise leebeimaks sanktsiooniks saab lugeda Norra Kuningriigi karistust kuni kuus aastat vangistust, kuna toodud on vaid karistuse ülemmäär. Karistuse alammäär on märkimata ka Hollandi Kuningriigi ja Prantsuse Vabariigi karistusõiguses. Alates viiest aastast vangistusest karistatakse aga üheteistkümnes riigis. Joonisel 7 nähtub, et eluaegse vangistuse kõrval tapmise lihtkoosseisu eest näeb ühe karmima sanktsiooni alamääraks ette Itaalia Vabariik, kus on selleks toodud alates kahekümne ühe aastane vabadusekaotus, eluaegne vangistus on ette nähtud nii Türgi Vabariigi, kui ka Luksemburgi Suurhertsogriigis. Luksemburgi Suurhertsogriigi puhul on sama karistus määratud ka mõrva toime panemisel, kuid Türgis eristatakse mõrva puhul raskemaks sanktsiooniks veel rasket eluaegset vangistust. Mida aga tähendab Türgi õiguses raske eluaegne vangistus. Raske eluaegne vangistus võib tähendada raskemaid vanglatingimusi või näiteks vähem külastusaega. Tšehhi Vabariigis on seadustikus ette antud piirid nimelt miinimumkaristuse osas, sätestatud on, et mõista ei tohi tapmise puhul mitte alla viie aasta vabaduse kaotust.¹²⁷

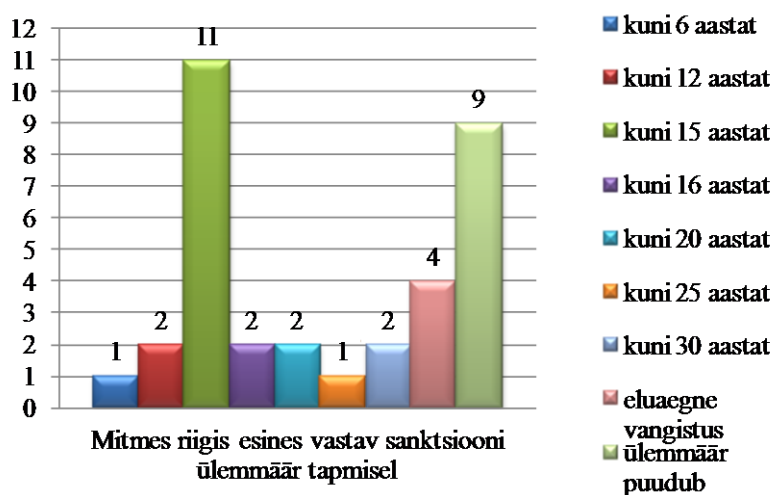
Joonis 7

¹²⁷

Tapmise lihtkoosseisu sanktsiooni ülemmäärad varieeruvad riigiti palju (Joonis 8), kuni kuus aastat Norra Kuningriigi puhul ning kuni kahekümne viie aasta või eluaegse vangistuseni. Üheksal riigil on ülempiir märkimata, seega saab vastava riigi organ otsustada, kui raske teoga on tegemist ja määrata karistuse vastavalt kaasusele, ning tulenevalt vastava riigi karistusõiguse üldosas antud karistuse ülemmäära määratlusele. Rumeenias on karistus toodud mitte ainult vangistuse näol vaid lisatud on ka teatud õigustest ilma jätmine. Saksamaa Liitvabariigis on tapmise puhul välja toodud, et kui siiski tapmine, mis vastab lihtkoosseisule on toime pandud eriti rasketel asjaoludel kohaldatakse kuni eluaegset vanglakaristust.¹²⁸

Joonis 8

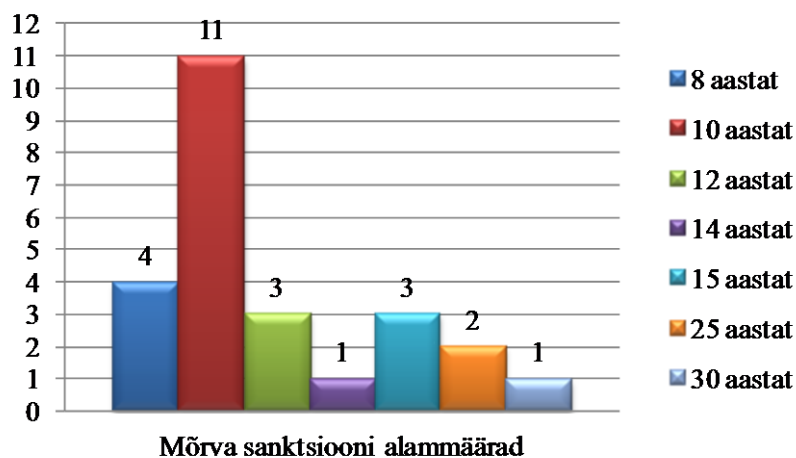
Tapmise kvalifitseeritud koosseisu puhul karistusmäärasid võrreldes tapmise lihtkoosseisuga, tuleb ette olukordi, kus tapmise lihtkoosseisu sanktsiooni ülemäär ületab karistuse alammäära mõrva puhul, siin on toodud ka riigid, kus tapmise lihtkoosseisul ei ole karistuse ülemmäära märgitud. Seega olenevalt kaasusest võidakse üheksateistkümnes riigis kolmekümne neljast valimis olnud riigist määrata tapmise lihtkoosseisulise kuriteo toimepanemisel karistuseks rohkem vabadusekaotust, kui seda mõnel juhul teo eest, mida kvalifitseerida mõrvana.

Sama karistuse ülempiir tapmisel kui ka tapmisel raskendavatel asjaoludel esineb kolmeteistkümne riigi puhul. Nende kolmeteistkümne riigi hulgas on loetletud ka riigid, kus tapmise lihtkoosseisul puudus seaduses märgitud ülempiir. Kuue riigi puhul on toodud karistuse määraks eluaegne vangistus, ning kolme riigi puhul oli toodud vaid karistuse

¹²⁸ Saksamaa Liitvabariigi karistusseadustik. <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

ülemäär, seega vähim karistus jääb vastava organi otsustada, kes karistust määrab. Kahekümne viie riigi mõrva karistuse alampiirid on autor toonud Joonisel 9.

Joonis 9

Mõrva ülempiiri puhul on raskeim karistus Valgevene Vabariigis, kus nähakse ette surmanuhtlus, samuti on seal antud võimalus konfiskeerida kurjategija vara. Venemaa Föderatsioonis on samuti seaduses ette nähtud surmanuhtlus, kuid hetkel kehtib sellele *moratorium*. Kahekümne viie riigi puhul on raskeimaks karistuseks eluaegne vangistus. Kõige leebemaks karistuseks on kuni viieteistkümne aasta pikkune vabadusekaotus, mis on kehtestatud Gruusias. Bulgaaria Vabariigi kriminaalseadustikus võib mõrva puhul määrata eluaegse vangistuse ka ilma vabanemise võimaluseta.¹²⁹

Tähelepanekutena toob autor välja, et näiteks Hispaania õiguses on toodud olukord, kus tapmisel esineb rohkem kui üks mõrva tunnustest ja selle eest nähakse karistusena ette kahekümne kuni kahekümne viie aasta pikkune vanglakaristus.¹³⁰

Hollandis on erandina välja toodud aga ema, kes, kartes oma sünnituse avalikuks tulemist, surmab ettekavatsetult ja tahtlikult oma lapse sünnituse ajal või kohe pärast sündi, selline tegu loetakse küll mõrvaks, kuid karistus on leebem - vabadusekaotus kuni 9 aastat.¹³¹

Itaalia Vabariigi karistusseadustiku kohaselt kui mõrv pandi toime abikaasa, venna või õe, kasuisa või kasuema või lähisugulase vastu, samuti ämma, äia, väimehe, minia ning abikaasa õe või venna suhtes ei kohaldata mitte eluaegset vangistust, vaid erandina 24 kuni 30 aasta pikkust vangistust.¹³²

¹²⁹ **Bulgaaria Vabariigi kriminaalseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/8881/preview>.

¹³⁰ **Hispaania Kuningriigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.ub.edu/dpenal/CP_vigente_31_01_2011.pdf. 06.03.2012

¹³¹ Hollandi Kuningriigi kriminaalkodeks.

¹³² **Itaalia karistusseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36774>.

Rootsi Kuningriigi kriminaalkoodeksis kohaselt võib kohtunik oma kaalutlusel tuginedes asjaoludele pidada tegu kergendavatest asjaoludest hõlmatavaks ja sellisel juhul on karituse määraks kuus kuni kümme aastat vangistust.¹³³ Kergendavate asjaoludega tuleb arvestada ka Sloveenias ja Soomes. Tapmise puhul kui tegu on toime pandud sellisel, et tuleb arvestada kergendavate asjaoludega, siis on karistuseks määratud Sloveenias kuus kuud kuni viis aastat vangistust¹³⁴ ning Soomes 4 kuni 10 aastane vanglakaristus.¹³⁵ Albaania Vabariigi kriminaalkoodeksi artiklist 78 leiame ettekavatsetud tapmise paragrahvi, karistuseks on erinevalt mõrvast 15 kuni 25 aastase vabadusekaotusega.¹³⁶

---

¹³³ Rootsi Kuningriigi kriminaalkoodeks.

¹³⁴ **Sloveenia Vabariigi kriminaalkoodeks.**

<http://www.oecd.org/dataoecd/50/18/34287694.pdf>.

¹³⁵ **Soome Vabariigi kriminaalseadustik.**

<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039>.

¹³⁶ Albaania Vabariigi kriminaalkoodeks.

Arvutivõrgus

kättesaadav:

Arvutivõrgus

kättesaadav:

3. KARS-IS TOODUD TAPMISE KVALIFIKATSIOONI TUNNUSTE TÄIENDAMISEST

Alljärgnevalt pühendab autor peatüki olulistele mõrva tunnusele, mis tulenevalt kohtupraktika analüüsile ning Euroopa riikide võrdlusele annavad põhjust lisada vastavad tunnused ka meie KarS-i.

Autor leiab, et inimelu kaitseks peab kasutama kõiki meetmeid, ning kui ühiskonnas leidub selliseid tegusid, mis võiksid olla raskemini karistatud kui hetkel, tulenevalt oma ohtlikkusest, peaksid need ka olema seadusega reguleeritud.

Allpool on välja toodud soovitusel lisamaks KarS-i grupiviisiliselt toime pandud tapmine mõrva tunnuste hulka. Samuti näha ette suurem karistus ametiisiku tapmisel. Hetkel mõrva tunnuseks toodud lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamisega seotud probleemid on leidnud käsitlemist eespool. Samuti on eespool autor andnud oma arvamuse lisada mõrva tunnuseks ka üks objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüüp – kui tegu on toime pandud lähisugulase suhtes.

3.1. Grupiviisilisus

Läänemaa (Saare-Lääne Piiskopkonna) eestlaste talurahvaõigus tundis grupi poolt toime pandud tapmist.¹³⁷ Samuti oli tapmise raskendavaks asjaoluks KrS-is salgaga tapmine. Salga liikmeks sai lugeda seesugust isikut, kes muuhulgas kavatses tapmist ja oli salga liikmena selle tapmise osaliseks. Vajalik oli, et kui isikud koos tegutsesid, siis oli ka nendel omavaheline kokkulepe, kas siis teadvalt ühekoos tegutsedes, suuline või lausa kirjalik kokkulepe. Salga all mõeldi siinkohal mitme isiku, kuid vähemalt kolme isiku, kokku lepitud ühist süüteo täideviimist, ning üks salga liikmetest arvas ennast olevat tegijana, kui aga salga liikmetel ei olnud rollid jagatud, siis pidid kõik aru saama, et just tema võib olla see isik, kes teo lõpule viib.¹³⁸

Grupiviisilisuse all peab autor vajalikuks käsitleda erinevaid täideviimise teooriaid ja lähemalt juba KarS-is kasutatud diferentseerimisteooriat. Lühülevaade on antud täideviimisest ja osavõtust, pikemalt on peatutud täideviimisest kaastäideviimise juures.

---

¹³⁷J. Sootak (viide 4), lk 60.

¹³⁸K. Saarmann ja K. Matto, lk 43, 46 ja 211.

3.1.1. Teo toimepanija eristamisest

Süüteo toime panemise kohta mitme isiku poolt on välja kujunenud kaks põhimõtet. Üheks neist, millest lähtutakse nii Itaalias kui ka Austrias on kohelda kõiki inimesi, kes teos osa võtsid võrdselt – ühtse toimepanija printsiip. Probleemideks selle printsiibi juures on see, et arvestamata jäävad materiaalsed erinevused teo ebaõiguse sisus, ning raskused erideliktide ja süüteokitse puhul. Teiseks võimaluseks on diferentseerimisprintsiip, kus tehakse osavõtjatel vahet vastavalt sellele, kui palju keegi teo toime panemisest osa võttis ja mis kujul. Ka selle printsiibiga tekib hulgaliselt õiguslikke probleeme ja nende lahendamiseks on vajalik välja töötada erireeglid. See printsiip on kasutusel Saksamaal, Prantsusmaal, Lätis ja Venemaal, kust ka Eesti eeskuju on võtnud.¹³⁹ Tulenevalt diferentseerimisprintsiibist saame jaotada toimepanija nii täideviijaks kui ka osavõtjaks, täideviija saame liigitada omakorda kolmeks, vahetu-, vahendlik-, ja kaastäideviija ning osavõtja puhul kihutaja ja kaasaaitaja. KarS-i eriosas toodud süüteokoosseisudes saame grupist rääkida vaid kaastäideviimisel, kihutaja ja kaasaaitaja ehk osavõtjad gruppi ei moodusta.¹⁴⁰

Lisas toodud riikide mõrva tunnuste võrdluses näeme, et mõrva tunnustena on grupiviisilisus toodud muuhulgas näiteks nii Prantsusmaa, Läti kui ka Venemaa õiguses, kuigi ka nendes riikides on kasutusel teo toimepanija suhtes diferentseerimisprintsiip nagu meil. Seega ei ole põhjendatud meie õiguses jätta välja mõrva tunnustest grupiviisilisus põhjusel, et osavõtjad täideviijaga samal alusel ei peaks vastutama. Samuti on üheks põhjuseks asjaolu, et kaastäideviijatena pannakse toime tapmisi, mis ei lähe kvalifitseeritud koosseisu alla, ning seetõttu jääb kannatanu kaitseta sellise ründe puhul, kus on tal raskem vastupanu osutada. Läti *Kriminallikums*'is on täideviimise eristamisepõhimõtte reguleeritud väga põhjalikult, samuti on Lätis eraldi toodud organiseeritud grupi mõiste,¹⁴¹ kuid siiski on oluliseks peetud ka mõrva tunnustena välja tuua tapmist grupi poolt.

Järgnevalt on autor välja toonud tabelis 10 erinevates riikides esinenud mõrva tunnustena gruppide koosseisud, kus saab ka ülevaate millistes kolmeteistkümnes riigis on toodud grupp kui tapmise kvalifitseeritud tunnus.

---

¹³⁹ M. Ernits, P. Pikamäe, E. Samson, J. Sootak. Karistusseadustiku üldosa eelnõu. Eelnõu lähtealused ja põhjendused. Juura, Õigusteabe AS, Tallinn-Tartu-Kiel, 1999, lk 48-49.

¹⁴⁰ RKKK 12.11.2007. a kohtuotsus nr 3-1-1-62-07.

¹⁴¹ J. Sootak (viide 86), lk 590.

Tabel 10. Grupp, kui mõrva tunnus teistes Euroopa riikides

Tunnus Riik	Täidab organiseeritud grupi liikmena talle antud korraldust	Organiseeritud grupp, kuritegelik organisatsioon	Grupis toime pandud tegu
Bulgaaria	X		
Läti		X	X
Portugal			X
Prantsusmaa			X
Sloveenia			X
Armeenia		X	X
Aserbaidžaan		X	X
Gruusia			X
Moldova			X
Norra			X
Valgevene			X
Venemaa		X	X
Ukraina			X

Meie lähinaabrid Läti ja Venemaa on lisaks tapmise raskendavaks asjaoluks toonud mitte ainult grupi poolt toime pandud tegu vaid lausa organiseeritud grupi poolt toime pandud tegu. Kusjuures Läti Vabariigi kriminaalseadustiku kohaselt on see välja toodud eraldi punktina¹⁴² ning Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeksis on see toodud ühes punktis koos grupi poolt ette planeeritud teoga.¹⁴³ Venemaa puhul on nimetatud punkti lisamine põhjendatud asjaoluga, et Venemaal on kuritegelikke ühendusi laiaulatuslikult, kuid Eesti puhul arvan, et see ei oleks põhjendatud, kuna tänapäeval tegutsevad kuritegelikult organiseeritud grupid pigem majanduskuritegudega, kui isiku eluvastaste kuritegudega.

Aserbaidžaan Vabariigi kriminaalkodeksi kohaselt on lisaks grupile ja organiseeritud grupi poolt toime pandud tegu mõrva tunnustele lisatud ka olukord, kus tapmise paneb toime küll üks isik, kuid nimetatud tegu on eelnevalt planeeritud grupi poolt, kusjuures grupiks ei pea olema kuritegelik ühendus, vaid ka kui kaks või enam isikut lepivad omavahel kokku ja mõlemad panustavad sellise teo toimepanemise planeerimisse.¹⁴⁴ Sama asjaolu on rõhutatud ka Ukraina kriminaalseadustikus.¹⁴⁵

Eesti karistusõiguses võib selle punkti juurde tuua paralleelse seoses kaastäideviimise ja vahendliku täideviimisega, nimelt kui grupis toime pandud tapmise juures võetakse vastutusele isikud kaastäideviijatena, siis organisatsioonilise teovalitsemise teooria kohaselt organiseeritud grupis tekib vahendlike täideviijate kett. Süüteo täideviimine ei olene niivõrd

¹⁴² Läti Vabariigi kriminaalseadustik.

¹⁴³ **Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1697/file/0cc1acff8241216090943e97d5b4.htm/preview>.

¹⁴⁴ **Aserbaidžaan Vabariigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1658/file/4b3ff87c005675cfd74058077132.htm/preview>.

¹⁴⁵ **Ukraina kriminaalseadustik.** Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16257/preview>.

konkreetses isikust vaid organisatsioonist, kas leidub teine isik, kes võiks asuda esimese asemel sama tegu toime panema.¹⁴⁶

3.1.1.1. Täideviimine

Diferentseerimisprintsipi kohaselt vaadatakse täideviimisel, kas isiku üldine kaalukus teos annab meile võimaluse rääkida isikust kui süüteo täideviijast. Praktika liigub selles suunas, et üha enam omistatakse isikule kellegi teied. Täideviimist on võimalik seletada kui peavastutust, täideviijad on isikud, kes on teo keskseteks figuurideks ning peamiselt vastutavad süüteo eest.¹⁴⁷

Kui tapmine pannakse toime mitme isiku poolt, siis KarS-i kohaselt tuleb eristada nendes isikutes täideviijat ja osavõtjat.¹⁴⁸ Kaastäideviimine on määratletud KarS-i üldosas, samas on KarS-i eriosas mõningates süüteokoosseisudes vastutust raskendava asjaoluna välja toodud ka grupi poolt toime pandud tegu, nagu see on näiteks varguse ja röövimise puhul. Kui süütegu pannakse toime vähemalt kahe isiku poolt ühiselt ning kooskõlastatult määratletakse seda kaastäideviimisena, kus isikuid vaadeldakse täideviijatena. Kuid KarS-is puudub definitsioon täideviijast, ning see tuleb lahendada koos osavõtja definitsiooniga. Samas on täideviijaks igal juhul isik, kes ise süüteo toime pani, mis teeks omakorda võimatuks käsitleda sellist isikut tapmise täideviijana, kes vahetult surma ei põhjustanud. Kuid kaastäideviijatena vaadeldakse isikuid, kes ka eraldivõetuna saaksid olla süüteokoosseisu subjektideks. Nimelt tuleneb see teovalitsemise teooriast, kus isikud küll tegutsevad üheskoos, ning igaüks valitseb tegu ja samas ka igaüks ise eeldab, et süüteokoosseisu realiseerumine sõltub just temast.¹⁴⁹ Teovalitsemise teooria kohaselt on tegemist avatud täideviijaga, tuleb vaadata teo sisemisi asjaolusid ja läbi nende saame kirjeldada, kas isik oli täideviija või mitte. Puuduseks on aga see, et sisuliselt tegeletakse täideviija tuvastamisega sellega, millist karistust määrata, kuna puudub selge definitsioon.¹⁵⁰

Isikule tegijakvaliteedi omistamisel tuleb lähtuda konkreetsest osavõtuteooriast. Üksiktäideviimise ehk vahetu täideviimise puhul paneb isik süüteo toime ise, kasutamata

---

¹⁴⁶ P. Randma, lk 28-29.

¹⁴⁷ **P. Randma.** Täideviija mõiste laienemine – organisatsiooniline teovalitsemine. Tractatus terribiles. Artiklikogumik professor Jaan Sootaki 60. juubeliks. Kirjastus Juura, 2009, Tallinn, lk 19.

¹⁴⁸ J. Sootak (viide 16), lk 31.

¹⁴⁹ **P. Pikamäe, L. Kivi.** Õppematerjal kohtunikele 2003. Karistusõiguse põhiprobleeme. Sihtasutus Eesti Õiguskeskus, Tartu 2004, lk 5.

¹⁵⁰ P. Randma, lk 20-21.

teiste kaasabi või teist isikut kui vahendit teo toimepanemiseks, isik ise valitseb tegu.¹⁵¹

Vahendlikuks täideviimiseks on teo toimepanemine teist isikut ära kasutades. Vahendlik täideviimine võib esineda kolmel juhul, esiteks tahtevalitsus sunni abil, teiseks tahtevalitsus eksimuse abil ning kolmandaks tahtevalitsus organisatsioonilise võimuparaadi abil.¹⁵² Isiku üle, kes tegu toime paneb domineerib keegi, ehk tegu valitsetakse domineerimisega.¹⁵³

Kaastäideviimisel on tegu toime pandud, kui see realiseerub ühtse kavandatud kuriteona. Formaal-objektiivse teooria kohaselt peab kaastäideviijatena iga kaastäideviija vahetult ise realiseerima süüteo koosseisu objektiivsesse külge jääva teo.¹⁵⁴ Subjektiivse teooria kohaselt on täideviijaks aga iga isik, kellel oli teo täideviimistahtlus. Materiaal-objektiivse teooria kohaselt on aga täideviijaks isik, kes juhib tegevust, määrab kuidas ja kus tegu toime pannakse.¹⁵⁵ Riigikohtu praktika kohaselt on kasutusel olnud kõik kolm teooriat, kuid otseselt on viidatud vaid teovalitsemise teooriale.¹⁵⁶ Tegude pannakse toime grupis kui see on eelnevalt kokku lepitud või lepitakse selles kokku vahetult. Kui tegu lepitakse kokku vahetult, tuleb lähtuda materiaal-objektiivsest teooriast. Vaadatakse kelle tahtest oli juhitud teo toime panemine, ning kelle teod moodustavad suurema osa kuriteo tunnuste täitmisel. Kaastäideviimine ehk funktsionaalne täideviimine on käsitletav tervikuna.¹⁵⁷ Kaastäideviimise tuvastamisel, tuleb esmalt vaadata, kas grupi liikmetel on olemas täideviija tunnused ja seejärel tuvastada iga liikme kohta ka kaastäideviija eeldused. Täideviija tunnused leiame süüteo koosseisust kontrollides isiku vastavust sellele koosseisule. Iga grupi liige peab olema võimeline üksinda realiseerima süüteo koosseisu, kusjuures isik peab vastama nende olemasolul erilistele isikutunnustele, samuti peab ta vastama kõigile süüteo koosseisu subjektiivsetele tunnustele. Kaastäideviimisel peab isikutel esinema ühine otsus, ning iga isik peab andma omalt poolt olulise panuse teo toimepanemisele.¹⁵⁸

3.1.1.2. Osavõtt

Mõrva osavõtu piiritlemiseks on vaja eristada mõrva tunnused tapmisteo ja

---

¹⁵¹ J. Sootak (viide 86), lk 596.

¹⁵² P. Randma, lk 22-23.

¹⁵³ P. Pikamäe. Kaastäideviimise määratlemine. Karistusseadustik ja Riigikohtu praktika. Juridica III/2003, lk 144.

¹⁵⁴ J. Sootak (viide 16), lk 32.

¹⁵⁵ P. Pikamäe, lk 144.

¹⁵⁶ Ibid, lk 148.

¹⁵⁷ RKKK 06.03.2001. a kohtuotsus nr 3-1-1-23-01.

¹⁵⁸ P. Pikamäe, lk 146-147

toimepanija kaudu. Tapmistegu iseloomustavad tunnused, mis on toodud KarS-is osaliselt punktis 1, ning punktides 2, 3 ja 7. Osavõtja vastutab siis, kui ta peab võimalikuks, et täideviija tegu võiks liigituda mõne sellise mõrva tunnuse alla. Toimepanijat iseloomustavad mõrva tunnused, mis on toodud KarS-is punktides 4, 5 ja 6, ning siinkohal vastutab osavõtja vaid siis, kui ka temal esines mõni selline isikutunnus, kui vastav tunnus esines vaid täideviijal, siis osavõtja mõrva eest ei vastuta, vaid tema vastutus piirneb põhikoosseisuga.¹⁵⁹

Lisaks täideviimisele on teo toimepanemise teiseks vormiks osavõtt, mis omakorda jaguneb teole kihutamises ja teole kaasaaitamises. Nagu ka täideviimisel saame osavõttu defineerida läbi kolme teooria. Formaal-objektiivse teooria kohaselt on osavõtjaks isik, kes ise teo koosseisu ei täida. Subjektiivse teooria kohaselt on osavõtja küll seotud täideviimisteoga, kuid tegu iseenesest on talle võõras. Teovalitsemisteooria kohaselt osavõtja vaid toetab tegu. Osavõtu puhul on oluline täideviimise eksisteerimine, kuna osavõtt saab olla vaid siis, kui on olemas ka teo täideviija ning tegu peab olema jõudnud vähemalt katse staadiumis.¹⁶⁰

Kihutamise puhul tekitab kihutaja täideviijas tahtluse vastav tegu toime panna. Peab esinema põhjuslikkus kihutaja ja täideviija vahel. Süüteokoosseisu toimepanemise soov või toimepanemine peab olema algust saanud just kihutajast. Kihutaja tegu peab olema kantud kahest tahtlusest, isik peab tahtma täideviijat mõjutada ning tahtma tagajärje saabumist.¹⁶¹

Kaasaaitamiseks loetakse teise isiku õigusvastase teo toetamist või soodustamist. Kui seda eristada kaastäideviimisest, siis kaasaaitaja ei valitse tegu. Kui isik tegu ei valitsenud, siis saab ta teost osa võtta vaid osavõtjana.¹⁶² Süüteole kaasaaitamisena käsitletakse tegu, mis on küll kausaalseoses saabunud tagajärjega, kuid samas puudub sellisel tegevusel teovalitsemise kvaliteet. Kaasaaitamise puhul ei ole vajalik eelnev fikseeritud kokkulepe, ning kaasaaitamine võib toimuda põhiteo toimepanemise ajal. Kaasaaitamises ei saa isikut süüdistada siis, kui isik ka hooletusest, kergemeelsusest või mittesüüliselt aitab kaasa süüteo toimepanemisele. Kaasaaitajal peab olema kahekordne tahtlus, tahtlus kaasaaitamisteo toimepanemiseks ja tahtlus teo toimepanija poolt õigusvastase teo toimepanemise suhtes.¹⁶³

Tallinna Ringkonnakohtu otsuse kohaselt A. J. peksis julmal ja piinaval viisil kannatanut, kes suri saadud vigastustesse, ning samal ajal I. H. hoidis kinni ruumi ust, kus kannatanut peksti, et kannatanu ei saaks põgeneda, ning inimesed, kes tahtsid appi tulla ei saaks tuppa siseneda. Nimetatud kaasuses mõisteti A. J. süüdi mõrvas, ning I. H. raske

¹⁵⁹ J. Sootak, P. Pikamäe, lk 369-370.

¹⁶⁰ J. Sootak (viide 86), lk 642-644.

¹⁶¹ Ibid, lk 649-653.

¹⁶² RKKK kohtuotsus (viide 138).

¹⁶³ RKKK 23.11.2009. a kohtuotsus nr 3-1-1-97-09.

tervisekahjustuse tekitamises ohuga elule kaasaaitajana.¹⁶⁴

3.1.2. Gruppi käsitleva kohtupraktika analüüs

Autor viis läbi 2008. a Eesti kohtulahendite analüüsi, kus oli käsitletud vaid grupis toime pandud tapmisi. Nimetatud analüüs annab selge ülevaate asjaolust, et selliseid ohtlikke ründeid esineb Eestis võrreldes kogu tapmiste arvuga märgatavalt. Kuna käesolev töö ei ole pühendatud vaid grupiviisilisele tapmisele, siis siinkohal saame vaadata vaid kohtupraktikat, mis sisaldab endas alates 2010. a jõustunud kohtulahendeid. Nende kohtulahendite seas esines grupis toime pandud tegu, kus kaks või enam isikut mõisteti süüdi kas mõrvas või tapmises kuuel korral, kusjuures ühes episoodis on lisaks grupile ka veel kaasaaitaja ja kihutaja.

Miks ei ole lisatud grupiviisilist teo toimepanemist raskendavat asjaolu raskeima kuriteo puhul mõrva tunnustes on põhjendamatu. Diferentseerimisprintsipi kasutamine annab kahtlemata palju selgust süüteo materiaalses kontekstis, kuid samas ei anna see piisavalt põhjendust, mitte pidada grupi poolt toime pandud tegu raskemaks, mida kinnitab ka näiteks varguse, vägistamise või avaliku korra rikkumise paragrahvid KarS-is. Eesti õiguses ei ole küll isikuvastaste süütegude puhul ajalooliselt alati gruppi kui raskendavat asjaolu välja toodud, kuid autor leiab, et just nimelt eristades täideviijaid, oleks vajalik nimetatud punkt lisada mõrva tunnustesse. Kaastäideviimisena saame vastutusele küll võtta isikud tapmise eest koos, kuid kui nende tegevuses ei esine mõnda muud KarS-is loetletud mõrva tunnust, siis saab nimetatud isikud süüdi mõista tapmise eest (KarS-i § 113) arvestades KarS-i § 58 p 10 toodud raskendava asjaoluna grupi poolt toime pandud tegu. Samas leiab autor, et tulenevalt asjaolust, et 2008. a koostatud uurimuse kohaselt oli 41,3 % uuritud grupis toime pandud tapmistest kvalifitseeritud KarS-i § 113 või KrK § 100 all, ning 8,8 % juhtudel oli grupis tapmise puhul tapetud ka rohkem kui üks isik.¹⁶⁵ Samuti on sellistel asjaoludel olnud tegu käesolevas töös uuritud kohtulahendite puhul viiel korral. Kahel korral mõisteti üks grupi liikmetest süüdi raske tervisekahjustuse tekitamise eest ohuga elule. Samuti teises peatükis toodud karistust raskendava asjaoluna on grupiviisilisust arvestatud vaid kahe grupi korral. Seetõttu leiab autor, et grupiviisiliselt toime pandud tapmine ei leia meie karistusõiguses hetkel piisavalt tähelepanu, ning eespool antud põhjendused on piisavad vastava mõrva tunnuse lisamiseks.

¹⁶⁴ TlnRnK 22.11.2011. a kohtuotsus nr 1-11-2696.

¹⁶⁵ I. Schmidt, lk 30-31.

Kui varavastaste süütegude puhul grupi poolt täide viidud teo puhul on karistatavus kõrgem, siis on põhjendamatu, miks nimetatud tunnus on välja jäetud tapmise kvalifikatsioonist. Varavastased süüteod, mis enamuses pannakse toime isikule sellel hetkel teadmata ja varjatult ei oma kannatanu suhtes tähtsust selles mõttes, et kas tema vara viiakse minema ühe või kahe isiku poolt, kuna sellel hetkel ei ohusta nad kannatanu elu. Isikuvastaste süütegude puhul, aga kui kannatanut ründab kaks isikut või kui kaks isikut koos vägivaldaltsevad kannatanu suhtes on kannatanul raskem osutada vastupanu.¹⁶⁶ Samuti viiakse grupis toime pandud teod ka lõpuni, s.t., et teod ei jää katse staadiumisse.

Alateema lõpetuseks tooksin siinkohal välja kaks kohtulahendit. Ühes tunnistati kohtualused süüdi KrK § 101 p 7 järgi. Kohtud lugesid tuvastatuks, et S. M., S. Z. ja V. L., tegutsedes grupis tahtliku tapmise eesmärgil tekitasid kannatanule julmal ja piinaval viisil kannatusi. Kohtud lugenud tuvastatuks, et kõik kohtualused tegutsesid tapmise eesmärgil, ning osalesid vahetult neile süüksarvatava käitumise objektiivse teokoosseisu realiseerimisel. Kaastäideviimise õpetuse kohaselt on kaastäideviijatena igal juhul käsitletavad kõik, kes vahetult ise realiseerisid mingi süüteokoosseisu objektiivsesse külge jääva teo. Nimetatud kohtuotsuses oli see ka tuvastatud ja kohtualuseid käsitleti õigustatult kui raskendaval asjaoludel toime pandud tahtliku tapmise kaastäideviijaid.¹⁶⁷ Teise lahendi puhul TrtRnK kohtuotsuse kohaselt süüdistati A. J.-i KarS § 121 ja § 114 p 1 alusel ning V. F.-i KarS § 199 lg 1 ja § 114 lg 1 alusel, kuid mõlemad süüalusel mõisteti süüdi KarS- i § 113 alusel.¹⁶⁸

Samuti teeb autor siinkohal viite oma bakalaureuse tööle, kus on läbi viidud põhjalik kohtulahendite analüüs just nimelt grupis toime pandud tegude suhtes. Kinnitust leidis, et 33% isikutest mõisteti süüdi tapmise lihtkoosseisu alusel, kuigi valimis olnud kohtulahendid esindasid kõik gruppi. Samuti oli märkimisväärne asjaolu, et episoodidest lausa 8,8% oli kannatanuid rohkem kui üks.

3.2. Avalikku võimu teostava ametiisiku suhtes toime pandud tapmine tema ametiülesannete täitmisel

KrS-is toodud erilise õigusliku kvalifikatsiooniga isikute tapmise juurest leiame riigi või omavalistuse teenistuses seisva isiku tapmise, siinkohal olid eristatavad kaks kvalifitseeritud tapmistüüpi. Esimesel juhul ei olnud oluline, millised olid teo toimepanija

---

¹⁶⁶ H. Tõnismägi, lk 134.

¹⁶⁷ RKKK kohtuotsus (viide 31).

¹⁶⁸ TrtRnK 18.03.2010. a kohtuotsus nr 1-08-5541.

motiivid, vaid olulisus oli ainult riigi- või omavalitsusteenija teenistuskohustuste täitmine. Siinkohal on ka oluline, et süüdlane teab või pidi teadma, et isik täitis oma ametikohustusi. Teiseks oli riigi- või omavalitsusteenija tapmine tema teenistuskohustuste pärast. Viimasel on oluline teo ajend, mis on tingitud kannatanu poolt oma ametiülesannete käigus sooritatud akt.¹⁶⁹

ENSV KrK-i kohaselt oli üheks tapmise raskendavaks asjaoluks isiku tapmine, kes täitis oma teenistuslikku või ühiskondlikku kohustust, kui tapmine pandi toime olukorras, takistades tapetu õiguspärasest tegutsemisest teenistusliku või ühiskondliku kohustuse täitmisel. Teenistuslikku kohustusena võis mõista nii teenistusülesandeid, kui ka tegusid, mis pandi toime ühiskonna huvides. Ametiisikuks ei loetud miilitsatöötajat ega rahvamalevlast, kuna nende puhul oli eraldiseisva kuriteokoosseisu.¹⁷⁰

Et mõista, kes on ametiisikuks meie õiguses leiame KarS-is ametiisiku mõiste definitsiooni §-st 288, mille kohaselt on ametiisikuks isik, kellel on ametiseisund riigi või kohaliku omavalitsuse asutuses või organis või ka avalik-õiguslikus juriidilises isikus, samuti peavad isikule olema pandud haldamis-, järelevalve- või juhtimisülesanded või varaliste väärtuste liikumist korraldavad või võimuesindaja ülesanded. Teatud kuritegude puhul kuuluvad siia alla ka isikud kes juhivad eraõiguslikku juriidilist isikut või tegutsevad selle nimel või tegutsevad teise füüsilise isiku nimel, kui sellistel isikutel on eelnevalt nimetatud pädevus ja ülesanded ning tegu on toime pandud vastava juriidilise või füüsilise isiku majandustegevuse käigus. Samuti saab ametiisikuks sellist isikut, kes on välisriigis nimetatud või valitud isik, kes täidab välisriigis või selle mis tahes tasandi haldusüksuses seadusandliku, täidesaatva või kohtuvõimu ülesandeid või kes täidab avalikku ülesannet välisriigi, selle haldusüksuse, avaliku asutuse või avaliku ettevõtja heaks, samuti avalik-õigusliku rahvusvahelise organisatsiooni teenistuja või esindaja, sealhulgas rahvusvahelise esinduskogu või kohtu liige. Ametiisikuks tuleks lugeda ka advokaati, kuna täpsustatud ametiisiku mõiste alla kuuluvad ka situatsioonid, kus lepinguga antakse üle õigused ja kohustused.¹⁷¹

Sellest tuleks ka lähtuda paigutamaks ametiisiku tapmine, kui raskem kuritegu KarS-i. Kuna aga KarS-i väljatöötamisel jäeti kõrvale mõrva tunnustest need, mis olid seotud kannatanu isikuga on hetkel KarS-ist puudu ametiisiku elu kaitse tema ametiülesannete

---

¹⁶⁹ H. Kadari, lk 16.18.

¹⁷⁰ I. Rebane, lk 353-354.

¹⁷¹ A. Lauren, M. Masso. Karistusõiguse 2010 & kommentaarid. Agitaator OÜ, 2010, lk 449.

täitmisel. KarS-i § 274 sätestab vaid karistatavuse selliste isikute suhtes toime pandud vägivalla eest.¹⁷²

Autor teeb ettepanekuks täiendada KarS- i §-i 274 lõikega 3 – võimuesindaja või avalikku korda kaitsva muu isiku suhtes vägivalla toimepanemise eest seoses tema ametikohustuste täitmisega, kui sellise vägivallaga kaasneb isiku surm, karistatakse kaheksakuni kahekümneaastase või eluaegse vangistusega. Samuti peab autor oluliseks seoses ametiisiku elu kaitsega muuta KarS-i §-i 302 lg-s 2 toodud sanktsiooni muutmist kuni eluaegse vangistuseni.

Euroopa riikide seas läbi viidud mõrva tunnuste võrdluse kohaselt esines ametiisiku tapmine tema ametiülesannete täitmisel või ametiülesannete tõttu 23 riigi seas. Kuna aga võib leida riike, kus ametniku või riigi vastu suunatud kuriteo on teistes karistusseadustiku peatükkides, siis võib neid riike veel olla, kus on ametnikult elu võtmise eest nähtud ette raskem karistus kui tapmise lihtkoosseisul. Ametiisiku tapmise kaitse esinemine mõrva tunnustena on toodud tabelis 11, kus on välja toodud kas kaitsti ka ametiisiku sugulast või lähedast. Samuti esines kahe riigi puhul eluvastaste süütegude juures kuritegu, kus ametiisik ise oma võimuvolitusi ületades tapab teise isiku.

Tabel 11. Ametiisik kui mõrva tunnus teistes Euroopa riikides

Tunnus Riik	Ametiisik, avalikus teenistuses olev isik	Välisriigi ametnik, sõjaväelane	Isik, kes on rahvusvahelise kaitse all	Avaliku julgeoleku ametnik, sõjaväelane, kinnipidamisasutuse ametnik	Isik kes täidab oma kodaniku kohustust	Magistraat, ombudsman, kuberner	Valitsuse liige, riigi ametnik, suveräänse organi liige	Kohtunik, prokurör, tolli ametnik	Advokaat, jurist	Vaimulik	Tervishoiutöötaja, ühistranspordi töötaja, tuletõrjuja, õpetaja	Ametiisiku sugulane, lähedase suhtes	Ametiisik on teo toimepanijaks
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Bulgaaria	X	X	X	X			X						
Hispaania													X
Itaalia				X									
Leedu	X				X								
Läti	X											X	
Portugal	X			X		X	X	X	X	X	X		X
Prantsusmaa	X			X				X	X		X	X	
Rumeenia	X												

¹⁷² H. Tõnismägi, lk 132-133.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Sloveenia	X			X									
Soome	X												
Ungari	X	X											
Horvaatia				X				X	X				
Endine Jugoslaavia Makedoonia	X			X									
Montenegro	X			X									
Albaania	X			X				X	X				
Armeenia	X												
Aserbaidžaan	X											X	
Bosnia ja Hertsegoviina	X												
Gruusia	X											X	
Moldova	X				X		X					X	
Serbia	X			X									
Valgevene	X											X	
Venemaa	X											X	
Ukraina	X											X	

Nagu eespool kirjas, siis samuti ei leia meie õigusest erinevalt Soome Vabariigi õigusele või Albaania, Rumeenia, Türgi, Horvaatia Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja meie naabri Läti Vabariigi kriminaalseadustikus sätestatud mõrva koosseisust ametiisiku tapmist tema ametiülesannete täitmisel. KarS-ist leiame teo nimetusega rünne kõrge riigiametniku elule ja tervisele, kus kõrgeteks riigiametnikeks on Vabariigi President, Riigikogu esimees, peaminister, Riigikohtu esimees, õiguskantsler, riigikontrolör ja kaitseväge juhataja ning karistuseks kuue- kuni kahekümneaastane või eluaegne vangistus.

Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeks on läinud ametiisiku suhtes veel kaugemale ja lisaks sellele, et eraldi punktina on välja toodud kõrge ametiisiku tapmine, on siia lisatud ka muuhulgas juristid ja advokaadid, politsei ning vanglaametniku tapmine. Samuti ühistranspordi võrgu töötaja või tervishoiutöötaja tapmine. Lisaks sellele karistatakse ka nimetatud isiku abikaasa ja muu lähisugulase tapmisel.¹⁷³

Ungari kriminaalkoodeksis leiab ametiisiku tapmine käsitlemist mõrvana, siia on lisatud ka nimetatud ametiisikuid teenistuskohustuses abistavad isikud ja ka välisriikide ametiisikud.¹⁷⁴

Venemaa Föderatsiooni kui ka Valgevene Vabariigi sätestuses on toodud ametiisik ja tema lähedane, kuid mõrva tunnuseks on ka toodud banditism, mis samuti on suunatud ametiasutuste või muude organisatsioonide vastu, siinkohal ka välisesindused, seega on ametiisikud küllaltki laialt kaitstud läbi kahe erineva alapunkti.

¹⁷³ Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeks.

¹⁷⁴ Ungari kriminaalkoodeks.

Portugali õiguses paigutatakse ametiisiku alla ja leitakse, et suuremat kaitset vajavad ka näiteks õpetajad ja eksamineerijad, samuti vaimulikud.¹⁷⁵

Horvaatia Vabariigi kriminaalkodeksis on välja toodud nii ametnike nimetused, kui ka teise punktina kvalifitseeritud ametiisikud pigem nende tegevuse järgi, kõige laialdasemalt saab siin mõista inimese ja vara kaitset.¹⁷⁶

Põhjenduseks, miks on karistusseadustikust välja jäetud ametiisiku tapmine mõrva koosseisust on toodud inimelu absoluutsuse põhimõte, kuid sellisel juhul, miks on eelistatud kõrgeid riigiametnikke teistest ametnikest, siiski tuleks karistusseadustikus sellisel juhul rakendada ühtseid põhimõtteid ja ei tohiks eelistada kõrgeid ametiisikuid teistest ametiisikutes. Näiteks politseinikest, kes igapäevaselt puutuvad kokku ohtlike olukordadega ja kelle elu on oma ametiülesannete täitmisel rohkem ohus. Seda võib seletada sellega, et politseinikud ja sarnased ametnikud on oma ameti omandamise käigus läbinud treeningu sellistes olukordades toime tulemiseks. Kuid isegi kui politseinikud ja ka vanglaametnikud on saanud vastava väljaõppe ei tohiks see olla piisavaks põhjuseks nende eristamiseks teistest, kuna just nendel isikutel on igapäevaselt oht konflikti tekkimiseks isikutega, kes panevad toime süütegusid. Ametiisikud ei saa selliste olukordade tekkimist kuidagi ära hoida, sest nad teevad oma tööd.

---

¹⁷⁵ Portugali Vabariigi kriminaalkodeks.

¹⁷⁶ **Horvaatia Vabariigi kriminaalkodeks.** Arvutivõrgus

kättesaadav:

http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation__Criminal-Code.pdf.

KOKKUVÕTE

Oma töö eesmärgiks seadis autor analüüsida KarS-is toodud mörva koosseisulisi tunnuseid ja nende täislikkust. Autor tõdeb, et nimetatud süütegu kui tapmine raskendavatel asjaoludel on karistusõiguses kirjas, kuid vajaks täiendamist, samuti leiab autor, et täiendatud punktide võrra mörva paragrahv leiab õigustatust ka materiaalses mõttes.

Süüteo täpsemaks määratlemiseks on vajalik vastutuse diferentseerimine ja mörva tunnuste täpne välja toomine.¹⁷⁷ Autor arvates käesolevas töös esitatud muudatused ei vii karistusõiguse selles valdkonnas ülekriminaliseerimiseni, kuna nende punktidega ei sekkuta ülemäära isikute õigustesse. Nimelt nendega kaitstakse rohkem isiku elu õigusvastase ründe eest. Vastupidi, tapmisteod ühiskonnas vajavad riiklikult hukkamõistu.

Autor leiab, et probleemi püstitus on aktuaalne. Autori poolt välja pakutud ja leitud lahendused on põhjendatud nii teooriaga kui ka koostatud empiirilise uurimuse tulemustega. Samuti annab kinnitust muutuste vajadusele Euroopa riikide mörva tunnuste võrdlus.

Osaline kattuvus hetkel kehtivatest mörva tunnustest võib tekkida üldohtlikul viisil tapmise juures ja tapmisel lõhkeseadeldise või lõhekaine kasutamisega. Ka ajaloost oli vastav tunnus KrK-s hõlmatud paljude inimeste elule ohtliku viisil tapmise alla. Nagu esimeses peatükis on mörva tunnuseid määratletud, võiks ära kaotada punkti seitse, kuna selle vajadus eraldi tunnuseks ei nähtu ka mörvade statistika juures. Võrreldes mõne muu punktiga, mis autor välja pakub, et lülitada raskendavate asjaolude hulka ei ole lõhkeseadeldise või lõhekaine kasutamisega tapmine niivõrd oluline. Kohtulahendite uurimuses puudusid sellised mörvad, kuid uurimuse andmeid kogudes jäid silma mõned katse staadiumisse jäänud teod. Puuduseks, kui nimetatud tunnus lisada üldohtliku viisi juurde on see, et siis jäävad koosseisust välja sellised teod, kus ei ohustata teiste inimeste elu, vaid oluline on vahendi ohtlikkus. Alternatiivina teeb autor siinkohal ettepaneku muuta nimetatud punkti, kui soovitakse rõhutada vahendi ohtlikkust, kuna nagu nähtus ka teiste Euroopa riikide mörva tunnuste võrdlusest on välja toodud rohkem ohtlikke vahendeid ning meie õiguses vaid nende kahe vahendi välja toomine ei ole piisav, vastav tunnus ei täida oma eesmärki. Lisada tunnuse juurde ka näiteks tulirelva kasutamine.

Objekti alusel kvalifitseeritud tapmistüübid on meie karistusõigusest välja jäetud, kuna lähtutakse inimelu võrdsuse põhimõttest. Autor on arvamusel, et isikud peavad olema

---

¹⁷⁷ J. Sootak (viide 16), lk 30.

seaduse ees võrdsed ja inimelu tuleb kaitsta võrdselt, kuid kahjuks ei ole me kõik samasuguste füüsiliste ja psüühiliste võimetega, kas tulenevalt meie east või mõnest muust haigusest või asjaolust, mis meie võimeid nõrgendab. Kannatanu isikuomadustest lähtuvalt tuleks teatud tapmisteed lugeda mõrvaks ei tohiks olla põhjendatud mitte sellest vaatenurgast, et miks terve ja tugeva inimese, kes suudab rünnet oma elu vastu kaitsta, vaid abitus seisundis, raugaeas või lapseas isiku tapmise korral ei alaväärtustaks mitte terve keskealise mehe elu väärtust, vaid pigem lähtutakse kannatanu haavatavusest ja vastupanuvõimest, et hoida ära tapmisi, lähtuvalt kannatanu omadustest. Paljudes Euroopa riikides on arvestatud asjaoluga, et tulenevalt isikuomadustest võib esineda kannatanuid rohkem lähtuvalt nende halvast vastupanuvõimest ründele. Töös koostatud kohtulahendite analüüsi kohaselt hakkas samuti silma asjaolu, et selliste kannatanutega rünnete korral leiavad süüalused, et näiteks psüühiliselt haige isiku puhul ründe toime panemine on lihtsam ja oma eesmärk saavutatakse kergekäelisemalt.

Tulenevalt kannatanu isikust tuleks mõelda ka mõrva tunnusena lisamist lähisugulase või perekonnaliikme tapmise koosseis. Käesolevas töös läbi viidud kohtulahendite analüüsi põhjal osutus mitmel korral tapetuks isiku abikaasa, ning vaid üksikul juhul oli kannatanuks süüalusele tundmatu isik. Ka Euroopas on olulisel kohal perekondlikud suhtes ja sugulus- ja tutvussidemed. Kahjuks oleks osutunud käesoleva töö mahu jaoks liialt suureks uurimuse läbi viimine, kui mitmel korral on näiteks kannatanuks osutunud lähisugulane viimase kümne aasta jooksul toime pandud tapmistes. Autor siiski leiab, et sellise uurimuse läbi viimine on vajalik, kus on keskseks uurimise objektiks just kannatanu ja süüaluse tutvussidemed.

Käesoleva töö autor on arvamusel, et vajalik on täiendada KarS-i mõrva paragrahvi tunnusega 8 -tegu on toime pandud grupis. Seda tuleb pidada enamohklikuks tapmise viisiks, kuna tapmise juurde on kaasatud rohkem isikuid kui üks. Kui tegu sooritab mitu isikut, siis alateadlikult saavad isikud pidada tegelikult teo toimepanijaks just teist isikut leevendades nii enda süütunnet. Ohvri kaitse võime on halvatud, kuna ründajaid on mitu, ohvril võib tekkida gruppi nähes juba eelnevalt arvamus, et ta ei suuda rünnet tagasi tõrjuda ja ei osuta vastupanu. Grupis tegutsemisel on võimalus liikmetel oma tegu ette valmistada või, siis kui anda üksteisele nn. nõu teo toimepanemisel. Grupis toime pandud teod ei jää ka tavaliselt katse staadiumisse, kuna jõudude vahekord on ilmselgelt ründajate kasuks. Samuti kui keegi alustatud ründest loobub, viivad teised grupi liikmed kuriteo lõpule.

Autor toob välja ka selle, et KarS-is läbivalt on toodud gruppi kui teo raskendav asjaolu. Nii varavastase kuritegude puhul on läbivalt grupiviisiline teo toimepanemine

kvalifitseerivaks asjaoluks, kui ka on grupp toodud raskendava asjaoluna vägistamisel KarS § 141 lõike 2 punktis 2 ja avaliku korra vastaste süütegude puhul loetakse avaliku korra raskeks rikkumiseks sellist rikkumist, mis on toime pandud grupi poolt. Siinkohal on veel märkuseks, et autorile jääb mõistmatuks, miks varavastaste kuritegude puhul eelistatakse ja tuuakse välja grupp kui raskendavat asjaolu, kuid isikuvastastel süütegedel ei ole sellist rünnet ohtlikumaks peetud.

Oma töös käsitles autor ka karistust raskendavaid asjaolusid. Kohtulahendite analüüsi põhjal leidis autor, et kuigi karistust raskendava asjaoluna on võimalik kasutada KarS-i §-i 58 p 10, siis oli seda kasutatud kuuest lahendist kahe puhul, kokku nelja isiku suhtes, teiste puhul ei olnud seda arvestatud, kusjuures esines ka lahend, kus isikud mõisteti süüdi tapmise lihtkoosseisus. Ka see annab kinnitust, et vajalik oleks luua iseseisev tunnus mõrva alla nagu on see ka varavastaste süütegude puhul – tegu on toime pandud grupi poolt.

Riikide võrdluses näeme, et grupis toime pandud teo esinemine mõrva tunnusena on levinud. Veel enam sarnaselt meie karistusõigusele, kus toimepanija suhtes kehtib diferentseerimisprintsiipt on sama printsiipt kasutusel ka Prantsusmaa, Läti ning Venemaa õiguses, samas on nendes riikides tapmise raskendava asjaoluna toodud ka grupiviisiline tapmine. Ei tohiks tähelepanuta jätta, et nii erinev vastutus grupilise tapmise eest meie naaberriikidega võrreldes, kus riigi piir kulgeb piki linnatänavat (Valga-Valka) või jõge (Narva-Ivangorod), võib ahvatleda kurjategijaid valima endale soodsamat võimalikku karistusähvardust sõltuvalt riigi piirist. Grupi puhul esines ka koosseisu nagu kuritegelik ühendus. Ka KarS-is röövimise juures on toodud grupp laiemalt, lisatud on ka kuritegelik ühendus. Leian, et meie ühiskonnas piisaks ka vaid grupi mõistest mõrva tunnusena. Kuritegelikud või organiseeritud grupid tegelevad pigem majanduskuritegedega.

KarS § 302 lg 2 on küll toodud karistus kohtuniku, rahvakohtuniku, uurija, prokuröri, kaitsja, kannatanu esindaja ja tema lähedase surma põhjustamise eest, aga siinkohal on loetletud väga kitsas isikute ring, kelle surmamisest ootab süüalust raskem karistus – nimelt on silmas peetud kõrge riigiametniku elu kaitset. Autor on arvamusel, et põhjendamatult on KarS-ist välja jäetud selline tapmise raskendav asjaolu, nagu oli KrK-is tapmine kannatanu poolt oma teenistusliku või ühiskondliku kohustuse täitmisega. Välja on jäetud näiteks politseinik, kes oma ametikohustusest tulenevalt viibib sageli eluohtlikus situatsioonis ja seega vajab ka tema elu kõrgemat kaitset. Ka läbi viidud Euroopa riikide võrdluses näeme, et lausa 23 riigi puhul oli vastav tunnus toodud mõrva koosseisu, kusjuures kaheksa riigi puhul oli kaitset pakutud ka ametniku lähisugulasele. Seetõttu teeb autor ettepaneku täiendada KarS-i §-i 274 lõikega kolm, sõnastades see – võimuesindaja või avalikku korda kaitsva muu isiku

suhtes vägivalda toimepanemise eest seoses tema ametikohustuste täitmisega, kui sellega kaasneb isiku surm karistatakse analoogselt mõrva sanktsiooniga.

Kui võrrelda Euroopa riikide tapmise ja mõrva sanktsioone, siis leiame, et selles valdkonnas on hästi liberaalseid riike ja samas ka väga karmide karistustega riike. Kui Norra puhul on määratud mõrval karistuse ülemmääraks kahekümne ühe aasta pikkune vanglakaristus, siis samas Serbias on tapmise lihtkoosseisu toime pandud teo eest karistuse alamäär juba kolmkümmend aastat vangistust. Samas leiab autor, et KarS-is sätestatud karistuse määrad on õiglased, ning annavad kohtunikele võimaluse määrata õiglase karistus lähtuvalt teo iseloomust ja nii kannatanu kui ka toimepanija isikust.

Autor leiab, et töö hüpotees, KarS-is reguleeritud mõrva paragrahvi muutmise vajalikkusest on leidnud kinnitust tulenevalt läi viidud kohtulahendite analüülist ja ka teistes Euroopa riikides esinevate mõrva tunnuste võrdlusest. Samuti leiab autor, et töös antud ettepanekud on sobivad seaduse muudatuseks.

AGGRAVATED HOMICIDE

SUMMARY

The author has set the analysis of elements of murder as stipulated in the Penal Code as the objective of this paper. The Estonian penal power has chosen to address manslaughter as a three-step concept, consisting of simple elements of manslaughter, qualified elements of manslaughter i.e. murder, and privileged elements of manslaughter. Therefore, the author finds that the elements of murder shall include all such situations where manslaughter can be deemed to have been committed under aggravating circumstances. This list shall also be exhaustive and comply with the social order. In addition, the elements of the act that have emerged in practice should be highlighted. There can be no situations in which, upon reading a court judgment, one repeatedly gets the feeling that such an act should be considered murder and not manslaughter in terms of simple elements of manslaughter.

The author was also driven to choose this topic due to the fact that the Penal Code contains less elements of murder than the previous Criminal Code. Manslaughter is considered the most serious criminal offence, since as a result of manslaughter, the person loses all of her/his legal rights that she/he had. The Criminal Code stipulated the aggravating circumstances of manslaughter in nine clauses, which is replaced by seven clauses concerning murder in the Penal Code. The elements of murder no longer include manslaughter driven to by hooliganism and some elements concerning the person of the victim or the offender.

Manslaughter is qualified as murder when it is committed in a torturous or cruel manner, in a manner which is dangerous to the public, against two or more persons, at least twice, in connection with robbery or for the purpose of personal gain, in order to conceal another offence or facilitate the commission thereof, by using an explosive device or explosive substance. The above seven clauses, which are stipulated in Section 114 of the Penal Code, should be sufficient to charge the offenders with a criminal offence in such a manner that in this qualification and within the framework of the imposed punishment, a sense of justice is reflected. The author, however, is of the opinion that unfortunately, this is not the case at the moment.

The list of aggravating circumstances is established in the general part of penal power. The author nevertheless believes that this list fails to provide a sufficient solution to the problem. This is confirmed by the categories of punishment to be imposed in case manslaughter and murder, which have also been analysed in the paper.

The author has divided this paper into three chapters in order to define the subject studied in this paper, and to find possible solutions. The first part addresses the history of the Estonian penal power to this day, providing an overview of aggravated manslaughter and the treatment of aggravated manslaughter in order to understand which acts are included in the elements of murder at the moment and which are not. The author has additionally given an overview of aggravating circumstances. The most important part of the first chapter is the analysis of case law, namely an empirical study of judicial decisions that have entered into force during the last two years in Estonia, in which a person has been convicted of manslaughter or murder.

In the second chapter, a comparative analysis is composed to handle the elements of murder established in different European countries. The author has determined the most important and the most frequent elements. In addition, a comparison of sanctions is provided. In the last chapter, the elements of murder, which the author finds necessary to include among the elements of manslaughter in the legislation of Estonia, are studied in more detail. The author finds that according to the purpose of this paper, the issue is topical and the provided solutions well-reasoned – both on the basis of theories, the results of the empirical study conducted, and in comparison with the elements of murder in European countries. Subsequently, the author highlights the results of the paper as well as proposals for possible solutions of the issue addressed in this paper.

Excluding the characteristics of a victim from the list of elements of murder is justified on the basis of the principle of equality, by saying that the life of each person is equivalently equal. The author is of the opinion that each person must be equal before law and a human life must be protected since it is priceless. Unfortunately, we do not have the same physical and mental abilities. The fact that certain acts of manslaughter shall be regarded as murder due to the characteristics of the victim should not be reasoned with the point of view that the punishment of an offender who has killed a healthy and strong person able to protect him- or herself against the attack should be punished less severely than an offender who has killed a person who was unable to fight back. The reason is that for instance an aged person or a child cannot resist as strongly as a healthy, middle-aged man could. If a person in need of assistance, an aged person or a child is killed, the value of the life of a healthy middle-aged man is not smaller; rather a victim's vulnerability and ability to resist should be accepted as the grounds for avoiding manslaughter by taking the characteristics of the victim into account. Many European countries consider fact that due to personal characteristics, there may be more victims as a result of their limited ability to resist an attack. According to the analysis of case

law, which is provided in the paper, it can be noted that in the cases of attacks against such victims, the offenders find that it is easier to commit an attack and achieve their objectives for instance in the case of a mentally ill person.

Family relationships and relations between relatives or acquaintances play an important role in Europe. It is deemed as an aggravating circumstance if the victim is a person whom the offender lives with, whom the victim trusts and to whom all necessary assistance is offered. It is also unfortunate that according to the performed analysis of case law, in several instances the person killed was found to be the spouse of the offender and only in a limited number of cases, the victim was not known to the offender.

On the basis of the analyses of case law, the author found that manslaughter, if committed by using an explosive device or an explosive substance, shall be regarded redundant as an element of murder, since it could be handled in the framework of committing manslaughter in a manner which is dangerous to the public. Historically, the respective element in the Criminal Code has been included in manslaughter, if committed in a manner which threatens the life of more than one person. The underlying rationale behind the stipulation of this regulation as a new clause in the Penal Code is such cases of manslaughter where, by using an explosive device or an explosive substance, other persons are not endangered. Even so, such cases of manslaughter that could be classified as belonging under this element of murder are not widespread in our society at the moment. The author also raises the question that why should such a composition of elements be preferred if no danger is caused to other persons. Why does it not include the use of firearms, preferring explosive substances, or why are other dangerous devices excluded? If this clause is intended to emphasise the danger of the device, and not the danger to the life of more than one person, then this clause should either be amended by adding other dangerous devices or moved under the clause of committing manslaughter in a manner which is dangerous to the public.

The author of this paper is of the opinion that similarly to Section 421 4) of our Criminal Code that entered into force in 1935, where manslaughter, if committed by a gang, was stipulated as an element of murder, Section 114 of our Penal Code should also be amended by clause 8 by adding the following to the list: manslaughter, if committed by a group. This shall be regarded as aggravated manslaughter, since more than one person is involved in manslaughter and the group may have an encouraging psychological effect. In the case of an attack, the victim has reduced chances of protecting himself/herself. Acting in a group serves as an advantage for criminal offenders, in that they can prepare their act together. As a rule, such attacks are completed first due to physical superiority and second,

should a member of the group hesitate, then the others will either encourage him/her or the attack will nevertheless be performed by somebody from the group and the act fails to remain in the phase of attempt.

In the cases of criminal offences against property, the Penal Code systematically foresees that if an act is committed by a group, it shall constitute a qualifying circumstance. The group is also stipulated as an aggravating circumstance in the case of rape pursuant to Section 141 (2) 2) of the Penal Code. In the cases of offences against public order, a breach that is committed by a group is regarded as aggravated breach of public order.

On the basis of the analysis of case law discussed in the paper, the author has found that even if it is possible to use Section 58 10) of the Penal Code as an aggravating circumstance, this opportunity was actually used only in two decisions out of six, and in respect of a total of four persons. This possibility was not taken into consideration in other cases despite the fact that there was also a decision in which persons were convicted of manslaughter on the grounds of simple elements of manslaughter.

The comparison of states indicates that it is widespread to regard committing an act by a group as an element of murder. Furthermore, similarly to our penal power, where the principle of difference applies to the offender, the same principle is also valid in the legislation of France, Latvia and Russia. At the same time, in these countries manslaughter that is committed by a group is also considered an aggravating circumstance.

The author believes that such aggravating circumstances as manslaughter committed in connection with the performance of official or public duties by the victim, as it was stipulated in the Criminal Code, has unreasonably been excluded from the Penal Code. Even if Section 302 (2) of the Penal Code stipulates a punishment for causing the death of a judge, lay judge, preliminary investigator, prosecutor, criminal defence counsel, representative of a victim, or a person close to such persons, the list referred to still contains a very narrow circle of persons whose killing results in a more serious punishment for the offender – namely, the protection of life of high state public officials is foreseen. For instance, police officers, who frequently find themselves in situations that may endanger their lives due to their duties, and whose life thus also needs a higher level of protection, are excluded from the list.

Therefore, the author proposes to amend Section 274 of the Penal Code with subsection three, worded as follows – using force against a representative of state authority or another person protecting public order in connection with the performance of his/her duties, if it causes the death of the person.

KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. **Aas, K., Aas, N., Hirvoja, M. ja Siitam, K.** Karistusõigus. Eriosa. Sisekaitseakadeemia kirjastus, 2002.
2. **Anepaio, T., Hussar, A., Jaanimägi, K., Kaugia, S., Land, K., Olle, V., Roosma, P.** Sissejuhatus õigusteadusesse. Kirjastus Juura, 2005, Tallinn.
3. **Elkand, E.** Üldohtlik viis, kahe või enama isiku tapmine ja omakasu motiiv kui mõrva tunnused. Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsus asjas 3-1-1-36-09. Juridica V/2009, lk 328-331.
4. **Ernits, M., Pikamäe, P., Samson, E., Sootak, J.** Karistusseadustiku üldosa eelnõu. Eelnõu lähtealused ja põhjendused. Juura, Õigusteabe AS, Tallinn-Tartu-Kiel, 1999.
5. **Kadari, H.** Isikuvastased süüteod. Akadeemilise kooperatiivi kirjastus, Tartu, 1938, lk 14-23.
6. **Kivi, L. ja Sootak, J.** Karistuse kohaldamise alused karistusseadustikus. Juridica VII/2001, lk 475-487.
7. **Lauren, A., Masso, M.** Karistusõiguse 2010 & kommentaarid. Agitaator OÜ, 2010.
8. **Michell, B.** Thinking about Murder. Journal of Criminal Law, 56/1/1992, lk 78-86.
Arvutivõrgus kättesaadav:
[http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/jcriml56&div=11&collection=journals&set_as_cursor=32&men_tab=srchresults&terms=\(\(\(definition\)\)\)&type=matchall#91](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/jcriml56&div=11&collection=journals&set_as_cursor=32&men_tab=srchresults&terms=(((definition)))&type=matchall#91). (22.04.2012)
9. **Mosely, C. P., Richardson, C. M.** Robbery, Rape and Abduction: Alone and as Predicate Offences to Capital Murder. Capital Defence digest, 2/2/1990, lk 21-25.
Arvutivõrgus kättesaadav:
[http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/capdj2&div=31&collection=journals&set_as_cursor=36&men_tab=srchresults&terms=\(\(\(definition\)\)\)&type=matchall#56](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/capdj2&div=31&collection=journals&set_as_cursor=36&men_tab=srchresults&terms=(((definition)))&type=matchall#56). (22.04.2012)
10. **Narits, R.** Õigusteaduse metodoloogia I. Juura, Õigusteabe AS, 1997.
11. **Nuuma, P.** Karistusõiguse üldosa. TTÜ Kirjastus, 2004.
12. **Pauley, M. A.** Murder by Premeditation. American Criminal Law Review, 36/2/1999, lk 145-170.
Arvutivõrgus kättesaadav:

[http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr36&div=13&collection=journals&set_as_cursor=24&men_tab=srchresults&terms=\(\(\(definition\)\)\)&type=matchall#155](http://heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein.journals/amcrimlr36&div=13&collection=journals&set_as_cursor=24&men_tab=srchresults&terms=(((definition)))&type=matchall#155). (21.04.2012)

13. **Pikamäe, P.** Kaastäideviimise määratlemine. Karistusseadustik ja Riigikohtu praktika. *Juridica III/2003*, lk 143-150.
14. **Pikamäe, P., Kivi, L.** Õppematerjal kohtunikele 2003. Karistusõiguse põhiprobleeme. Sihtasutus Eesti Õiguskeskus, Tartu 2004.
15. **Raal, E.** Huligaanse ajendi mõistest ja huligaansel ajendil toimepandud tahtliku tapmise kvalifitseerimisest. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised, Õigusteaduslikke töid, 1970.
16. **Randma, P.** Täideviija mõiste laienemine – organisatsiooniline teovalitsemine. *Tractatus terribiles*. Artiklikogumik professor Jaan Sootaki 60. juubeliks. Kirjastus Juura, 2009, Tallinn, lk 19-36.
17. **Rebane, I.** Eesti NSV Kriminaalkoodeks. Kommenteeritud väljaanne. “Eesti Raamat”, 1980.
18. **Saar, J., Markina, A., Ahven, A., Annist, A., Ginter, J.** Kuritegevus Eestis 1991 - 2001. Kirjastus Juura, Õigusteabe AS, 2003.
19. **Saarmann, K. ja Matto, K.** Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Autorite Kirjastus, 1937.
20. **Samson, E.** Õppematerjal kohtunikele 2005. Kriminaalõiguse eriosa. Sihtasutus Eesti õiguskeskus, Tartu 2005.
21. **Sootak, J.** Eluvastaste kuritegude objektist ja süsteemist. Nõukogude õigus, Tallinn, 1989.
22. **Sootak, J.** Isikuvastased süüteod. Kirjastus Juura, Tallinn, 2011.
23. **Sootak, J.** Karistusõigus. Üldosa. Kirjastus Juura, Tallinn, 2010.
24. **Sootak, J.** Kuriteod elu ja tervise vastu. Juristide täienduskeskus, 1995.
25. **Sootak, J.** Veritasust kriminaalteraapiani. Käsitlusi kriminaalõiguse ajaloost. Juura, Õigusteabe AS, 1998.
26. **Sootak, J., Pikamäe, P.** Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura, 2009.
27. **Tõnismägi, H.** Mõrva tunnused karistusseadustikus vajavad täiendamist. Kõrgkool „I Studium“, Tallinn, 2009, lk 130-136.
28. **Veiser, M.-L.** Eesti kriminaalõiguse üldosa reform kahekümnendal sajandil võrdleva analüüsi peeglis. Halo Kirjastus, 2006.

Kasutatud normatiivmaterjalid

1. **Hea õigusloome tava ja normitehnika eeskiri.** Vabariigi Valitsuse määrus 22.12.2011 nr 180. - RT I, 29.12.2011, 228.
2. **Karistusseadustik.** 06.06.2001. RT I 2001, 61, 364; RT I, 29.12.2011, 190.
3. **Karistusseadustiku ja selle muutmisega seonduvate seaduste muutmise seadus.** 24.01.2007. RT I 2007, 13, 69.
4. **Kriminaalkoodeks.** 1. juuni 1992. RT 1992, 20, 287 ja 288; RT I 1997, 16, 260.
5. **Lõhkematerjaliseadus.** 24.03.2004. RT I 2004, 25, 170; RT I, 30.12.2011, 18.

Kasutatud kohtupraktika

Riigikohtu otsused

1. RKKK 07.03.2012. a kohtuotsus nr 3-1-1-13-12.
2. RKKK 24.10.2011. a kohtuotsus nr 3-1-1-77-11.
3. RKKK 05.10.2011. a kohtuotsus nr 3-1-1-63-11.
4. RKKK 01.06.2011. a kohtuotsus nr 3-1-1-46-11.
5. RKKK 04.05.2011. a kohtuotsus nr 3-1-1-26-11.
6. RKKK 22.03.2011. a kohtuotsus nr 3-1-1-13-11.
7. RKKK 23.11.2009. a kohtuotsus nr 3-1-1-97-09.
8. RKKK 12.11.2007. a kohtuotsus nr 3-1-1-62-07.
9. RKKK 14.03.2007. a kohtuotsus nr 3-1-1-114-06.
10. RKKK 18.02.2005. a kohtuotsus nr 3-1-1-97-04.
11. RKKK 07.10.2004. a kohtuotsus nr 3-1-1-86-04.
12. RKKK 06.03.2001. a kohtuotsus nr 3-1-1-23-01.

Ringkonnakohtu otsused

1. TrtRnK 14.03.2012. a kohtuotsus nr 1-10-13961.
2. TlnRnK 16.12.2011. a kohtuotsus nr 1-10-16828.
3. TlnRnK 16.12.2011. a kohtuotsus nr 1-11-5527.
4. TrtRnK 15.12.2011. a kohtuotsus nr 1-10-15441.

5. TrtRnK 05.12.2011. a kohtuotsus nr 1-10-11840.
6. TlnRnK 22.11.2011. a kohtuotsus nr 1-11-2696.
7. TrtRnK 16.11.2011. a kohtuotsus nr 1-10-16612.
8. TlnRnK 28.10.2011. a kohtuotsus nr 1-11-3159.
9. TlnRnK 19.10.2011.a kohtuotsus nr 1-10-9028.
10. TlnRnK 19.10.2011. a kohtuotsus nr 1-09-21700.
11. TrtRnK 29.09.2011. a kohtuotsus nr 1-10-10414.
12. TlnRnK 19.09.2011. a kohtuotsus nr 1-10-17278.
13. TlnRnK 01.06.2011. a kohtuotsus nr 1-10-7968.
14. TlnRnK 24.05.2011. a kohtuotsus nr 1-10-15053.
15. TrtRnK 13.05.2011. a kohtuotsus nr 1-09-20962.
16. TrtRnK 13.05.2011. a kohtuotsus nr 1-09-20962.
17. TlnRnK 05.05.2011. a kohtuotsus nr 1-07-8640.
18. TrtRnK 21.04.2011. a kohtuotsus nr 1-09-19418.
19. TlnRnK 08.03.2011. a kohtuotsus nr 1-10-8305.
20. TrtRnK 15.02.2011. a kohtuotsus nr 1-10-2519.
21. TrtRnK 09.02.2011. a kohtuotsus nr 1-10-7156.
22. TlnRnK 25.01.2011. a kohtuotsus nr 1-09-19225.
23. TlnRnK 16.12.2010. a kohtuotsus nr 1-09-15296.
24. TrtRnK 10.12.2010. a kohtuotsus nr 1-09-14104.
25. TrtRnK 07.12.2010. a kohtuotsus nr 1-10-2947.
26. TrtRnK 28.10.2010.a kohtuotsus nr 1-10-3174.
27. TlnRnK 19.10.2010. a kohtuotsus nr 1-09-19733.
28. TrtRnK 15.10.2010. a kohtuotsus nr 1-09-11836.
29. TrtRnK 13.10.2010. a kohtuotsus nr 1-08-2279.
30. TlnRnK 12.10.2010. a kohtuotsus nr 1-10-1605.
31. TlnRnK 22.09.2010. a kohtuotsus nr 1-09-13760.
32. TlnRnK 21.06.2010. a kohtuotsus nr 1-09-12543.
33. TlnRnK 14.06.2010. a kohtuotsus nr 1-07-5502.
34. TrtRnK 14.05.2010.a kohtuotsus nr 1-09-9600.
35. TrtRnK 06.05.2010. a kohtuotsus nr 1-09-12874.
36. TlnRnK 30.04.2010. a kohtuotsus nr 1-09-1577.
37. TlnRnK 20.04.2010.a kohtuotsus nr 1-09-14698.
38. TrtRnK 09.04.2010. a kohtuotsus nr 1-07-5486.

39. TrtRnK 19.03.2010. a kohtuotsus nr 1-09-4589.
40. TrtRnK 18.03.2010. a kohtuotsus nr 1-08-5541.
41. TlnRnK 02.03.2010. a kohtuotsus nr 1-09-14734.
42. TlnRnK 23.02.2010. a kohtuotsus nr 1-09-1603.
43. TrtRnK 22.01.2010. a kohtuotsus nr 1-08-17008.
44. TrtRnK 08.01.2010. a kohtuotsus nr 1-09-6400.

Maakohtu otsused

1. HMK 20.02.2012. a kohtuotsus nr 1-12-578.
2. HMK 20.10.2011. a kohtuotsus nr 1-11-4679.
3. HMK 14.09.2011. a kohtuotsus nr 1-11-2696.
4. TMK 20.06.2011. a kohtuotsus nr 1-10-2963.
5. PMK 29.03.2011. a kohtuotsus nr 1-10-7968.
6. HMK 14.03.2011. a kohtuotsus nr 1-11-679.
7. VMK 06.02.2011. a kohtuotsus nr 1-11-7375.
8. PMK 20.01.2011. a kohtuotsus nr 1-10-12978.
9. VMK 02.12.2010. a kohtuotsus nr 1-10-2446.
10. HMK 30.11.2010. a kohtuotsus nr 1-10-7149.
11. VMK 05.11.2010. a kohtuotsus nr 1-10-2819.
12. VMK 18.10.2010. a kohtuotsus nr 1-10-13961.
13. HMK 27.09.2010. a kohtuotsus nr 1-10-2947.
14. VMK 14.09.2010. a kohtuotsus nr 1-10-2521.
15. VMK 11.08.2010. a kohtuotsus nr 1-10-4891.
16. VMK 22.06.2010. a kohtuotsus nr 1-09-17097.
17. VMK 10.06.2010. a kohtuotsus nr 1-09-14104.
18. HMK 08.06.2010. a kohtuotsus nr 1-10-1605.
19. HMK 24.05.2010. a kohtuotsus nr 1-07-8640.
20. HMK 22.04.2010. a kohtuotsus nr 1-09-19733.
21. TMK 10.03.2010. a kohtuotsus nr 1-10-310.
22. HMK 03.03.2010. a kohtuotsus nr 1-09-9259.
23. HMK 03.03.2010. a kohtuotsus nr 1-09-13760.
24. HMK 26.02.2010. a kohtuotsus nr 1-09-21260.

25. VMK 18.02.2010. a kohtuotsus nr 1-09-11836.
26. HMK 12.02.2010. a kohtuotsus nr 1-07-5502.
27. HMK 22.01.2010. a kohtuotsus nr 1-09-1577.
28. VMK 08.01.2010. a kohtuotsus nr 1-09-10200.
29. TMK 10.12.2009. a kohtuotsus nr 1-09-12874.
30. TMK 27.05.2009. a kohtuotsus nr 1-08-17008.

Kasutatud internetileheküljed

1. Albaania Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>. (05.03.2012)
2. Andorra Vürstiriigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>. (05.03.2012)
3. Armeenia Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1655/file/bb9bb21f5c6170dad5efd70578c.htm/preview>. (05.03.2012)
4. Aserbaidžani Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1658/file/4b3ff87c005675cfd74058077132.htm/preview>. (05.03.2012)
5. Austria Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.internet4jurists.at/ges/pdf/stgb.pdf>. (05.03.2012)
6. Belgia Kuningriigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/16036/preview>. (05.03.2012)
7. Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
8. Bulgaaria Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/8881/preview>. (05.03.2012)
9. Endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/16066/preview>. (05.03.2012)
10. Eurostat. Statistics in focus 6/2012. Crime and Criminal justice, 2006-2009, lk 2. Arvutivõrgus kättesaadav: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-006/EN/KS-SF-12-006-EN.PDF. (08.03.2012)

11. Gruusia kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
12. Hispaania Kuningriigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.ub.edu/dpenal/CP_vigente_31_01_2011.pdf. (06.03.2012)
13. Hollandi Kuningriigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr.html>. (06.03.2012)
14. Horvaatia Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation__Criminal-Code.pdf.
(06.03.2012)
15. Islandi Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=190913. (08.03.2012)
16. Itaalia karistusseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.altalex.com/index.php?idnot=36774>. (14.03.2012)
17. Justiitsministeerium. Kuritegevus Eesti 2011. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.just.ee/56150>. (09.04.2012)
18. Karistusseadustiku ja selle muutmise seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu algtekst 931 SE I, Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=061590005. (31.03.2012)
19. Leedu Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/6fa4d35e5e3025394125673e00508143/2bf3baa62a697704c1257331003fa787!OpenDocument>. (15.03.2012)
20. Liechtensteini Vürstiriigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
21. Luksemburgi Suurhertsogiriigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
22. Läti Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
23. Malta Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
24. Moldova Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
25. Montenegro kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/4168/preview>. (05.03.2012)

26. Norra Kuningriigi karistusseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
27. Poola Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>.
(06.03.2012)
28. Portugali Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.dgpj.mj.pt/sections/leis-da-justica/pdf-ult/sections/leis-da-justica/pdf-ult/leis-59-2007-de-4-de/downloadFile/file/lei%2059.2007.pdf?nocache=1188893854.82>.
(06.03.2012)
29. Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
30. Rootsi Kuningriigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
31. Rumeenia kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/download/action/download/id/1695/file/c1cc95d23be999896581124f9dd8.htm/preview>. (05.03.2012)
32. Saksamaa Liitvabariigi karistusseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
33. Serbia Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
34. Sloveenia Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.oecd.org/dataoecd/50/18/34287694.pdf>. (15.03.2012)
35. Soome Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039>. (19.03.2012)
36. Šveitsi Konföderatsiooni kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (19.03.2012)
37. Taani Kuningriigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=138671#Kap25>. (05.03.2012)
38. Tšehhi Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
39. Türgi Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6872/preview>. (05.03.2012)
40. Ukraina kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16257/preview>. (19.03.2012)

41. Ungari kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>. (05.03.2012)
42. Valgevene Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk9900275&p2={NRPA}>.
(20.03.2012)
43. Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/download/action/download/id/1697/file/0cc1acff8241216090943e97d5b4.htm/preview>. (05.03.2012)

Trükis avaldamata allikad

1. **Schmidt. I.** Tapmine isikute grupi poolt. Bakalaureusetöö. Tallinn, 2008 (Käsikiri Tartu Ülikooli õigusteaduskonna Tallinna teabekeskuses).

KASUTATUD LÜHENDID

KarS - Karistusseadustik

ENSV KrK - Eesti NSV Kriminaalkoodeks

KrK - Kriminaalkoodeks

KrS - Eesti Vabariigi 1929.a kriminaalseadustik

StGB - Stragesetzbuch (Saksamaa karistusseadustik)

LISAD

LISA NR 1. Mõrva tunnused Euroopa Liidu liikmesriikides

Austria Vabariik

Austria Vabariigi kriminaalseadustiku § 75 sätestab tapmise, eraldi mõrva ei ole.¹⁷⁸

Belgia Kuningriik

Mõrva tunnused:

- 1) Ettekavatsetult tapmine;
- 2) Isa, ema või muu üleneja sugulase tapmine (*patritsiit*), ka lapsendajaid ning osalise või täieliku lapsendamise korral ka lapsendajate ülenejaid sugulasi;
- 3) Vastsündinud lapse tapmine;
- 4) Tapmine mürgitamise teel.¹⁷⁹

Bulgaaria Vabariik

Bulgaaria Vabariigi kriminaalseadustikus tapmise raskendavad asjaolud:

- 1) Tegutseja on toime pandud ametniku, avaliku võimu esindaja, sõjaväelase, liitlasriigi või mõne muu sõbraliku riigi ametniku või selle sõjaväelase suhtes tema ametiülesannete täitmise käigus või muu isiku suhtes, kes on rahvusvahelise kaitse all;
- 2) Riigi ametniku, riigi esindaja või politseiniku suhtes tema ametiülesannete täitmisel;
- 3) Ema või isa suhtes, samuti ka oma lapse suhtes toime pandud tegu;
- 4) Teadvalt raseda naise suhtes, alaealise suhtes või kahe või enama inimese suhtes;
- 5) Abitus seisundis isiku suhtes;
- 6) Üldohtlikul viisil, eriti piinaval viisil ohvri suhtes või muidu julmal viisil;
- 7) Omakasu motiivil;
- 8) Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil;
- 9) Ettekavatsetult;

---

¹⁷⁸ Austria Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.internet4jurists.at/ges/pdf/stgb.pdf>.

¹⁷⁹ Belgia Kuningriigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/16036/preview>.

- 10) Tegu pannakse toime isiku poolt, kes täidab organiseeritud grupi liikmena temale antud korraldust;
- 11) Huligaansel ajendil;
- 12) Tegu on toime pandud ohtliku retsidivisti poolt, või isiku poolt, kes on ka varem toime pannud tahtliku tapmise.¹⁸⁰

Eesti Vabariik

Eesti Vabariigi mõrva tunnused on loetletud KarS-i §-s 114:

- 1) Piinav või julm viis;
- 2) Üldohtlik viis;
- 3) Kahe või enama inimese suhtes;
- 4) Vähemalt teist korda;
- 5) Seoses röövimisega või omakasu motiivil;
- 6) Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil;
- 7) Lõhkeseadeldise või lõhkeaine kasutamisega.

Hispaania Kuningriik

Mõrva tunnused:

- 1) Tegu on toime pandud salakavalalt reetmise teel;
- 2) Omakasu motiivil, saades tasu, muud hüvitist või lubadusena kellelegi teisele;
- 3) Tegu on toime pandud erilise julmusega, piinavalt või suurendades ohvri kannatusi.¹⁸¹

Hollandi Kuningriik

Hollandi puhul saame raskendavateks asjaoludeks lugeda:

- 1) Kuriteo sooritamise järel, selle käigus või enne seda toime pandud tapmise eest, mille eesmärk oli kuriteo ettevalmistamine või kuriteo sooritamise lihtsustamine;
- 2) Kuriteo sooritamise hetkel vahelejäämise korral;

---

¹⁸⁰ Bulgaaria Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/action/popup/id/8881/preview>.

¹⁸¹ Hispaania Kuningriigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.ub.edu/dpenal/CP_vigente_31_01_2011.pdf.

- 3) Endale või teistele kaasosalistele karistamatuse või kuriteost saadud vara kindlustamisega toime pandud tegu;
- 4) Ettekavatsetud tapmine;
- 5) Ema, kes, kartes oma sünnituse avalikuks tulemist, surmab ettekavatsetult ja tahtlikult oma lapse sünnituse ajal või kohe pärast sündi.¹⁸²

Itaalia Vabariik

Tapmise raskendavad asjaolud on paigutatud eraldi kahte paragrahvi. Esimesena on kvalifitseerivateks asjaoludeks toodud:

- 1) Teise süüteo varjamise või selle hõlbustamise eesmärgil toime pandud tegu, või omakasu ajendil tehtud tegu;
- 2) Üleneja või alaneja sugulase suhtes, kui tegu on toime pandud omakasu ajendil, teise kuriteo varjamise või hõlbustamise eesmärgil, või madalal motiivil, piinaval või julmal viisil, ning täielikult teades, mis on tema teo tagajärg, või kui see on toime pandud mürgi või muu salakavala vahendiga või kui tegu on ettekavatsetud;
- 3) Isiku poolt, kes põgeneb vangist või varjab end õigusemõistmise eest, vahistamisest, kinnipidamisest või vangistusest pääsemiseks või selleks, et põgenemise vältel endale elatusvahendeid hankida;
- 4) Kuritegeliku ühenduse liikme poolt vahistamisest, kinnipidamisest või vangistusest pääsemiseks;
- 5) Seoses seksuaalse vägivallega, seksuaalkäitumisega alaealise suhtes, kui seksuaalne vägivald pannakse toime grupi poolt, mille tagajärjel saabub surm;
- 6) Tegu on toime pandud tagakiusamisega või ähvardavalt või ahistavalt;
- 7) Kriminaalpolitsei ametniku või agendi suhtes või korrakaitseametniku või –agendi, avaliku julgeoleku ametniku suhtes viimaste ametikohustuste täitmise käigus või tõttu.

Teiseks on toodud alljärgnevad mõrva tunnused:

- 1) Tegu on toime pandud üleneja või alaneja sugulase suhtes;
- 2) Mürkaine või muu salakavala vahendiga;
- 3) Ettekavatsetult;
- 4) Nii, et tegu pandi toime omakasu ajendil, teise kuriteo varjamise või hõlbustamise eesmärgil, või madalal motiivil, piinaval või julmal viisil, ning täielikult teades, mis on tema

---

¹⁸² Hollandi Kuningriigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.wetboek-online.nl/wet/Sr.html>.

teo tagajärg, abikaasa, venna või õe, kasuisa või kasuema või lähisugulase vastu (siia kuuluvad ka ämmad, äiad, väimehed, miniad ning abikaasa õed ja vennad).¹⁸³

Leedu Vabariik

Tapmise raskendavad asjaolud:

- 1) Lapseealise tapmine;
- 2) Abitus seisundis oleva isiku tapmine;
- 3) Lähisugulase või perekonna liikme tapmine;
- 4) Teadvalt raseda naise tapmine;
- 5) Kahe või enama inimese tapmine;
- 6) Piirates või muul julmal viisil;
- 7) Üldohtlikul viisil, seades ohtu ka teiste inimeste elud;
- 8) Avalikku korda rikkudes;
- 9) Omakasu motiivil;
- 10) Isiku suhtes, kes täidab oma ametiülesandeid või kodaniku kohustusi;
- 11) Teise süüteo varjamiseks;
- 12) Eesmärgiga saada ohvri organeid või kude.¹⁸⁴

Luksemburgi Suurhertsogiriik

Mõrva tunnused:

- 1) Ettekavatsetus;
- 2) Üleneja, alaneja sugulase tapmine;
- 3) Tapmine mürgitamisega;
- 4) Vastsündinud lapse tapmine.¹⁸⁵

Läti Vabariik

Läti Vabariigi kriminaalseadustikus tapmise raskendavateks asjaoludeks on:

---

¹⁸³ Itaalia karistusseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=36774>.

¹⁸⁴ Leedu Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.icrc.org/ihl-nat.nsf/6fa4d35e5e3025394125673e00508143/2bf3baa62a697704c1257331003fa787!OpenDocument>.

¹⁸⁵ Luksemburgi Suurhertsogiriigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

- 1) Teadvalt raseda naise suhtes toime pandud tegu;
- 2) Teadvalt abitus seisundis oleva isiku suhtes toime pandud tegu;
- 3) Üldohtlikul viisil, teadvalt ohustades paljude teiste elu;
- 4) Julmal viisil;
- 5) Laipa rüvetades;
- 6) Tegu on toime pandud röövimise käigus;
- 7) Tegu on toime pandud vägistamisel;
- 8) Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil;
- 9) Sooviga saada teo toimepanemisest varalist kasu;
- 10) Tegu pannakse toime grupi poolt;
- 11) Tegu on toime pandud isiku poolt, kes viibib vahi all, eeluurimisvanglas või vanglas;
- 12) Isiku suhtes, kes on alaealine.

Tapmise eriti raskendavateks asjaoludeks loetakse:

- 1) Ametiisiku, kes täidab oma ametiülesandeid või tema lähedase suhtes; süüteo varjamise eesmärgil; tunnistaja või muu kohtumenetluse ja kohtueelse menetluse osalise suhtes toime pandud tegu;
- 2) Kahe või enama isiku suhtes;
- 3) Vähemalt teist korda;
- 4) Tegu on toime pandud isiku poolt, kes kannab eluaegset vanglakaristust;
- 5) Tegu on toime pandud organiseeritud grupi poolt.¹⁸⁶

Malta Vabariik

Malta õiguses tapmise raskendavaid asjaolusid eraldi välja toodud ei ole, küll aga on antud juhised, millega peaks arvestama isikule karistuse mõistmisel, nimelt on siinkohal raskendavate asjaoludena välja toodud pahatahtlikkus, ettekavatsetus, kui tegu on toime pandud kahe või enama isiku suhtes või üldohtlikul viisil ohustades teiste isikute elu.¹⁸⁷

Poola Vabariik

Mõrva tunnustena on loetletud:

¹⁸⁶	Läti	Vabariigi	kriminaalseadustik.	Arvutivõrgus	kättesaadav:
	http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes .				
¹⁸⁷	Malta	Vabariigi	kriminaalseadustik.	Arvutivõrgus	kättesaadav:
	http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes .				

- 1) Eriti julm viis;
- 2) Koos pantvangi võtmise, vägistamise või röövimisega;
- 3) Eriti taunimisväärne motiividel;
- 4) Tulirelva või lõhkematerjale kasutades;
- 5) Kes tapab ühe teo käigus rohkem kui ühe inimese;
- 6) Kes on olnud varem tapmise eest süüdi mõistetud.¹⁸⁸

Portugali Vabariik

Portugali õiguses esiteks loetakse mõrvaks tapmised, mis on toime pandud eriti julmal viisil või pahatahtlikult. Teises jaos on toodud erinevad teo koosseisud:

- 1) Üleneja või alaneja sugulase, adopteeritud lapse või adoptiiv vanema suhtes;
- 2) Tegu on toime pandud isiku suhtes, kes oli eriliselt haavatav oma vanuse, haiguse, vaimse või füüsilise puude või raseduse tõttu;
- 3) Eriti julmal või piinaval viisil suurendades ohvri kannatusi;
- 4) Tegu on toime pandud ahnusest või omakasu motiivil, samuti nautides teo toimepanemist, seksuaalse iha rahuldamiseks või mõnel muul madalal motiivil;
- 5) Ohvri religioosse või seksuaalse orientatsiooni või rassi tõttu toime pandud tegu;
- 6) Tegu on toime pandud eesmärgiga hõlbustada kuriteo ettevalmistamist, selle läbiviimist või teise kuriteo varjamiseks;
- 7) Tegu on toime pandud grupi poolt või kasutades mõnda muud eriti ohtlikku vahendit;
- 8) Tegu on toime pandud kasutades mürki või mõnel muul salakavalal viisil;
- 9) Tegu on toime pandud kalgilt, ettekavatsetult rohkem kui 24 tundi;
- 10) Tegu on toime pandud suveräänse organi, Riiginõukogu, või valitsuse liikme vastu, magistraadi, omavalitsusüksuse ametniku, ombudsmani, kubernerit, avalikku võimu hoidva ametniku, arme juhataja, kohtuniku, tunnistaja, advokaadi, politsei või julgeolekuteenistuse ametniku, tsiviil- või sõjalise õiguskaitseametniku, avalikus teenistuses oleva isiku, õpetaja või eksamineerija, vaimuliku suhtes oma ametiülesannete täitmisel või ametiülesannete tõttu;
- 11) Tegu on toime pandud ametniku poolt võimuvolitusi kasutades.¹⁸⁹

¹⁸⁸ Poola Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/10>.

¹⁸⁹ Portugali Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.dgpj.mj.pt/sections/leis-da-justica/pdf-ult/sections/leis-da-justica/pdf-ult/lei-n-59-2007-de-4>
de/downloadFile/file/lei%2059.2007.pdf?nocache=1188893854.82.

Prantsuse Vabariik

Mõrva tunnused:

- 1) Kui tegu on toime pandud koos teise kuriteoga, olenemata, kas teine kuritegu eelnes, järgnes või pandi toime teo toimepanemise ajal;
- 2) Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamiseks;
- 3) Ettekavatsetult;
- 4) Tegu on toime pandud alla 15-aastase isiku suhtes;
- 5) Tegu on toime pandud üleneja sugulase või adoptiivsete vanemate suhtes;
- 6) Isik, kes oli haavatav vanuse, haiguse, vaimse või füüsilise puude või raseduse tõttu;
- 7) Tegu on toime pandud ametiisiku suhtes tema ametiülesannete täitmise korras. Kohtunik, prokurör, advokaat, jurist, ohvitser, politseinik, tuletõrjuja, tolli ametiisik, kinnipidamisasutuse ametiisik, ühistranspordi võrgu töötaja, tervishoiutöötaja, muu ametiisik, kes täidab avalikku võimu. Samuti, kui tegu on toime pandud nimetatud isiku abikaasa, lähisugulase suhtes või isik elas samas kodus või oli seal muul ametiisiku korraldusel;
- 8) Tegu pannakse toime tunnustaja või kannatanu suhtes seoses kohtuasjaga eesmärgiga asetada teo toimepanija soodsamasse seisundisse;
- 9) Ohvri religioosse või seksuaalse orientatsiooni või rassi tõttu toime pandud tegu;
- 10) Grupiviisiliselt toime pandud tegu.¹⁹⁰

Rootsi Kuningriik

Raskendavaid asjaolusid tapmisel ehk mõrva koosseisu Rootsi õiguses ei ole.¹⁹¹

Rumeenia

Rumeenia õiguses loetakse tapmisel raskendavateks asjaoludeks olevateks:

- 1) Ettekavatsetus;
- 2) Abikaasa või lähedase sugulase tapmine;
- 3) Alla 15 aastase isiku tapmine;
- 4) Abitus seisundis oleva isiku tapmine;

¹⁹⁰ Prantsuse Vabariigi kriminaalkoodeks.
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

Arvutivõrgus

kättesaadav:

¹⁹¹ Rootsi Kuningriigi kriminaalkoodeks.
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

Arvutivõrgus

kättesaadav:

- 5) Raseda naise tapmine;
- 6) Julmal viisil;
- 7) Kahe või enama isiku suhtes;
- 8) Seoses röövimisega või sooviga varjata sellist kuritegu;
- 9) Isiku tapmine, kes täitis oma avaliku võimu ülesandeid.¹⁹²

Saksamaa Liitvabariik

Tapmise raskendavateks asjaoludeks on:

- 1) Nautides teo toimepanemist, mõrvamise röömust või lõbust;
- 2) Seksuaalse vajaduse rahuldamiseks;
- 3) Kasuahnusest või muul madalal motiivil;
- 4) Salakavalalt;
- 5) Piinaval või julmal viisil;
- 6) Üldohtlikul viisil;
- 7) Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil.¹⁹³

Sloveenia Vabariik

Sloveenia Vabariigi kriminaalkoodeksi tapmine raskendavatel asjaoludel tunnused:

- 1) Tegum on toime pandud julmal või salakavalal viisil;
- 2) Omakasu motiivil, eesmärgiga sooritada või varjata teist kuritegu, kättemaksuihas või muul madalal motiivil;
- 3) Politseiniku, riigi julgeoleku kaitsja või muu ametniku suhtes tema ametiülesannete täitmisel või teo toimepanija kinnipidamisel;
- 4) Grupi poolt.¹⁹⁴

Soome Vabariik

Tapmist raskendavateks asjaoludeks on loetletud:

---

¹⁹² Rumeenia kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/download/action/download/id/1695/file/c1cc95d23be999896581124f9dd8.htm/preview>.

¹⁹³ Saksamaa Liitvabariigi karistusseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

¹⁹⁴ Sloveenia Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
<http://www.oecd.org/dataoecd/50/18/34287694.pdf>.

- 1) Ettekavatsetus;
- 2) Kui tegu on toime pandud eriti julmal või piinaval viisil;
- 3) Üldohtlikul viisil;
- 4) Kui tegu on toime pandud ametiisiku suhtes, kes täitis oma ametiülesandeid.¹⁹⁵

Taani Kuningriik

Taani õiguses tapmisel kvalifitseeritud ja privilegeeritud koosseisud puuduvad.¹⁹⁶

Tšehhi Vabariik

Tapmise raskendavate asjaolude hulgas on eriti jõhker tegu (hukkamõistetav).¹⁹⁷

Ungari

Ungari kriminaalkoodeksis on tapmist raskendavate asjaoludena välja toodud:

- 1) Etteplaneeritus;
- 2) Kasu saamise eesmärk;
- 3) Teo toimepanemiseks on muu madal põhjus või eesmärk;
- 4) Tegu pandi toime eriti julmalt;
- 5) Avaliku võimu teostaja, välisriigi ametiisiku suhtes tema ametiülesannete täitmisel, isiku suhtes, kes abistas avaliku võimu teostamisel;
- 6) Kahe või enama isiku suhtes;
- 7) Tegu on toime pandud ohustades paljude inimeste elusid;
- 8) Vähemalt teist korda;
- 9) Alla 14 aastase isiku suhtes.¹⁹⁸

¹⁹⁵ Soome Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1889/en18890039>.

¹⁹⁶ Taani Kuningriigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:

<https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=138671#Kap25>.

¹⁹⁷ Tšehhi Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

¹⁹⁸ Ungari kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

LISA NR 2. Mõrva tunnused Euroopa Liidu kandidaatriikides

Horvaatia Vabariik

Mõrva tunnused:

- 1) Tappes lapse või alaealise;
- 2) Tappes raseda naise;
- 3) Paneb teo toime üldohtlikul viisil;
- 4) Paneb teo toime piinaval või julmal viisil;
- 5) Ahnusest toime pandud tegu;
- 6) Teise süüteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil;
- 7) Tappes kohtuniku, rahvakohtuniku, prokuröri, advokaadi ametiülesannete täitmisel;
- 8) Tappes ametiisiku, kes täidab oma ametialaseid ülesandeid, kaitseb põhiseaduslikku korda, inimest või tema vara, uurib süütegusid, arreteerides või takistades kurjategijal põgenemist, raskendab karistust, hoiab avalikku korda ja rahu.¹⁹⁹

Islandi Vabariik

Puudub tapmise raskendav koosseis.²⁰⁰

Endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik

Mõrva tunnustena on loetletud:

- 1) Eriti julm või piinav viis;
- 2) Perevägivallaga;
- 3) Üldohtlikul viisil;
- 4) Omakasu motiivil, eesmärgiga varjata või sooritada teine süütegu, kättemaksuihast või mõnel muul madalal motiivil;
- 5) Paneb toime teo kellegi teise käsul;
- 6) Teadvalt raseda naise suhtes;

¹⁹⁹ Horvaatia Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/Legislation__Criminal-Code.pdf.

²⁰⁰ Islandi Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav:
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=190913.

7) Ametniku või armee liikme, kes täidavad kaitsekohustust, või hoiavad avalikku korda, pidades kinni kurjategijat või valvates kurjategijat.²⁰¹

Montenegro

Tapmise raskendavate asjaoludena on välja toodud:

- 1) Tegu pandi toime julmal või reetlikul viisil;
- 2) Tegu pandi toime hoolimatult või vägivaldselt;
- 3) Üldohtlikul viisil;
- 4) Eesmärgiga varjata või panne toime muu süütegu;
- 5) Ametniku või sõjaväelase suhtes toime pandud tegu, kes täidab oma ametiülesandeid;
- 6) Lapseealise või raseda naise suhtes;
- 7) Sugulase või leibkonna liikme suhtes;
- 8) Kahe või enama isiku suhtes.²⁰²

Türgi Vabariik

Türgis nähakse mõrva tunnustena ette:

- 1) Ettekavatsetult, tahtlikult tapmist;
- 2) Julmal või piinaval viisil;
- 3) Kasutades tuuma-, bio-, või keemiarelva põhjustades plahvatuse, või mille tulemusel tekib tulekahju, uputus või mõni muu katastroof;
- 4) Üleneja või alaneja sugulase vastu, abikaasa, venna või õe vastu toime pandud tegu;
- 5) Alaealise suhtes või vaimse või füüsilise puude tõttu abitus seisundis oleva isiku suhtes;
- 6) Raseda naise suhtes;
- 7) Avaliku võimu vastu;
- 8) Eesmärgiga varjata teise süüteo toimepanemist või hävitada tõendeid;
- 9) Verejanus;
- 10) Tapmine tulenevalt aust või teo toimepanija eetilistest veendumustest.²⁰³

²⁰¹ Endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/16066/preview>.

²⁰² Montenegro kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/action/popup/id/4168/preview>.

LISA NR 3. Mõrva tunnused muudes Euroopa riikides

Albaania Vabariik

Albaania Vabariigi kriminaalkoodeksis artiklis 77 on toodud tapmine, mis on toime pandud koos teise süüteoga, nimelt, kui tapmine pannakse toime eelnedes teisele kuriteole, selle ajal, varjab teist tegu või sellest saadakse kasu teise kuriteo sooritamiseks. Artiklist 78 leiame ettekavatsetud tapmise paragrahvi, samas paragrahvis loetakse raskendavateks asjaoludeks, kui tegu oli toime pandud omakasu eesmärgil või huvist, kättemaksust või verijanust. Järgmises artiklis nähakse ette aga tapmine raskendavatel asjaoludel tulenevalt ohvri iseloomust või omadustest:

- 1) Kui isik on alaealine;
- 2) Isik, kellel on vaimne või füüsiline puue, kes on raskelt haige või rase naine, ning need asjaolud on teo toimepanijale teada või need on ilmsed;
- 3) Ametniku, kohtuniku, prokuröri, advokaadi, politsei, sõjaväelase, avaliku teenistuja ametiülesannete täitmisel, kui see on teada teo toimepanijale või see on ilmne;
- 4) Kuriteo informaatori, tunnistaja, ohvri või mõne muu kohtu- või kohtueelses menetluses osaleja vastu toime pandud tegu;
- 5) Korduvalt;
- 6) Kahe või enama isiku suhtes;
- 7) Tekitades erilist valu ja kannatusi ohvrile;
- 8) Üldohtlikul viisil.²⁰⁴

Andorra Vürstiriik

Mõrva tunnused:

- 1) Julmus või metsikus, mis seisneb ohvri kannatuste suurendamises, põhjustades talle rohkem kannatusi kui need, mis süüteo toimepanemisega paratamatult kaasnevad;
- 2) Reetmine, mis seisneb vahendite kasutamises, mille otsene eesmärk on tagada teo toimepanemine või vältida ohte, mis võivad tuleneda ohvri enesekaitsest;

---

²⁰³ Türgi Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/6872/preview>.

²⁰⁴ Albaania Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>.

- 3) Teo toimepanemine teatava hinna eest või tasu saamiseks;
- 4) Teo toimepanemine teise süüteo ettevalmistamiseks, hõlbustamiseks või toimepanemiseks või süüteo toimepanijate või kaasosaliste põgenemise hõlbustamiseks või karistamatuse tagamiseks.²⁰⁵

Armeenia Vabariik

Armeenia Vabariigi kriminaalkodeksis nähakse mõrva tunnustena ette:

- 1) Kahe või enama isiku tapmine;
- 2) Lähisugulase või ametniku suhtes;
- 3) Koos inimrööviga või pantvangi võtmisega;
- 4) Raseda naise suhtes;
- 5) Erilise julmusega;
- 6) Üldohtlikul viisil;
- 7) Grupi poolt või organiseeritud grupi poolt toime pandud tegu;
- 8) Omakasu motiivil või seoses väljapressimise või banditismiga;
- 9) Seoses terrorismiga;
- 10) Huligaansel ajendil;
- 11) Teise kuriteo varjamise või toimepanemise hõlbustamise eesmärgil;
- 12) Seoses vägistamise või seksuaalse vägivallaga;
- 13) Rahvuslikust, rassilisest või usulisest vaenust lähtuvalt toime pandud tegu;
- 14) Tegu on toime pandud eesmärgiga saada ohvri organeid või kude;
- 15) Isik on eelnevalt toime pannud tahtliku tapmise.²⁰⁶

Aserbaidžaani Vabariik

Tapmise raskendavateks asjaoludeks loetakse:

- 1) Kui tegu on toime pandud grupi poolt, tegu eelnevalt grupis planeerides või organiseeritud kuritegeliku grupi või organisatsiooni poolt;
- 2) Huligaansel ajendil;

---

²⁰⁵ Andorra Vürstiriigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1565/file/d46a10bcf55b80aae189eb6840b4.htm/preview>.

²⁰⁶ Armeenia Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1655/file/bb9bb21f5c6170dadc5efd70578c.htm/preview>

- 3) Ametiisiku või tema lähedase suhtes toime pandud tegu, seoses ametiisiku tööülesannete täitmisega;
- 4) Erilise julmusega või üldohtlikul viisil toime pandud tegu;
- 5) Omakasu motiivil või kellegi käsul, eesmärgiga saada ohvri kehaosaid või organeid;
- 6) Eesmärgiga panna toime või varjata teist süütegu või vägistamisel või muul seksuaalse iha rahuldamisel;
- 7) Kahe või enama isiku suhtes;
- 8) Teadvalt raseda naise suhtes;
- 9) Abitus seisundis isiku suhtes, samuti seoses inimröövi kui ka pantvangi võtmisega;
- 10) Isik on eelnevalt toime pannud tahtliku tapmise;
- 11) Seoses röövimise, väljapressimise, terrorismi või gangsterlusega;
- 12) Rahvusliku, rassilise või usulise vaenu ajendil.²⁰⁷

Bosnia ja Hertsegoviina

Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalkoodeksis on mõrva tunnustena loetletud:

- 1) Julm või salakaval viis;
- 2) Piinaval või vägivaldsel viisil, tekitades ohvrile sellega kannatusi;
- 3) Rassilisel, rahvuslikul või usulisel vaenul;
- 4) Tegu pandi toime ahnusest või eesmärgil varjata või hõlbustada teise süüteo toimepanemist, kättemaksust või muul madalal motiivil;
- 5) Elu võetakse ametiisikult või sõjaväelaselt, kes täidab oma ametiülesandeid või kurjategija tabamisel või kinnihoidmisel.²⁰⁸

Gruusia

Gruusia kriminaalkoodeksi kohaselt raskendavateks asjaoludeks loetakse:

- 1) Tegu on toime pandud kahe või enama isiku suhtes;
- 2) Teadvalt raseda naise suhtes;
- 3) Ametiisiku suhtes, kes täitis oma ametiülesandeid või tema lähedase suhtes;

²⁰⁷ Aserbaidžani Vabariigi kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1658/file/4b3ff87c005675cfd74058077132.htm/preview>.

²⁰⁸ Bosnia ja Hertsegoviina kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

- 4) Teadvalt alaealise isiku või abitus seisundis oleva isiku suhtes toime pandud tegu;
- 5) Pantvangi võtmisel;
- 6) Vägivaldsel viisil;
- 7) Tahtlikult, ette kavatsetult põhjustada isiku surm;
- 8) Grupiviisiliselt;
- 9) Tegum on toime pandud lepingu alusel või kellegi käsul saades sellest tulu;
- 10) Pahatahtlikult;
- 11) Teise süüteo toimepanemise või varjamise eesmärgil;
- 12) Rahvuslikust, etnilisest veendumusest, usulisest või rassilisest vaenust õhutatult;
- 13) Eesmärgiga kasutada või saada kasu ohvri organite või kudede kaudu;
- 14) Korduvalt, kui isik on eelnevalt karistatud tahtliku tapmise eest.²⁰⁹

Liechtensteini Vürstiriik

Tapmiseks loetakse isiku surmamist selle isiku poolt, kes laseb end kaasa kiskuda teise isiku tapmisele. Mõrva all aga mõistetakse teise isiku tapmist.²¹⁰

Moldova Vabariik

Moldova Vabariigi kriminaalkoodeksi kohaselt loetakse seal mõrva tunnusteks:

- 1) Tegum on ette kavatsetud;
- 2) Eesmärgiga teenida sellest kasu;
- 3) Seoses isiku ametiülesannete või ühiskondlike ülesannete täitmisel;
- 4) Teadvalt alaealise või raseda naise suhtes toime pandud tegum, isik on abitus seisundis tulenevalt oma east, haigusest, füüsilisest või vaimsest puudest või muust sarnasest faktorist;
- 5) Seoses inimröövi või sooviga võtta isik pantvangi;
- 6) Kahe või enama isiku suhtes;
- 7) Riigiasutuse või riigivõimu täideviija suhtes, kes täidab oma ametiülesandeid või tema lähisugulase suhtes;
- 8) Toime pandud kahe või enama isiku poolt;

²⁰⁹ Gruusia kriminaalkoodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

²¹⁰ Liechtensteini Vürstiriigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

- 9) Julmal või piinaval viisil;
- 10) Teise süüteo varjamiseks või toimepanemise hõlbustamiseks;
- 11) Sotsiaalse, rassilise või usulise vaenu pinnalt toime pandud tegu;
- 12) Üldohtlikul viisil;
- 13) Eesmärgiga saada kasu ohvri organite või kudede kasutamisel;
- 14) Sooritatud isiku poolt, kes on varem toime pannud tahtliku tapmise;
- 15) Lepingu alusel palgatud (tasuliselt või tasuta) tapma.²¹¹

Norra Kuningriik

Mõrva tunnused:

- 1) Ettekavatsetus;
- 2) Teise kuriteo varjamise või selle toimepanemise hõlbustamise eesmärgil tehtud tegu;
- 3) Karistuse vältimiseks tehtud tegu;
- 4) Vähemalt teist korda;
- 5) Mõnel muul raskendaval asjaolul.

Raskendavateks asjaoludeks on Norra Kuningriigi karistusseadustiku §-s 232 välja toodud järgmised tunnused:

- 1) Tegud on toime pandud julmal viisil;
- 2) Tegud on toime pandud kasutades mürki või mõnda muud eriti ohtlikku ainet;
- 3) Tegud on toime pandud kasutades nuga või mõnda muud ohtlikku vahendit;

Toodud nimekiri ei ole kinnine, kuna sisaldab punkti mõni muu raskendav asjaolu:

- 1) Kui tegud on toime pandud kaitsetu isiku suhtes;
- 2) Rassistlikul motiivil;
- 3) Provotseeritult;
- 4) Toime pandud grupi poolt ühiselt;
- 5) Pandi toime koos väärkohtlemisega.²¹²

²¹¹ Moldova Vabariigi kriminaalkodeks.
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

Arvutivõrgus

kättesaadav:

²¹² Norra Kuningriigi karistusseadustik.
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

Arvutivõrgus

kättesaadav:

Serbia Vabariik

Serbias nähakse tapmisel raskendavateks asjaoludeks ette:

- 1) Julm või salakaval viis;
- 2) Piinaval või vägivaldsel viisil;
- 3) Üldohtlikul viisil asetades ohtu ka teiste inimeste elud;
- 4) Tegu pannakse toime röövimisel või organiseeritud vargusel;
- 5) Omakasu motiivil, kättemaksuks või sooviga varjata teist kuritegu või hõlbustada teise kuriteo toimepanemist või muul madalal motiivil;
- 6) Ametiülesannete täitmisel või nende tõttu ametniku, politseiniku või sõjaväelase vastu tehtud tegu;
- 7) Lapseealise või teadvalt raseda naise surmamine;
- 8) Eelnevalt kuritarvitatud perekonnaliikme tapmine;
- 9) Kahe või enama isiku tahtlik tapmine.²¹³

Šveitsi Konföderatsioon

Šveitsi Konföderatsiooni tapmise paragrahvid ühtivad Tšehhi Vabariigi omadega.²¹⁴

Ukraina

Ukraina õiguses on tapmist raskendavaks asjaoluks välja toodud järgnevad punktid:

- 1) Kahe või enama isiku suhtes;
- 2) Lapseealise või teadvalt raseda naise suhtes;
- 3) Pantvangi või inimröövi ohvri suhtes;
- 4) Julmal viisil;
- 5) Üldohtlikul viisil;
- 6) Omakasu motiivil;
- 7) Huligaansel ajendil;
- 8) Isiku, kes täidab oma ametiülesandeid või nende tõttu ja tema lähedase suhtes;

---

²¹³ Serbia Vabariigi kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

²¹⁴ Šveitsi Konföderatsiooni kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

- 9) Teise süüteo varjamise või toimepanemise hõlbustamise eesmärgil;
- 10) Seoses vägistamise või muul viisil seksuaalse vägivalla kasutamisega;
- 11) Toime pandud palgamõrvari poolt, tellitud tapmisena;
- 12) Grupiviisiliselt toime pandud eelneval koostööl;
- 13) Tegude pannakse toime isiku poolt, kes on eelnevalt tahtlikult tapnud;
- 14) Usuliste, rassiliste või rahvusliku vaenu pinnalt toime pandud tegu.²¹⁵

Valgevene Vabariik

Valgevene Vabariigis on tapmise raskendavateks asjaoludeks:

- 1) Kahe või enama isiku suhtes;
- 2) Teadvalt lapsealise, vanuri, või isiku suhtes, kes on abitus seisundis;
- 3) Teadvalt raseda naise suhtes;
- 4) Seotud isiku röövimise või pantvangi võtmisega;
- 5) Üldohtlikul viisil;
- 6) Erilise julmusega;
- 7) Seotud vägistamise või seksuaalse iha rahuldamisega;
- 8) Seoses teise kuriteo varjamise või selle toimepanemise kergendamiseks;
- 9) Eesmärgiga saada ohvri organeid, laiba rüvetamisega selle kehaosade kasutamiseks;
- 10) Ametiisiku või tema lähedase suhtes toime pandud tegu seoses ametiülesannete täitmisega;
- 11) Kannatanu või tema lähedase suhtes kuriteo toimepanemisest keeldumisel;
- 12) Omakasu ajendil või teo tellimisel või seotud röövimise, väljapressimise või banditismiga;
- 13) Huligaansel ajendil;
- 14) Rassilise, rahvusliku, religioosse vaenu ajendil või tagakiusamisel, poliitilise või ideoloogilise vaenu või vihkamise ajendil, samuti vaenu või vihkamise korral sotsiaalse grupi suhtes;
- 15) Grupi poolt sooritatud;
- 16) Sooritatud isiku poolt, kes on varem toime pannud tahtliku tapmise, välja arvatud vastündinud lapse tapmisel ema poolt, psühholoogilise afekti seisundis, isiku kes on toime

²¹⁵ Ukraina kriminaalseadustik. Arvutivõrgus kättesaadav
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16257/preview>.

pannud kuriteo kinnipidamisel piiride ületamise käigus või hädakaitse piiride ületamisel toime pandud tapmised.²¹⁶

Venemaa Föderatsioon

Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeks näeb ette mõrva tunnustena:

- 1) Kahe või enama isiku tapmist;
- 2) Ametiisiku või tema lähedase suhtes toime pandud tegu seoses ametitegevusega või mõne muu avaliku võimu ülesande teostamisega;
- 3) Teadvalt abitus seisundis oleva isiku suhtes, või tegu on toime pandud seoses inimröövi või pantvangi võtmisega;
- 4) Teadvalt raseda naise suhtes;
- 5) Eriti julmal viisil;
- 6) Üldohtliku viisil;
- 7) Grupi või grupi poolt ette planeeritult või organiseeritud kuritegeliku ühenduse poolt;
- 8) Seoses röövimisega või omakasu motiivil, väljapressimise või banditismiga, või teise isiku käsul tasu eest tapmine;
- 9) Huligaansel ajendil;
- 10) Tegu on toime pandud sooviga varjata teist kuritegu või hõlbustades teise kuriteo toimepanemist, samuti kui tegu pannakse toime vägistamise või seksuaalse vägivallaga;
- 11) Rahvusliku, rassi või usuliste veendumuste tõttu või verejanust;
- 12) Eesmärgiga omastada ohvri organeid või kudesid.²¹⁷

---

²¹⁶ Valgeneve Vabariigi kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk9900275&p2={NRPA}>.

²¹⁷ Venemaa Föderatsiooni kriminaalkodeks. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://legislationline.org/download/action/download/id/1697/file/0cc1acff8241216090943e97d5b4.htm/preview>.

